

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ШІ ШЕНІН

УДК 796.34.071.24+796.015+796.062.4(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**НАЦІОНАЛЬНІ ТРЕНУВАЛЬНІ ЦЕНТРИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ
ПРОФЕСІЙНИХ ТЕНІСІСТІВ**

017 – фізична культура і спорт

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Ші Шенін

Науковий керівник: Борисова Ольга Володимирівна, доктор наук з фізичного виховання та спорту України, професор

КИЇВ – 2021

АНОТАЦІЯ

Ші Шенін Національні тренувальні центри в системі підготовки професійних тенісистів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – фізична культура і спорт. – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2021.

У спеціальній літературі доведено, що відсутні системні знання про управління та організацію центрів підготовки тенісистів-професіоналів. Показано, що подальше удосконалення системи підготовки спортсменів високого класу, а також розвиток тенісу в світі і КНР передбачає розробку комплексного підходу і визначення ключових засад функціонування центрів з урахуванням нормативно-правових, соціально-економічних, науково-методичних і управлінських аспектів.

Важливим напрямом досліджень для вирішення залишається пошук оптимального співвідношення національних інтересів КНР щодо міжнародного визнання та підготовкою спортсменів-професіоналів, централізацією підготовки провідних спортсменів й участю їх у національних і міжнародних професійних змаганнях, забезпечення необхідного рівня конкуренції на національному рівні шляхом організації престижних національних і міжнародних турнірів та формування мотивації участі у них провідних спортсменів країни.

Аналіз роботи провідних світових тренувальних центрів є змістовним підґрунтям для формування організаційних основ функціонування сучасної системи підготовки тенісистів високої кваліфікації, а їх досвід може бути використаний у реорганізації національних систем підготовки різних країн, зокрема, в Китаї, де для цього склалися організаційні та

соціальні передумови. Що і визначає безперечну актуальність дослідження.

Розробка стратегії і конкретних заходів з розвитку виду спорту з урахуванням соціально-економічних можливостей країни, організаційно-методичних основ розвитку тенісу в світі сприятиме не тільки підвищенню ефективності функціонування організаційно-управлінської системи тенісу в Китаї, але й сталому розвитку тенісу як соціально значущого виду спорту

У зв'язку з цим, метою дисертаційної роботи є обґрунтування системного підходу до формування національних тенісних центрів з урахуванням специфіки організації спортивної підготовки в Китаї шляхом комплексного аналізу досвіду провідних світових центрів підготовки професійних тенісистів.

Завдання дослідження:

1. За даними наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів та інформації мережі Інтернет проаналізувати основні положення спортивної науки, присвячені системній організації спортивної підготовки, менеджменту та функціонування центрів спортивної підготовки, підготовки тенісистів-професіоналів; чинники і закономірності історичного розвитку тенісу як соціально значущого виду спорту.

2. Узагальнити характерні особливості та проблеми становлення і розвитку тенісних центрів за кордоном. Систематизувати загальні і відмінні риси функціонування національних тенісних центрів.

3. Визначити передумови для вдосконалення національних тенісних центрів у КНР на основі історичних, соціально-економічних та правових особливостей розвитку країни.

4. Обґрунтувати перспективи і шляхи вдосконалення організаційно-управлінської системи тенісу в Китаї на основі формування і визначення пріоритетних напрямів розвитку національних тенісних центрів у країні.

Об'єкт дослідження – система міжнародних тренувальних тенісних центрів.

Предмет дослідження – формування національних тенісних центрів Китаю з урахуванням специфіки управлінської системи тенісу в країні.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, нормативно-правових та регламентуючих документів та інформації мережі Інтернет; теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, систематизація, узагальнення, структурно-функціональний аналіз; емпіричні методи дослідження: прогнозування і моделювання, опитування, бесіда; евристичне моделювання; історичний метод; методи математичної статистики (метод експертних оцінок).

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що вперше:

- науково обґрунтований системний підхід до організації національних тенісних центрів КНР;

- науково обґрунтовані шляхи удосконалення організаційно-методичних засад функціонування центрів підготовки тенісистів Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун (КНР) на різних етапах підготовки з урахуванням сучасних світових тенденцій та реорганізації національної системи змагань;

- визначено шляхи вдосконалення системи організації та управління національними тенісними центрами в умовах комерціалізації і професіоналізації спорту з урахуванням нормативно-правових, соціально-економічних і організаційно-управлінських відносин в КНР; обґрунтовано прогноз і розроблено модель розвитку тенісу впродовж семи років;

- систематизовані історичні, соціальні, організаційні, фінансові аспекти формування системної організації централізованої підготовки в КНР; визначено чинники, які в теперішній час визначають розвиток і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї;

- вивчені інноваційні форми організації центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї;

- доповнені дані про особливості функціонування національних тенісних центрів в провідних країнах світу і в Китаї, які мають як загальні тенденції розвитку, так і національні особливості, обумовлені відмінностями нормативно-правових, соціально-політичних факторів розвитку спортивного руху;

- підтвержені наукові та науково-методичні дані про професіоналізацію і комерціалізацію олімпійського спорту, особливості функціонування сучасного професійного спорту, формування моделі управління спортом в країні, регіоні залежно від традицій, державно-політичного устрою, системи фінансування, соціально-економічних та інших факторів;

- подальший розвиток та узагальнення отримали теоретичні положення про проблеми розвитку національних центрів підготовки тенісистів-професіоналів в умовах глобалізації сучасного спорту, комерціалізації та професіоналізації олімпійського спорту, національних особливостей науково-методичного, соціально-економічного, нормативного забезпечення та урахуванням пріоритетних напрямів три-, п'яти- та семирічного розвитку суспільства в КНР.

Практична значущість дослідження полягає в розробці шляхів удосконалення системи організації та управління тенісом у Китаї, а саме організаційно-методичних засад функціонування центрів підготовки тенісистів Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун (КНР) на різних етапах підготовки з урахуванням сучасних світових тенденцій та реорганізації національної системи змагань (травень 2020 р., додаток Г).

Рекомендації й пропозиції використовуються в діяльності Національної федерації тенісу Китаю, Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун, національних центрів підготовки тенісистів, дитячо-юнацьких

спортивних шкіл та клубів, що сприяло підвищенню показників розвитку тенісу в країні, ефективності керування зазначеними установами та організаціями.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес студентів Національного університету фізичного виховання і спорту України, що сприяло розширенню кола знань та вмінь майбутніх фахівців, розвитку творчих здібностей та формуванню особистих якостей. Що підтверджено відповідними актами впровадження (грудень 2018 р., додаток В, вересень 2020 р., додаток Д).

Центри підготовки тенісистів-професіоналів у системі організації та управління спортом в КНР дозволяють найбільш раціонально використовувати державні, громадські та приватні ресурси для ефективного розвитку виду спорту у відповідності до темпів зростання соціально-економічного рівня сучасного Китаю, відповідають соціальному запиту на спорт і потреби громадян країни.

Створення нормативно-правових основ (Закон про спорт від 29.08.1995 р., Збірка законів про спорт в Китайській Народній Республіці від 2016 р.) не лише регулюють розвиток спорту та діяльність спортивних організацій в країні, розподіл функцій між державою, суспільними і приватними установами, а створюють умови для ефективного функціонування структур підготовки спортсменів різного рівня, зокрема центрів підготовки тенісистів-професіоналів; сприяють масштабним інвестиціям, а також визначають самостійність у прийнятті організаційних і фінансових рішень.

Удосконалення організаційно-управлінської системи тенісу в Китаї у відповідності до світових стандартів, належного рівня охоплення заняттями тенісом різних груп населення для формування здорового способу життя громадян та забезпечення механізму відбору і підготовки обдарованих осіб для спорту вищих досягнень шляхом формування сучасної інфраструктури,

а також підвищення авторитету країни на міжнародній арені забезпечує швидкий розвиток спорту в КНР.

Системний підхід щодо перспективного розвитку тенісу ґрунтується на принципах: цілісності, системності, ієрархічності, структуризації, множинності, ефективність реалізації яких базується на високому рівні соціально-економічного розвитку країни. В результаті проведеного аналізу обґрунтовано шляхи формування науково-методичних основ розвитку і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів, а евристичне моделювання стало базисом прогнозу успішного розвитку виду спорту в Китаї впродовж семи років (на думку 82% респондентів).

Модель розвитку тенісу в Китаї передбачає три складові: методологічний базис – науково-методичні засади розвитку виду спорту, регулювання державного, громадського управління та приватних структур; систему забезпечення – формування нормативно-правових засад, що стимулює розвиток інфраструктури, розширення географії, створення системи маркетингу, інтеграція до міжнародної системи змагань з урахуванням принципової ролі Китаю в ній шляхом проведення престижних міжнародних турнірів; систему реалізації – впровадження сучасних технологій в організацію й проведення міжнародних та національних спортивних змагань, система підготовки спортсменів різного рівня, удосконалення тренувального процесу та, що принципово важливо, розвиток дитячо-юнацького тенісу.

Аналіз динаміки розвитку тенісу в КНР дозволяє стверджувати, що протягом трьох, п'яти, семи років на розвиток спорту в країні будуть впливати різні чинники. Найбільш інтенсивний період розвитку прогнозується на п'ять-сім років, а саме (за результатами експертного опитування):

1-3 роки: зменшення ролі держави (80%); розвиток інфраструктури (30%); розвиток дитячо-юнацького тенісу (7%); створення системи маркетингу (10%); створення сприятливого інвестиційного клімату (40%).

3-5 років: зменшення ролі держави (20%); розвиток інфраструктури (7%); створення системи маркетингу (40%); створення сприятливого інвестиційного клімату (8%); впровадження сучасних технологій організації та проведення спортивних змагань (10%); впровадження сучасних технологій організації та проведення тренувального процесу (45%); інтеграція до міжнародної системи змагань з урахуванням принципової ролі Китаю (18%).

5-7 років: зменшення ролі держави (25%); розширення географії (60%); створення системи маркетингу (25%); створення сприятливого інвестиційного клімату (20%).

Практичні аспекти реалізації прогнозу і моделі розвитку представлені на прикладі організації підготовки тенісистів-професіоналів провінції Шаньдун, де в теперішній час відбуваються системні зміни. Конверсія державної форми управління в суспільну, відбулася на прикладі трансформації Центру спортивного менеджменту видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун (Shandong Small Ball Sports Management Centre) у Федерацію видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун (Shandong Small Ball Sports Federation).

Ключові слова: теніс, тенісисти-професіонали, центри підготовки тенісистів-професіоналів, організація і функціонування.

ANNOTATION

Shi Shengying National Training Centers in the System of Professional Tennis Players' Training

The dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy in speciality 017 – Physical education and sport – National University of Ukraine

on Physical Education and Sport, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2021.

In the special literature it is proved that there is no systematic knowledge about the management and organization of training centers for professional tennis players. It is shown that further improvement of the system of training highly qualified athletes, as well as the development of tennis in the world and China involves the development of an integrated approach and defining the key principles of the centers, taking into account legal, socio-economic, scientific and methodological aspects.

An important area of research remains the search for the optimal balance of national interests in international recognition and training of professional athletes, centralizing the training of leading athletes and their participation in national and international professional competitions, ensuring the necessary level of competition at the national level by organizing prestigious national and international tournaments and formation of motivation for participation in them of the country's leading athletes.

Analysis of the world's leading training centers is a meaningful basis for the formation of organizational foundations for a modern system of training highly qualified tennis players, and their experience can be used in reorganizing the national training systems of different countries, including China, where organizational and social prerequisites. Which determines the undeniable relevance of the study.

The development of a strategy and specific measures for the development of the sport taking into account the socio-economic capabilities of the country, organizational and methodological foundations of tennis in the world will not only improve the organizational and management system of tennis in China, but also sustainable development of tennis as a socially significant sport.

In this regard, the purpose of the dissertation is the establishment of a systematic approach to the formation of national tennis centers taking into account the specifics of organizing sports training in China by way of a comprehensive analysis of the experience of the world's leading training centers for professional tennis players.

Objectives of the study:

1. According to scientific research of domestic and foreign authors and information of the Internet to analyze the main provisions of sports science, devoted to the system organization of sports training, management and operation of sports training centers, training of tennis professional players; factors and patterns of historical development of tennis as a socially significant sport.

2. To generalize the characteristic features and problems of formation and development of tennis centers abroad. Systematize the general and distinctive features of the functioning of national tennis centers.

3. To determine the preconditions for the improvement of national tennis centers in China on the basis of historical, socio-economic and legal features of the country's development.

4. To substantiate the prospects and ways to improve the organizational and managerial system of tennis in China on the basis of the formation and definition of priority areas for the development of national tennis centers in the country.

The object of study - system of international training centers.

The subject of the research is formation of national tennis centers of China, taking into account the specifics of the management system of tennis in the country.

Research methods: analysis of literature sources; regulatory and regulatory documents and information of the Internet; theoretical methods: analysis, synthesis, comparison, concretization, systematization, generalization, structural and functional analysis; empirical research methods: forecasting and

modeling, surveys, interviews; heuristic modeling; historical method; methods of mathematical statistics (method of expert assessments).

The scientific novelty of the dissertation is that for the first time:

- scientifically substantiated systematic approach to the organization of national tennis centers of China;

- scientifically substantiated ways to improve the organizational and methodological foundations of the tennis training centers of the Federation of Small Balls of Shandong Province (PRC) at different stages of training, taking into account current world trends and reorganization of the national competition system;

- identified ways to improve the system of organization and management of national tennis centers in terms of commercialization and professionalization of sports, taking into account regulatory, socio-economic and organizational-managerial relations in China; the forecast is substantiated and the model of tennis development for seven years is developed;

- systematized historical, social, organizational, financial aspects of the formation of a systemic organization of centralized training in China; identified the factors that currently determine the development and operation of training centers for professional tennis players in China;

- studied innovative forms of organization of training centers for professional tennis players in China;

- supplemented data on the peculiarities of the functioning of national tennis centers in the leading countries of the world and in China, which have both general development trends and national characteristics due to differences in legal, socio-political factors of the sports movement;

- confirmed scientific and scientific-methodical data on the professionalization and commercialization of Olympic sports, features functioning of modern professional sports, formation of a sports management

model in the country, region depending on traditions, state and political system, financing system, socio-economic and other factors;

- further development and generalization received theoretical provisions on the problems of development of national training centers for professional tennis players in the globalization of modern sports, commercialization and professionalization of Olympic sports, national features of scientific and methodological, socio-economic, regulatory support and priority areas of three-, n ' and seven-year development of society in China.

The practical significance of the study is to develop ways to improve the organization and management of tennis in China, namely improve the organizational and methodological foundations of the tennis training centers of the Federation of Small Balls of Shandong Province (PRC) at different stages of training (May 2020).

Recommendations and suggestions are used in the activities of the National Tennis Federation of China, the Federation of Small Balls of Shandong Province, national tennis training centers, children's and youth sports schools and clubs, which helped improve the development of tennis in the country, management of these institutions and organizations.

The results of the research were introduced into the educational process of students of the National University of Ukraine on Physical Education and Sport, which expanded the range of knowledge and skills of future professionals, creative abilities and formation of personal qualities. Which is confirmed by the relevant implementing acts (December 2018, September 2020).

Training centers for professional tennis players in the organization and management of sports in China allow the most efficient use of public, public and private resources for the effective development of sports in accordance with the growth of socio-economic level of modern China, meet the social demand for sports and needs of citizens.

Creation of legal framework (Sports Law of 29.08.1995, Collection of Laws on Sports in the People's Republic of China of 2016) not only regulate the development of sports and the activities of sports organizations in the country, the division of functions between the state, public and private institutions , and create conditions for the effective functioning of training structures for athletes of different levels, in particular training centers for professional tennis players; promote large-scale investments, as well as determine the independence in making organizational and financial decisions.

Improving the organizational and management system of tennis in China in accordance with international standards, the appropriate level of coverage of tennis for various groups to form a healthy lifestyle and provide a mechanism for selecting and training talented people for high-achievement sports by building modern infrastructure and increasing the country's authority in the international arena provides rapid development of sports in China.

A systematic approach to the long-term development of tennis is based on the principles: integrity, system, hierarchy, structuring, plurality, the effectiveness of which is based on a high level of socio-economic development of the country. As a result of the analysis, the ways of formation of scientific and methodological bases of development and functioning of professional tennis training centers were substantiated, and heuristic modeling became the basis for forecasting the successful development of sports in China for seven years (according to 82% of respondents).

The model of tennis development in China provides for three components: methodological basis - scientific and methodological principles of sports development, regulation of public, public administration and private structures; support system - the formation of legal framework that stimulates the development of infrastructure, expansion of geography, the creation of a marketing system, integration into the international system of competition, taking into account the fundamental role of China in it through prestigious

international tournaments; implementation system - the introduction of modern technologies in the organization and conduct of international and national sports competitions, the system of training athletes of different levels, improving the training process and, importantly, the development of children's and youth tennis.

Analysis of the dynamics of tennis in China suggests that

for three, five, seven years the development of sports in the country will be influenced by various factors. The most intensive period of development is forecast for five to seven years, namely (according to the results of an expert survey):

1-3 years: reduction of the role of the state (80%); infrastructure development (30%); development of children's and youth tennis (7%); creation of a marketing system (10%); creating a favorable investment climate (40%).

3-5 years: reduction of the role of the state (20%); infrastructure development (7%); creation of a marketing system (40%); creating a favorable investment climate (8%); introduction of modern technologies for organizing and conducting sports competitions (10%); introduction of modern technologies of organization and conducting the training process (45%); integration into the international competition system, taking into account the fundamental role of China (18%).

5-7 years: reduction of the role of the state (25%); expansion of geography (60%); creation of a marketing system (25%); creating a favorable investment climate (20%).

Practical aspects of the implementation of the forecast and development model are presented on the example of the organization of training of professional tennis players in Shandong Province, where systemic changes are currently taking place. The transformation of the state form of government into a public one took place on the example of the transformation of the Shandong

Small Ball Sports Management Center into the Shandong Small Ball Sports Federation.

Key words: tennis, professional tennis players, training centers for professional tennis players, organization and functioning.

Список публікацій здобувача

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Борисова О, Петренко Г, Ши Шенін. Розвиток професійного тенісу в Європі у 13-18 ст. В: Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ Планер; 2018. Вип. 5(24). с. 154-9. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків. Внесок співавторів – в організації досліджень і математичній обробці матеріалів даних.*

2. Борисова О, Петренко Г, Ши Шенін. Формування клубної системи у тенісі в Європі наприкінці 19 – на поч. 20 ст. Теорія і методика фіз. виховання і спорту. 2019;(1):89-92. Фахове видання України яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків. Внесок співавтора полягає в допомозі організації експерименту, математичній обробці даних, інтерпретації результатів дослідження.*

3. Kozatek A, Uzhvenko K, Duchnova L, Radchenko L, Krol I, Ulan A, D'omina A, Borysova O, Denysova L, Shi Shengying. Sustainable development and the Olympic Movement. JPES. 2020;20(57):403-7. Наукове видання Scopus. *Особистий внесок здобувача полягає в організації досліджень, виявленні проблеми, інтерпретації результатів досліджень та формуванні висновків. Внесок співавторів полягає в організації досліджень і математичній обробці матеріалів даних.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Борисова ОВ, Ши Шенін. Тренувальні центри в системі підготовки професійних тенісистів // Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей X Міжнародної конференції, 24-25 травня 2017 року [Електронний ресурс] – К., 2017.- С. 150-151. Доступний: https://unisport.edu.ua/sites/default/files/konferencya/nufzsu%20konferentsii/zbirnik_tez.

Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків. Внесок співавтора полягає в допомозі організації експерименту, інтерпретації результатів дослідження.

2. Борисова ОВ, Петренко ГВ, Ши Шенін. Розвиток професійного тенісу в Європі епохи Відродження // Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XI Міжнародної конференції, 11-12 квітня 2018 року [Електронний ресурс]. – К., 2018.- С.48-49. Доступний: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2018/10/Zbirnik-tez-dopovidey-III-mizhnarodnoyi-naukovo-praktichnoyi-internet-konferentsiyi>.

Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків. Внесок співавтора інтерпретації результатів дослідження.

3. Борисова ОВ, Петренко ГВ, Ши Шенін. Система організації підготовки тенісистів у Німеччині як модель удосконалення управлінських основ розвитку виду спорту// Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XII Міжнародної конференції, 17 травня 2019 року [Електронний ресурс]. – К., 2019.- С. 16-17. Доступно: https://unisport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez.

Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків, внесок співавтора – в інтерпретації результатів. Внесок співавторів – в організації досліджень.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ.....	2
ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1. ТРЕНУВАЛЬНІ ЦЕНТРИ В СИСТЕМІ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ.....	29
1.1. Централізована підготовка в системі забезпечення і реалізації змагальної діяльності спортсменів.....	29
1.2. Історичні передумови формування сучасної централізованої підготовки в спорті.....	33
1.3. Соціальні, економічні, методичні передумови формування сучасної централізованої підготовки спортсменів....	36
1.4. Організаційно-методичні основи функціонування центрів спортивної підготовки.....	41
1.5. Національні тренувальні центри в системі підготовки професійних тенісистів (в контексті розвитку тенісу в Китаї).....	53
Висновки до розділу 1.....	57
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	60
2.1. Методи дослідження.....	61
2.1.1. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури та даних мережі Інтернет.....	62
2.1.2. Теоретичні методи досліджень.....	62
2.1.3. Емпіричні методи дослідження.....	66
2.1.4. Історичний метод.....	69
2.1.5. Евристичне моделювання.....	69
2.1.6. Методи математичної статистики.....	70
2.2. Організація дослідження.....	71

РОЗДІЛ 3. ІСТОРИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТЕНІСУ, ЯК ІНТЕГРУЮЧИЙ ФАКТОР СОЦІАЛЬНОГО, ЕКОНОМІЧНОГО, ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ВИДУ СПОРТУ В КИТАЇ.....	73
3.1. Закономірності становлення тенісу як виду спорту в середніх віках.....	74
3.2. Закономірності становлення тенісу, як виду спорту В ХІХ - ХХ століттях.....	81
3.3. Формування сучасних моделей підготовки тенісистів на прикладі Німеччини.....	85
3.4. Специфічні особливості історичного розвитку тенісу в Китаї	91
Висновки до розділу 3.....	97
РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ТЕНІСИСТІВ У КИТАЇ.....	100
4.1. Передумови формування специфічних форм організації спортивної підготовки в Китаї.....	100
4.2. Управління тенісом на рівні провінції.....	105
4.3. Зміст роботи центрів підготовки тенісистів Китаю.....	112
Висновки до розділу 4.....	119
РОЗДІЛ 5. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЦЕНТРІВ ПІДГОТОВКИ ТЕНІСИСТІВ-ПРОФЕСІОНАЛІВ.....	121
5.1. Обґрунтування системного підходу до організації та функціонування системи підготовки тенісу в Китаї.....	121
5.2. Використання системного підходу при формуванні центрів підготовки тенісистів-професіоналів.....	123
5.3. Науково-методичне обґрунтування впровадження	

системного підходу до організації та функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів.....	125
5.4. Реалізація системного підходу на основі прогнозу і моделі розвитку тенісу в Китаї.....	134
Висновки до розділу 5.....	146
РОЗДІЛ 6. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	148
ВИСНОВКИ	162
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	167
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	179
ДОДАТКИ.....	197

ВСТУП

Система сучасного спорту є динамічною, що активно розвивається у відповідності до соціальних запитів, юридичних й економічних законів, інших аспектів суспільного життя [1, 67, 99, 102].

В останні десятиліття цей вплив був найсуттєвіший, що призвело до кардинальної реорганізації спорту взагалі, та його основних підсистем [7, 18, 25, 30, 53]. Організаційно-управлінські основи сучасного спорту зазнали істотних змін [107, 138, 142, 150], що відбулися під впливом як зовнішніх чинників, властивих світовому спорту (професіоналізація, комерціалізація, зближення професійного і олімпійського спорту, розширення міжнародного календаря змагань і ін.) [121, 123, 137, 186], так і внутрішніх, характерних для конкретної країни (місце спорту, законодавство, фінансування, матеріально-технічна база та ін.) [83, 84, 95, 71, 75, 76]. Одним із характерних прикладів зазначених процесів є функціонування центрів підготовки професійних тенісистів [11, 97, 129, 184], які організовані у відповідності до вимог сьогодення, у своїй діяльності використовують передовий менеджмент, досвід провідних тренерських шкіл, формують найсучаснішу науково-методичну й матеріально-технічну бази, об'єднуючи традиції та особливості підготовки професійного і олімпійського напрямів спорту [9, 43, 57, 80, 92, 179].

Сьогодні в світі нараховується 47 країн, в яких організована підготовка спортсменів-професіоналів на базі академій тенісу. Проте, країнами-лідерами є лише 8, які постійно виховують спортсменів міжнародного класу: Швеція, Бельгія, Великобританія, Німеччина, Іспанія, США, Франція, Чехія, а повідними академіями є Sutton Tennis Academy (Лондон, Великобританія), ВТТ Tennis Academy Valldoreix (Барселона, Іспанія), Bollettieri Tennis Academy Brenenton (Флорида,

США), ISP Tennis Academy (Прага, Чехія), тенісна академія Ніколи Чіліча (Мюнхен, Німеччина), Good to Great Tennis Academy (Стокгольм, Швеція) та ін., де були виховані такі видатні тенісисти як Біллі Джин Кінг, Рафаель Надаль, Андре Агассі, Піт Сампрас, Борис Беккер, Штефі Граф, Новак Джокович, Роджер Федерер, Міхаель Штіх, Горан Іванішевіч, Станіслав Ваврінка та ін. [5, 19, 87, 103, 112, 168].

В основі роботи кожної з академій лежать загальні принципи організації підготовки тенісистів [50, 116, 137, 151]. Разом з тим, практика показує відмінності не стільки в рівні підготовленості спортсменів, він досить високий у великої кількості спортсменів (про свідчить висока конкуренція в світовому тенісі спортсменів першої сотні рейтингу АТР і WTA), скільки в стилі ведення гри, в особливостях реалізації техніко-тактичних дій тенісистів, умінні грати на певних покриттях тощо [110, 169, 177, 187]. Це підтверджує різноманітність методичних підходів, які використовуються в системі підготовки тенісистів [148, 164, 176, 188].

Систематизація особливостей роботи провідних світових тенісних центрів дозволить враховувати досвід світових тенісних держав, країнами, які активно розвивають цей вид спорту. Серед цих країн окреме місце посідає Китай, де нині відбувається найбільш активне становлення виду спорту, про що красномовно свідчать успіхи спортсменів на міжнародному рівні [118, 130, 135]. Враховування, як загальних тенденцій, так і методичних особливостей організації системи спортивної підготовки [105, 136, 157] створить підґрунтя для реалізації комплексного підходу для розвитку виду спорту в країні та сприятиме подоланню внутрішніх суперечностей.

Теніс в Китаї, як і будь-який інший вид спорту, в останні десятиліття опинився під інтенсивним впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. З одного боку, зміна політичного устрою країни, поліпшення

економічного становища, стабільність соціальних і політичних аспектів життя, з іншого, відсутність конкурентного середовища, сформованої системи змагань, трансферного ринку, що враховує інтереси національного тенісу та ін. Зазначені тенденції не дозволили створити ефективну систему підготовки тенісистів в країні, орієнтовану на участь як у національних, так і міжнародних змаганнях.

Разом з тим, теніс як вид спорту дуже важливий для Китаю, що обумовлює необхідність визначення шляхів його розвитку, становлення організаційних форм підготовки спортсменів високого класу. Пріоритетність виду спорту в Китаї визначається не лише високою популярністю в світі і країні, а й соціальною значущістю. Успішна участь представників країни у міжнародних форумах, делегування провідних спортсменів на авторитетні міжнародні турніри та проведення їх в країні сприяє підвищенню престижності китайського спорту, формуванню позитивного іміджу і посиленню авторитету країни за кордоном.

Важливою проблемою для вирішення залишається пошук оптимального співвідношення національних інтересів китайської держави щодо міжнародного визнання та підготовкою спортсменів-професіоналів, централізацією підготовки провідних спортсменів й участю їх у національних і міжнародних професійних турнірах, забезпечення необхідного рівня конкуренції на національному рівні шляхом організації престижних національних і міжнародних турнірів та формування мотивації участі у них провідних спортсменів країни.

Таким чином, аналіз роботи провідних світових центрів є змістовним підґрунтям для формування організаційних основ функціонування сучасної системи підготовки тенісистів високої кваліфікації, а їх досвід може бути використаний у реорганізації національних систем підготовки різних країн, зокрема в Китаї, де для

цього склалися організаційні та соціальні передумови. Що і визначає безперечну актуальність дослідження.

Розробка стратегії і конкретних заходів з розвитку виду спорту з урахуванням соціально-економічних можливостей країни, організаційно-методичних основ розвитку тенісу в світі сприятиме не тільки підвищенню ефективності функціонування організаційно-управлінської системи тенісу в Китаї, але й сталому розвитку тенісу як соціально значущого виду спорту .

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Робота виконана на кафедрі професійного, неолімпійського та адаптивного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр. за темою 2.20 «Удосконалення змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у спортивних іграх» (номер державної реєстрації 0116U001628).

Мета: обґрунтування системного підходу до формування національних тенісних центрів з урахуванням специфіки організації спортивної підготовки в Китаї шляхом комплексного аналізу досвіду провідних світових центрів підготовки професійних тенісистів.

Завдання дослідження:

1. За даними наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів та інформації мережі Інтернет проаналізувати основні положення спортивної науки, присвячені системній організації спортивної підготовки, менеджменту та функціонування центрів спортивної підготовки, підготовки тенісистів-професіоналів; чинники і закономірності історичного розвитку тенісу як соціально значущого виду спорту.

2. Узагальнити характерні особливості та проблеми становлення і розвитку тенісних центрів за кордоном. Систематизувати загальні і відмінні риси функціонування національних тенісних центрів.

3. Визначити передумови для вдосконалення національних тенісних центрів у КНР на основі історичних, соціально-економічних та правових особливостей розвитку країни.

4. Обґрунтувати перспективи і шляхи вдосконалення організаційно-управлінської системи тенісу в Китаї на основі формування і визначення пріоритетних напрямів розвитку національних тенісних центрів у країні.

Об'єкт дослідження – система міжнародних тренувальних тенісних центрів.

Предмет дослідження – формування національних тенісних центрів Китаю з урахуванням специфіки управлінської системи тенісу в країні.

Методи дослідження

– аналіз літературних джерел, нормативно-правових та регламентуючих документів, та інформації мережі Інтернет дозволив проаналізувати концептуальні положення класичної та сучасної спортивної науки, присвячені системній організації спортивної підготовки, спортивному менеджменту, розвитку та функціонування центрів спортивної підготовки, також центрів підготовки тенісистів-професіоналів;

– теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, систематизація, узагальнення, структурно-функціональний аналіз) застосовувалися для пояснення і узагальнення результатів емпіричного дослідження, виявлення загальних і специфічних закономірностей організації, функціонування і розвитку центрів підготовки тенісистів-професіоналів;

– емпіричні методи дослідження (прогнозування і моделювання, опитування, бесіда) застосовувалися для збору, первинного опису та

узагальнення інформації, для створення короткострокового, середньострокового, довгострокового і надстрокового прогнозу розвитку тенісу в КНР і в світі, визначення ролі і місця в цій системі центрів підготовки тенісистів-професіоналів;

– евристичне моделювання пов'язано з можливістю зіставити і доповнити результати застосування теоретичних, математичних і емпіричних методів дослідження для забезпечення більш точного кінцевого результату;

– історичний метод використовувався для дослідження виникнення, формування і розвитку централізованої підготовки спортсменів, вивчення руху структури і змісту діяльності спортивних тренувальних центрів з метою виявлення закономірностей і розбіжностей в їх становленні;

– методи математичної статистики (метод експертних оцінок) використані для обробки результатів дослідження. Для визначення ступеня узгодженості відповідей експертів застосовувався коефіцієнт конкордації Кендалла (W), для перевірки його значущості – критерій Пірсона.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що вперше:

– науково обґрунтований системний підхід до організації національних тенісних центрів КНР;

– науково обґрунтовані шляхи удосконалення організаційно-методичних засад функціонування центрів підготовки тенісистів Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун (КНР) на різних етапах підготовки з урахуванням сучасних світових тенденцій та реорганізації національної системи змагань;

– визначено шляхи вдосконалення системи організації та управління національними тенісними центрами в умовах комерціалізації і

професіоналізації спорту з урахуванням нормативно-правових, соціально-економічних і організаційно-управлінських відносин в КНР; обґрунтовано прогноз і розроблено модель розвитку тенісу впродовж семи років;

- систематизовані історичні, соціальні, організаційні, фінансові аспекти формування системної організації централізованої підготовки в КНР; визначено чинники, які в теперішній час визначають розвиток і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї;

- вивчені інноваційні форми організації центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї;

- доповнені дані про особливості функціонування національних тенісних центрів в провідних країнах світу і в Китаї, які мають як загальні тенденції розвитку, так і національні особливості, обумовлені відмінностями нормативно-правових, соціально-політичних факторів розвитку спортивного руху;

- підтвержені наукові та науково-методичні дані про професіоналізацію і комерціалізацію олімпійського спорту, особливості функціонування сучасного професійного спорту, формування моделі управління спортом в країні, регіоні залежно від традицій, державно-політичного устрою, системи фінансування, соціально-економічних та інших факторів;

- подальший розвиток та узагальнення отримали теоретичні положення про проблеми розвитку національних центрів підготовки тенісистів-професіоналів в умовах глобалізації сучасного спорту, комерціалізації та професіоналізації олімпійського спорту, національних особливостей науково-методичного, соціально-економічного, нормативного забезпечення та урахуванням пріоритетних напрямів трьох-, п'яти- та семирічного розвитку суспільства в КНР.

Практична значущість дослідження полягає в розробці шляхів удосконалення системи організації та управління тенісом у Китаї, а саме організаційно-методичних засад функціонування центрів підготовки тенісистів Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун (КНР) на різних етапах підготовки з урахуванням сучасних світових тенденцій та реорганізації національної системи змагань (травень 2020 р., додаток Г).

Рекомендації й пропозиції використовуються в діяльності Національної федерації тенісу Китаю, Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун, національних центрів підготовки тенісистів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл та клубів, що сприяло підвищенню показників розвитку тенісу в країні, ефективності керування зазначеними установами та організаціями.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес студентів Національного університету фізичного виховання і спорту України, що сприяло розширенню кола знань та вмінь майбутніх фахівців, розвитку творчих здібностей та формуванню особистих якостей. Що підтверджено відповідними актами впровадження (грудень 2018 р., додаток В, вересень 2020 р., додаток Д).

Особистий внесок здобувача у спільних наукових працях. У спільних публікаціях здобувачеві належать пріоритети в організації, формуванні напрямків досліджень, аналізі, описі, обговоренні фактичного матеріалу й теоретичному узагальненні. Внесок співавторів полягав у проведенні спільних досліджень, статистичного аналізу й частковій інтерпретації результатів дослідження.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження відображені в наукових доповідях на X, XI, XII Міжнародних наукових конференціях «Молодь и олімпійський рух» (Київ 2017, 2018, 2019); науково-методичних конференціях кафедр спортивних ігор, професійного, неолімпійського та адаптивного спорту, а також

тренерського факультету Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Публікації. Основні положення дисертації викладені трьох наукових працях, дві з яких опубліковані у фахових виданнях України, одна - у виданні, що включена до міжнародної бази даних Scopus, а також трьох публікаціях апробаційного характеру.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота викладена на 203 сторінках. Вона складається з анотацій, вступу, шести розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел, додатків. Усього використано 188 джерела наукової та спеціалізованої літератури, з них 94 іноземних. Робота ілюстрована 5 таблицями й 9 рисунками.

РОЗДІЛ 1

ТРЕНУВАЛЬНІ ЦЕНТРИ В СИСТЕМІ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

1.1. Централізована підготовка в системі забезпечення і реалізації змагальної діяльності спортсменів

Сучасні наукові та емпіричні основи підготовки спортсменів високого класу свідчать, що досягнення високого спортивного результату на міжнародній арені можливі тільки в результаті концентрації необхідних організаційних, фінансових і соціальних ресурсів суспільства. Дотримання цих умов є вимогою в організації спортивної підготовки, сформованої на основі системних принципів побудови тренувального процесу спортсменів високого класу. На думку В. М. Платонова систематизація факторів забезпечення спортивної підготовки є умовою раціональної періодизації спортивної підготовки [70].

Велика кількість наукових, науково-методичних знань, пов'язаних з спортивною підготовкою, практично не приділяє уваги систематизації чинників, які забезпечують ефективність організації централізованої підготовки спортсменів. Більшість робіт присвячена констатації вимог до структури центрів спортивної підготовки, опису кількісних і якісних характеристик структури і функцій її компонентів [2, 4, 47]. При цьому, соціальні, економічні, юридичні, інші чинники, характерні для конкретної країни, регіону враховуються недостатньо [6, 10, 29, 64]. Вони неузагальнені, відсутні принципи, які формують системний підхід до організації та вдосконалення централізованої підготовки в сучасному спорті [117, 131]. Фактори розвитку цього явища переважно орієнтуються на важливі, одночасно вузькоспеціалізовані завдання, обмежуються підготовкою окремої групи спортсменів, наприклад підготовкою елітних

спортсменів до Олімпійських ігор [68, 78]. Це чітко проявляється при аналізі наявних знань і передового світового досвіду [69, 77, 140].

Проте на сьогодні помічається чітка тенденція до підвищення значущості забезпечення централізованої підготовки спортсменів як засобу концентрації ресурсів і реалізації цілісної системи спортивної підготовки [8, 21]. Розширення можливостей і напрямків реалізації централізованої підготовки, зокрема її структурних компонентів - центрів спортивної підготовки вийшли за рамки вирішення приватних завдань, а стосуються найважливіших, а саме підготовки до Олімпійських ігор [26, 49, 50]. Поліпшення умов спортивної підготовки і побуту, збільшення кількості послуг, що надаються, зокрема освітніх, призвело до розширення сфери життєдіяльності спортсменів у спортивних тренувальних центрах [63, 66]. Часто умовою функціонування таких центрів є комплексне вирішення завдань спортивної підготовки, забезпечення якості життя, зокрема активна соціальна підтримка спортсменів. У зв'язку з цим значно зросли вимоги до фінансового, юридичного та інших видів забезпечення роботи таких центрів [55, 73, 94].

Вимоги до обґрунтування нових організаційно-методичних підходів до формування централізованої підготовки в різних регіонах світу зросли з розвитком спорту в Китаї, де за останні роки сформувалися найвищі стандарти забезпечення і реалізації централізованої підготовки, як наслідок, значно підвищилися правові, організаційні, фінансові стандарти центрів [118].

Аналіз спеціальної літератури, зокрема законодавчих актів державного і регіонального розвитку виду спорту показав, що в цій країні за останні десятиліття сформовані умови централізованої підготовки з урахуванням принципів раціональної концентрації людських ресурсів, формування правової, організаційної та фінансової бази [118, 157].

Системне використання законодавчих актів, окремих статей, рішень органів регіонального управління дозволили максимально використовувати ресурси регіону, країни, залучати всіх необхідних фахівців, в тому числі й закордонних, без зайвих бюрократичних процедур і узгоджень [118, 135].

Аналіз показав, що ключовим елементом централізованої підготовки в Китаї є центри провінцій. Більшість з них були побудовані для підготовки спортсменів до Олімпійських ігор 2008 року в Пекіні. Ці центри організували спортивну підготовку для провідних спортсменів провінції і резерву на найвищому рівні. Це забезпечило високий рівень конкуренції на національній і азійській аренах, сприяли природному відбору провідних спортсменів для участі в Іграх Олімпіади.

При формуванні цільових установок центрів регіональної підготовки за основу прийняті інтереси регіонів, які не суперечать інтересам загальної політики спорту в країні. Центри сформовані за групами видів спорту забезпечують концентрацію ресурсів, підготовку провідних спортсменів провінції і участь їх в престижних змаганнях національного рівня.

Принцип регіонального розвитку спорту та формування на цій основі конкурентного середовища в національному масштабі дозволив не тільки забезпечити якісну спортивну підготовку, але розвивати центри, які відповідають сучасним світовим вимогам, і часто перевищують прийняті світові стандарти.

Склалося розуміння того, що регіональні центри підготовки спортсменів в Китаї - це структури, які дозволяють найбільш раціонально використовувати ресурси країни і регіону, забезпечити високий організаційний і методичний рівень спортивного тренування. Є думка, що саме такі структури вплинули на зростання спортивних досягнень китайських спортсменів [135]. Вивчення регіональних центрів спортивної підготовки в Китаї дає можливість проаналізувати нові можливості організації централізованої підготовки спортсменів. Їх потенціал, набагато

ширше, ніж можливості центрів олімпійської підготовки. Вони охоплюють масовий спорт, формують умови для підготовки кваліфікованих спортсменів, створюють передумови для ефективного тренувального процесу та участі в змаганнях національного та міжнародного рівня провідних спортсменів провінції і країни.

В основі формування центрів в Китаї лежить не тільки перелік архітектурних переваг і технічного оснащення, а й принципи організації, формування та функціонування таких центрів.

При наявності загальних принципів і закономірностей організації спортивної підготовки і способах її реалізації в процесі централізованої підготовки [153, 157], методичні основи організації і функціонування централізованої підготовки на сучасному рівні в спеціальній літературі представлено вкрай недостатньо. Це значно ускладнює формування системного підходу до організації центрів спортивної підготовки і алгоритму його реалізації відповідно до соціальних запитів і можливостей конкретного суспільства.

Таким чином, склалося розуміння того, що зосередження уваги на центрах олімпійської підготовки призвело до того, що практично відсутні нові, відповідно до динаміки розвитку світової спільноти і спорту, дані, які систематизують чинники соціального, економічного та організаційного розвитку структур відповідно до різних цільових установок централізованої підготовки. У цьому випадку вивчення досвіду організації централізованої підготовки в Китаї допоможе систематизувати уявлення про шляхи формування та реалізації центрів спортивної підготовки з урахуванням соціального розвитку суспільства, можливостей держави тощо.

1.2. Історичні передумови формування сучасної централізованої підготовки в спорті

Історичні факти свідчать, що форми спеціальної підготовки, які мали ознаки централізованої підготовки використовувалися в кінці XIX, на початку XX століття при підготовці до престижних турнірів, зокрема до перших Олімпійських ігор сучасності. Розуміння престижності перших міжнародних турнірів сучасного спорту, наявність конкуренції серед провідних спортсменів, які часто представляли собою аристократичні спільноти формували значущість перемоги, і як наслідок, вимагали цілеспрямованої підготовки [14, 16, 23, 59, 60].

Підвищення престижності міжнародних турнірів, в першу чергу Олімпійських ігор, підвищили значущість перемоги не тільки для конкретного спортсмена, певного соціального співтовариства, але і для країни. Гімн, прапор, атрибути форми стали символом передових націй, а перемоги інструментом політичного впливу лідерів країни на внутрішній і міжнародній арені, значущим фактором успішності держави.

Це природним чином призвело до підвищеної уваги державних структур і пошуку оптимальних форм підготовки спортсменів до престижних міжнародних змагань. Так вже в 20-30 роках минулого століття, за підтримки держави, олімпійські комітети США, Великобританії, Франції, Італії формували організаційні структури, які забезпечували концентрацію необхідних ресурсів для успішної підготовки спортсменів [81, 89, 93, 101]. На думку авторів централізована підготовка стала одним з ключових факторів успішного виступу спортсменів Німеччини на XI Олімпійських іграх 1936 року, які проходили в Берліні [23].

Розуміння значення централізованої підготовки зробило її обов'язковим компонентом системи спортивної підготовки в країнах з великими олімпійськими амбіціями.

У повному обсязі система централізованої підготовки проявила себе під час підготовки спортсменів СРСР до Ігор XV Олімпіади, які були проведені в столиці Фінляндії, Гельсінкі. При підготовці до Ігор в Гельсінкі вперше на системному рівні, прив'язаному до методичних основ навчально-тренувального процесу, були задіяні і сконцентровані в одному напрямку всі необхідні політичні, організаційні та фінансові ресурси [24, 39]. Успіх команди СРСР не викликав сумніву в ефективності такої підготовки.

Це дало поштовх розвитку форм централізованої підготовки в світі, коли країни, зацікавлені в загальнокомандному успіху своїх спортсменів, прагнуть використовувати всі наявні для цього ресурси.

Очевидно, що все це призвело до необхідності систематизації всіх факторів забезпечення централізованої підготовки провідних спортсменів. Це призвело до обґрунтування системи поглядів на формування структур централізованої підготовки та їх реалізації в конкретному співтоваристві. Розвиток системи поглядів відбувався відповідно до збільшенням вимог і соціальних запитів суспільства. Важливу роль зіграли фактори економічного і соціального розвитку конкретної країни. У зв'язку з цим активізувалися наукові дослідження, спрямовані на вивчення, обґрунтування та реалізацію системних підходів з метою формування ефективних організаційних структур централізованої підготовки спортсменів і правил функціонування її елементів [38, 45, 48].

У спеціальній літературі розглядали різні форми централізованої підготовки спортсменів - навчально-тренувальні збори, спортивні табори, спеціалізовані класи, спортивні інтернати, центри спортивної підготовки. В системі спорту багатьох країн, зокрема соціалістичних і провідних

капіталістичних країнах виділяють централізовану підготовку в спортивно-тренувальних центрах. В кінці 1980 - х років вже викликали сумніви, що це найбільш ефективна форма підготовки спортсменів високого класу [62, 72].

Серед організаційних форм, що забезпечують цілеспрямоване функціонування системи олімпійської підготовки, виділяють створення спортивно-тренувальних центрів [65]. Питання полягало лише в фінансово-організаційних можливостях держави, олімпійських комітетах тощо. Питання по їх формуванню розглядаються переважно в роботах, що стосуються розвитку спорту вищих досягнень в різних країнах. У них переважає констатація кількісних і якісних характеристик наявних спортивних центрів в тій чи іншій країні. Практично відсутні наукові роботи, узагальнюючі емпіричні знання і містять теоретичні положення щодо структури та змісту діяльності тренувальних центрів підготовки спортсменів високої кваліфікації. Виникла необхідність вирішення важливої проблеми невідповідності наявного рівня розрізнених знань про організацію спортивно-тренувальних центрів та їх значущості в системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті.

За об'єкт досліджень обрано теніс, вид спорту, який є одним з найбільш популярних видів спорту в світі, знаходиться під пильною увагою мас медіа, бізнес-структур, зокрема Coca-Cola, Mercedes-Benz, провідних світових виробників обладнання, одягу, взуття тощо. [104, 108]. Теніс вид спорту з багатими традиціями підготовки, відповідним потенціалом спортсменів світового рівня, що мають високу ймовірність перемоги в численних престижних турнірах, зокрема турнірах Великого шолому, кваліфікованими тренерськими кадрами, менеджерами, здатними організувати підготовку на найвищому рівні [95, 98, 106]. У масиві накопичених знань з теорії та методики підготовки спортсменів в тенісі [119, 125] найменш вивченою і тому найбільш затребуваною в пізнанні і

вдосконаленні є система забезпечення, тобто сукупність ресурсів і умов, що сприяють досягненню мети спортивної підготовки.

1.3. Соціальні, економічні, методичні передумови формування сучасної централізованої підготовки спортсменів

Високі спортивні досягнення національних команд та видатних спортсменів на Олімпійських іграх та інших великих міжнародних змаганнях розглядаються як один із пріоритетних напрямків глобальної конкуренції між найсильнішими державами світу на всіх етапах розвитку суспільства [128, 148, 154]. Протягом багатьох років в цих країнах сформувалися власні системи спортивної підготовки, спрямовані на відбір і організацію тренувального процесу найбільш конкурентоспроможних спортсменів, здатних підтримувати престиж країни на міжнародній арені [61, 90, 96]. Однією з ознак інтенсивного розвитку спорту є концентрація коштів, методів та інструментів реалізації методичних основ спортивної підготовки, менеджменту спорту, фінансово-господарських функцій підготовки спортсменів, в тій мірі, в якій буде обраний і реалізований найбільш раціональний шлях підготовки спортсменів [82, 86].

Формування складних структур спортивної підготовки пов'язане з економічними можливостями, організаційними і методичними основами спортивної підготовки, цільовими установками цілісної системи спорту в країні [51, 54, 56]. Це обумовлює відмінності структури підготовки, її організаційних форм [46]. На практиці, саме такий підхід є найбільш успішним для організації національних систем спортивної підготовки. Систематизація історичного досвіду свідчить про це на прикладі підготовки спортсменів СРСР і США [32, 66].

До факторів розвитку суспільства в країні відносять економічні, політичні, організаційні, юридичні, соціальні компоненти, що формують

соціальний запит на розвиток виду спорту і найбільш раціональні форми його реалізації [88, 91, 100]. Облік соціального запиту на розвиток виду спорту в країні є одним з найбільш важливих з точки зору формування організаційних, фінансових та методичних аспектів формування і реалізації цілісної структури спортивної підготовки [20, 74, 111]. Досвід впровадження видів спорту як соціально значущого виду спортивної діяльності часто не приносить результату, якщо відсутній соціальний інтерес, і як наслідок серйозна підтримка держави, великих комерційних структур [3]. Необхідно враховувати негативний досвід впровадження окремих видів спорту, які мають велику популярність на окремих континентах в розвитку спорту інших країн. Наприклад бейсбол, культовий вид спорту в Північній і Центральній Америці, Японії не отримав соціальної підтримки в Європі, і як наслідок, розвиток, як популярного і комерційно-успішного виду спорту [144].

Також чітко проявляється тенденція, коли країни, які володіють політичною вагою і фінансовим потенціалом, формують соціальний запит на основі реалізації престижної функції спорту на міжнародній арені [141, 146]. В цьому випадку популярність спортивної діяльності визначається не стільки популярністю самого виду спорту, скільки його успішним впровадженням в систему міжнародних престижних змагань [115, 120, 124]. Важливо відзначити, якщо раніше мова йшла про кількість медалей на Олімпійських іграх, то зараз перемога одного чи кілька спортсменів в престижних індивідуальних видах спорту приносить не менш серйозні політичні дивіденди [57, 127]. Це чітко простежується на прикладі тенісу, виду спорту, який на думку багатьох експертів є найпопулярнішим індивідуальним видом спорту в світі. Це видно за географією розвитку тенісу, проведення міжнародних турнірів, представництва провідних спортсменів світу, а найголовніше за темпами його розвитку [113, 126]. За останні десятиліття в жодному виді спорту не збільшилася кількість

престижних міжнародних турнірів, призових фондів, конкурентно-здатних спортсменів як в тенісі [114, 180]. Можна спостерігати унікальні процеси, які перетворюють елітний вид спорту, в якому підготовка доступна окремим спортсменам, в популярний масовий вид спорту [160, 185]. Це сталося завдяки оптимізації організаційних форм підготовки тенісистів в світі на основі соціальних, державних, економічних і особистих фінансових та мотиваційних інтересів [133, 139].

Це чітко простежується в системній організації тенісу в Китаї. Національні традиції виду спорту в країні отримали розвиток на основі сучасних тенденцій розвитку китайського суспільства [118]. Законодавчі, юридичні рішення. Бурхливе економічне зростання призвело до створення найбільш раціональних форм підготовки, розвитку виду спорту, зростання його популярності. Успішне формування центрів спортивної підготовки пов'язано з вибором форм і методів управління, які включають підтримку держави, приватні та громадські ініціативи.

Концентрація уваги суспільства, держави, комерційних і політичних структур в КНР чітко проявляється на прикладі організації національних центрів спортивної підготовки, де найбільш успішними є ті, які засновані об'єднанні можливостей державного і регіонального розвитку.

При наявності великої кількості відмінностей центри спортивної підготовки мають загальні риси. Філософські аспекти, які домінують як важливий фактор розвитку китайського суспільства сприяють інтеграції загальних і специфічних факторів розвитку центрів спортивної підготовки, формують організаційні та методичні основи їх функціонування з урахуванням інтересів суспільства і конкретного спортсмена.

В першу чергу їх об'єднує прагнення створити найбільш сприятливі умови для повноцінної підготовки великої кількості спортсменів шляхом створення умов централізованої підготовки [85]. Важливим для її реалізації є подолання протиріч між концентрацією людських, організаційних,

фінансових, правових ресурсів країни, що характерно для олімпійської підготовки, з формуванням конкурентного тренувального та змагального середовища [31, 37]. Останній фактор відіграє вирішальну роль у розвитку спорту і формування до нього стійкого соціального інтересу в суспільстві [52].

У зв'язку з цим, останнім часом, особливу увагу привертають роботи, які присвячені подоланню цього протиріччя в конкретних умовах спортивної підготовки [110, 134]. У спеціальній літературі обговорюються два основних напрямки реалізації централізованої підготовки. Обґрунтування кожного з них викликає дискусію про ефективність кожного напрямку з точки зору оптимізації спортивних завдань держави, запитів суспільства та інтересів самого спортсмена.

Перший напрямок, коли планування централізованої підготовки передбачає єдині організаційно-методичні установки і вимоги для всіх спортивних організацій і спортсменів, включених в систему олімпійської підготовки, незалежно від їх територіальної або відомчої належності [149, 165].

Відповідно до думки фахівців [50, 68, 166, 178, 181], реалізація принципу інтеграції та централізації підготовки спортсменів в олімпійському спорті знаходить своє відображення в концентрації фінансових, організаційно-управлінських, матеріально-технічних, науково-методичних зусиль однієї або декількох спортивних організацій в рамках існуючої структури управління, яка передбачає використання кращих спортивних баз, залучення до роботи досвідчених тренерів, застосування сучасних засобів і методів підготовки при постійному педагогічному і лікарському контролі, обмін досвідом роботи та передовою інформацією, рішення індивідуальних і колективних завдань при відборі кандидатів до збірних команд, участь в змаганнях тощо.

При організації централізованої підготовки необхідно враховувати певні складності у формуванні конкурентного середовища в процесі тренувальної та змагальної діяльності. Певною мірою успішність реалізації напрямку пов'язана з системою відбору в структури централізованої підготовки, де сам фактор відбору створює конкурентне середовище [90, 122]. Разом з тим, на думку авторів [143, 153] концентрація ресурсів призводить до зниження конкуренції на національній арені і престижності національних змагань. В окремих випадках, цю проблему вирішує участь провідних спортсменів у серії міжнародних змагань. Це виправдано за умови централізованої підготовки до головних змагань, як правило азійських, панамериканських ігор, чемпіонатів Європи, світу, Олімпійських ігор. З точки зору розвитку масовості виду спорту в країні, формування соціального запиту в суспільстві в цьому виді спорту можуть виникнути серйозні проблеми.

Другий напрямок полягає в участі спортсменів в централізованих зборах, основним місцем проведення яких є тренувальні центри, де атлети комплексно забезпечуються всіма необхідними умовами і послугами для підвищення ефективності тренувальної і змагальної діяльності [161, 162]. Форми організації підготовки суттєво відрізняються. Залежно від мети і завдань тренувального процесу можуть бути використані централізовані форми клубної, відомчої, регіональної і національної спортивної підготовки [156, 167].

Ефективність форм залежить від низки чинників, які систематизовані в спеціальній літературі і представлені авторами [163, 171].

В першу чергу здатність менеджменту ефективно використовувати законодавчу базу та організаційні структури регіону, країни, залучати, концентрувати і раціонально використовувати фінансові ресурси, оптимізувати ступінь ролі державних недержавних структур [22, 30, 173, 183].

По-друге, використовувати сучасну систему методичного, матеріально-технічного, медичного забезпечення підготовки спортсменів [155].

По-третє, сформувати мотиваційні передумови участі спортсменів у централізованій підготовці та прагнення до досягнення високих спортивних результатів [17, 40].

По-четверте, забезпечити інтеграцію спортсменів в систему престижних змагань, які забезпечують зацікавленість в перемозі і збільшення статусу спортсмена, наприклад завоювання путівки на більш престижні турніри або потрапляння в національну команду з виду спорту [33, 182].

По-п'яте, забезпечити соціальний захист школярів, студентів, дорослих спортсменів на основі формування умов навчання або роботи з можливостями занять спортом [158, 175].

Наявність дискусії дозволило сформувати напрямки спеціального аналізу з метою систематизації провідних чинників удосконалення централізованої підготовки з урахуванням сучасних тенденцій розвитку сучасного спорту, зокрема тенісу.

1.4. Організаційно-методичні основи функціонування центрів спортивної підготовки

У спеціальній літературі питання централізованої підготовки розглядаються на основі аналізу структурної організації навчально-тренувальних зборів. У цьому напрямку проведена значна робота. Систематизовані організаційні та методичні аспекти підготовки спортсменів на навчально-тренувальних зборах. Показані зовнішні і внутрішні чинники впливу на організацію централізованої підготовки спортсменів.

До зовнішніх чинників відносять - правові, соціальні, фінансово-економічні аспекти управління формами централізованої підготовки. До внутрішніх - зміст, структурна організація централізованої підготовки, її основні форми [11, 28, 36, 41, 42].

Чітко показано, що ці фактори найбільш успішно можуть бути реалізовані в системі спеціалізованих тренувальних центрів. Саме якість функціонування таких центрів впливає на ефективність тренувального процесу і результативність змагальної діяльності [132].

Серед них фахівці виділяють структурні компоненти забезпечення тренувальної і змагальної діяльності, які найбільше притаманні спортивній підготовці на навчально-тренувальних зборах та в процесі реалізації інших форм централізованої підготовки [44].

Можливості організації навчально-тренувальних зборів пов'язані з відмінностями наступних факторів організації спортивної підготовки [88]:

- залучення провідних фахівців спортивної підготовки: тренерів, менеджерів, лікарів, фахівців з функціональної підготовки та інших учасників спортивної підготовки.

- рівний конкурентно-здатний склад учасників навчально-тренувальних зборів, який дозволяє сформувати команди або вибрати найбільш сильних спортсменів.

- організація побуту, харчування, медичного обслуговування, дозвілля відповідно до вимог періодизації спортивної підготовки, зокрема з вирішенням питань планування навантаження і відпочинку.

- можливість раціонального планування тренувальних навантажень і відновних заходів, об'єднання їх в структурі тренувального процесу, спрямовані на формування оптимальної дози оперативного і кумулятивного впливу навантаження на організм спортсменів, формування на цій основі короткострокових і довгострокових адаптаційних ефектів.

Чинники функціонування національних і регіональних центрів спортивної підготовки щодо забезпечення [49, 65]:

- спортивної підготовки на навчально-тренувальних зборах;
- мотивації до реалізації спортивної підготовки в національних центрах протягом тривалого життєвого періоду;
- ефективного поєднання спортивної підготовки і навчання в школі і закладах вищої освіти;
- концентрації матеріально-технічних ресурсів високої якості, які можуть бути використані для спортсменів з різних видів спорту, різного статусу і категорій;
- оптимізації і формування єдиної структури спортивної підготовки, яка включає установчі, контрольні, контрольньо-установчі, підготовчі, передзмагальні, відновлювальні, а також збори для проведення обстежень (комплексних і поглиблених);
- підвищення уваги централізованій інформаційній політиці, формуванню моральних основ особистості тощо.

Одним із значущих чинників реалізації централізованої підготовки на навчально-тренувальних зборах або в центрах спортивної підготовки є концентрація фінансових ресурсів спрямованих на підготовку спортсменів. На думку багатьох авторів стабільне фінансування є не стільки фактором, скільки умовою організації підготовки в спортивних центрах [48]. Крім цього, ряд фахівців наполягає на реалізації повного комплексу організаційних і фінансових і юридичних послуг, концентрація, яких в єдиній структурі є головною вимогою до централізованої підготовки [27, 64].

Також автори наголошують на необхідності формування специфічних структур забезпечення централізованої підготовки. Це можуть бути відомчі, університетські, регіональні та національні центри централізованої підготовки [48].

У цьому напрямку широке обґрунтування отримали організаційні форми централізованої підготовки, які більше нагадують ідеальний варіант системної організації центрів. Всі ці структури включають добре відомі компоненти забезпечення, корисність яких не викликає сумніву.

Наприклад, складно не погодиться зі змістом представленої моделі забезпечення університетського спорту, представленого Р. Т. Раєвським і В. Ф. Петелкакі [77], яка схематично представлена на рисунку 1.1. Цей приклад характерний для багатьох декларованих принципів системної організації виду спорту, зокрема видів централізованої підготовки.

Можна не сумніватися, що представлений авторами проект є еталоном інноваційної форми забезпечення високих спортивних досягнень, затребуваних сучасним олімпійським спортом. Такий набір компонентів і чинників забезпечення підготовки спортсменів добре відомий і давно під виглядом різних систем описаний в теорії і з різною часткою успішності реалізується на практиці. Проблема полягає в тому, що представлена структура вимагає реалізації принципів підсистемної взаємодії і формування на цій основі специфічних для виду спорту, регіону, соціальних умов, традицій, законодавчої бази, організаційних і фінансових можливостей механізмів реалізації системи.

На практиці ефективні центри створюються на основі реалізації рішень керівних структур спорту (міністерств) або в результаті приватної ініціативи, яка причетна найбільше до бізнес-проектів. Останнє характерно для міжнародних тенісних центрів.

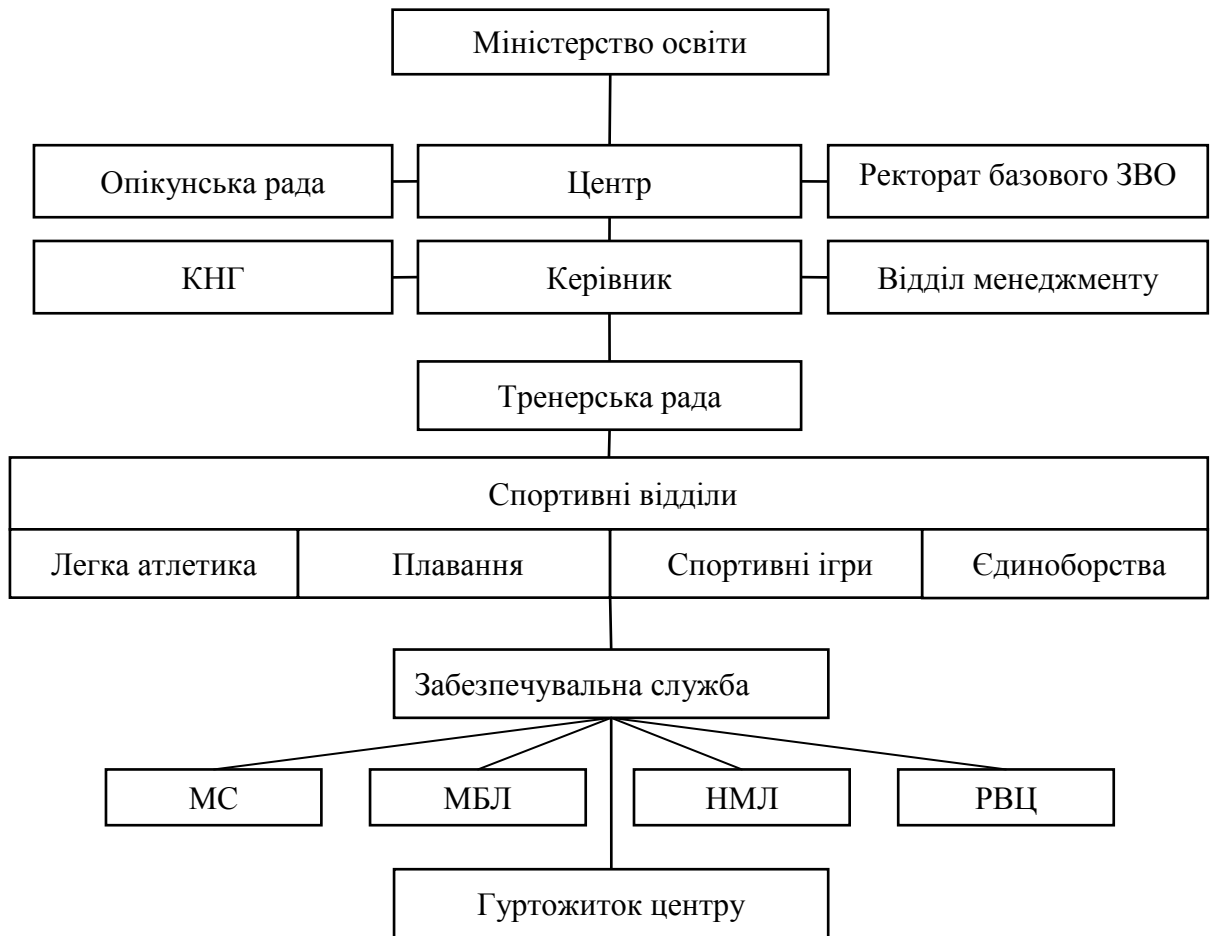

Рис. 1.1. Структура університетського Центру підготовки спортсменів міжнародного класу [77]:

КНГ – комплексна наукова група;

ЗВО – заклад вищої освіти;

МС – медична служба;

МБЛ – медико-біологічна лабораторія;

НМЛ – науково-методична лабораторія;

РВЦ - реабілітаційно-відновлювальний центр

Стає очевидним, що без опису таких механізмів забезпечення підготовки та факторів їх регуляції в загальній системі централізованої підготовки такі структури носять декларативний характер. Викликає дискусію той факт, що, на думку низки авторів [78, 80, 85], забезпеченням

повинні займатися структури, які за своєю функцією не мають відношення до системи підготовки спортсменів, зокрема служби, які включають: медичну службу, реабілітаційно-відновлювальний центр, спеціалізовані медико-біологічну та науково-методичну лабораторію і гуртожитки центру.

При аналізі відмінностей проєктів, переважно, відмінності складають не стільки структурні компоненти, скільки засоби, методи і форми керівництва спортивними центрами. Детального аналізу взаємодії організаційної, правової та методичної бази для створення і функціонування складних за структурою центрів в спеціальній літературі практично не представлено. Це створює певні складнощі для проведення аналізу, спрямованого на систематизацію закономірностей організації і функціонування таких центрів, їх проєктування з урахуванням специфіки регіону тощо.

При наявності загальної концепції [85], на сьогодні науково відсутні обґрунтовані підходи, які пов'язують наведені компоненти забезпечення спортивної підготовки в структуру єдиної цільової спрямованості. Ще більші проблеми виникають, коли йдеться про забезпечення конкретного виду спорту або споріднених видів спорту. Добре відомо, що питання медичного обслуговування, реабілітації, організації харчування, науково-методичного забезпечення тощо тісно пов'язані з цільовими установками виду спорту, його специфікою, організаційними і методичними особливостями спортивної підготовки [92]. Переважно йдеться про виражені специфічні особливості централізованої підготовки, при чому, ці особливості вимагають обліку на рівні регіональних, національних і міжнародних центрів. Це особливо проявляється на прикладі центрів спортивної підготовки в Китаї, які регламентуються загальнодержавними і регіональними законодавчими актами [94].

Очевидно, що навіть при досягненні оптимального балансу компонентів управління в централізованій системі, відсутність або

недостатня присутність в системі управління менеджерів та інших фахівців спорту не призведе до ефективної реалізації всієї системи, спрямованої на кінцевий спортивний результат. Навіть рекомендації з спеціалізації в окремих видах спорту викликають сумніви у зв'язку з очевидною специфікою підготовки в легкій атлетиці, плаванні, спортивних іграх (баскетбол, волейбол, гандбол), єдиноборствах (боротьба, бокс, фехтування).

Крім системи спорту, питання централізованої підготовки розглянуті багатьма авторами з позиції побутових вимог організації спортивної підготовки. Систематизація тренувальних, готельних, медичних, навчальних та культурно-рекреаційних комплексів (приміщень) представлена у вигляді узагальнення світового досвіду, може цікавити інвесторів і структури фінансового забезпечення спортивної підготовки. Особливої уваги потребують, представлені сервісні послуги у вигляді компонентів централізованої підготовки. Так, наприклад В. М. Смолівський [80], узагальнюючи досвід централізованої підготовки спортсменів провідних країн у світі, акцентує увагу на її переваги:

- використання кращих баз (спортзалів, стадіонів тощо);
- обмін досвідом та застосування передової методики навчання і тренування;
- концентрація зусиль фахівців різного профілю (тренерів, медиків, науковців);
- можливість контролю за ходом підготовки команди і кожного учасника;
- моделювання ситуацій при підготовці до змагань;
- відбір команди і відпрацювання тактичних завдань виступу на змаганнях;
- створення здорового психологічного клімату і психологічної сумісності членів команди.

Серед методичних основ організації підготовки автор вказує на найбільш ефективний, на його думку, метод централізованої підготовки - принцип «зірки». Він заснований на раціональному використанні часу і простору для економізації (на думку автора) життєво важливих функцій організму, що сприяє збільшенню ефективності дуже трудомісткого тренування. Життєвий простір спортсменів обмежений п'ятьма «станціями» (спальня; тренувальний зал або стадіон, басейн тощо; їдальня, реабілітаційний центр; школа чи інший освітній заклад), які утворюють замкнуту систему спортивного та соціального забезпечення атлетів і тренерів (рис. 1.2).

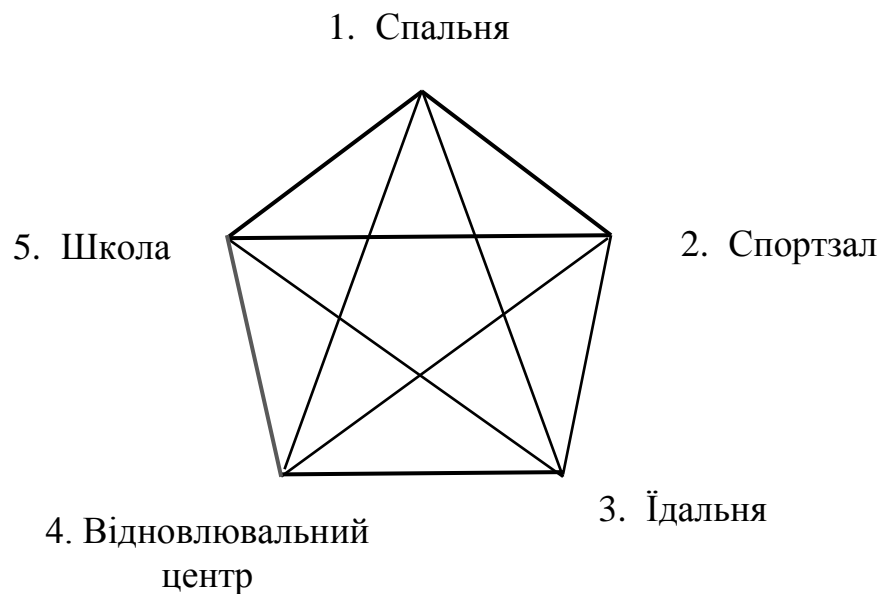

Рис. 1.2. Схема організації забезпечення централізованої підготовки спортсменів на зборах [80]

Мабуть ці рекомендації найбільше можуть враховувати архітектори і будівельники, ніж спортивні менеджери.

При цьому очевидним є той факт, що будівництво, організація і функціонування центрів в розвинених країнах, пов'язані не стільки з ефективним спортивним менеджментом, скільки з ефективною системою економічних відносин, де практично відсутня можливість погано будувати, оснащувати і обслуговувати об'єкти спортивної підготовки, власне, як і інші об'єкти життєдіяльності осіб.

Залишається проблемним питання, що робить ефективною підготовку кваліфікованих спортсменів з точки зору її організації. Які юридичні, соціальні та організаційні рішення дозволять не тільки вивести забезпечення спортсменів на більш високий рівень, сприяти їх мотивації до досягнення високого спортивного результату, але й сформувати системні організаційні передумови реалізації системи спортивної підготовки відповідно до періодизації річної та багаторічної спортивної підготовки.

Як показує досвід і практика провідних спортивних команд і колективів, в цьому процесі необхідне активне забезпечення роботи менеджерів, адміністраторів, лікарів, реабілітологів, науковців та інших фахівців. Ефективність тренувального процесу переважно стала залежати від узгодженості їх дій, чіткого розуміння і виконання кожним з учасників своїх функцій. Цілі, завдання, і форми взаєморозумінь, які змінюються залежно від етапу підготовки, розвитку організаційних форм, умов, виду спорту [90].

Нині стає очевидним той факт, що найбільш раціональний шлях централізованої підготовки пов'язаний з формуванням центрів підготовки спортсменів. Найбільш доцільний шлях у формуванні таких центрів заснований з концентрацією необхідних організаційних методичних і фінансових ресурсів таким чином, в якій вони забезпечують тренувальний процес і життєдіяльність спортсменів відповідно до цільових установок

спортивної підготовки. Очевидно, що структура таких центрів, джерела забезпечення мети і завдання можуть відрізнятися. Це залежить від багатьох умов - цілі і завдання підготовки, можливостей регіону, країни, від наявності юридичної і фінансової бази, розвитку економічних відносин тощо. Багато в чому розвиток таких центрів визначає раціональне співвідношення ступеня втручання або невтручання держави, громадських і приватних структур в систему централізованої підготовки спортсменів високого класу. Відмінною рисою організації таких центрів є формування певної структури, в якій сконцентровані всі необхідні організаційні, матеріально-технічні, методичні ресурси в органічному комплексі на базах і в центрах підготовки. Такий підхід дозволяє цілий рік централізовано і максимально ефективно готувати спортсменів до найважливіших міжнародних змагань. Ширше обґрунтування отримали центри підготовки спортсменів до олімпійських ігор.

Популярність і соціальна значущість Олімпійських ігор привела до того, що в багатьох країнах відбувається активна реконструкція старих і будівництво нових центрів для олімпійської підготовки з використанням новітніх технологій і розробок, облаштованих сучасним обладнанням, спортивними залами, тренажерами, реабілітаційними та рекреаційними центрами, науковими лабораторіями тощо.

У роботах В. О. Дрюкова [38] в рамках принципів організації і проведення підготовки спортсменів високої кваліфікації в чотирирічних олімпійських циклах розглядається і розкривається суть принципу інтеграції та централізації підготовки. Цей принцип виражається в об'єднанні зусиль і встановленні стійких зв'язків між спортивними організаціями, підсистемами спорту, окремими працівниками і передбачає планування і організацію спільної підготовки членів національної команди.

У свою чергу Ю. О. Павленко [61-63] виділяє шість основних компонентів централізованої підготовки, які, на його думку, в комплексі

складають основу системи централізованої підготовки спортсменів: тренувальна база, що дозволяє ефективно проводити навчально-тренувальний процес і змагання; готельний комплекс; блок харчування; навчальний центр (бібліотека, фонотека, клас, аудиторія, методкабінет тощо); культурно-рекреаційний центр; лікувально-відновлювальний, а також реабілітаційний центр. Автор підкреслює, що даний комплексний підхід до централізованої підготовки пов'язаний з сучасними вимогами до розвитку особистості та здоров'я спортсмена. Реалізація такого принципу є базовою умовою формування центрів олімпійської та інших видів централізованої підготовки.

У продовженні досліджень цього напрямку слід відзначити роботи Козлової Н. А. [47-49], яка на прикладі підготовки національних команд з фехтування привела кількісні та якісні характеристики структури центрів олімпійської підготовки. За даними автора в провідних країнах централізована спортивна підготовка концентрується в 1–3 основних тренувальних центрах. У 93,8%, вивчених центрів, структури спортивної підготовки мають комплексну спрямованість. Для проведення тренувального процесу використовуються переважно спеціалізовані фехтувальні (56,3%), тренажерні та ігрові зали (по 100%), басейни (75%). У більшості центрів передбачені можливості для проживання, харчування та організації дозвілля фехтувальників (93,8%), надання першої медичної допомоги і рекреаційних процедур (100%), проведення виїзних заходів комплексних наукових груп (87,5%) і навчальних занять (81,3%), вільного користування інтернет-ресурсами (100%), здійснення комерційної діяльності (68,8%). У структурі низки тренувальних центрів олімпійської підготовки передбачені комплексні профільні підрозділи: центри спортивної медицини (37,5%), науково-дослідні інститути (18,8%), інформаційні центри (25%), органи управління спортом (18,8%) [49].

Становлення централізованої підготовки на системному рівні в Китаї почалося наприкінці 1980-х років. Акценти були зроблені на наукове і медичне забезпечення спортсменів. При цьому активно використовувався досвід підготовки спортсменів Радянського Союзу і Східної Німеччини. В його основі була концентрація ресурсів для підготовки провідних спортсменів. З розвитком китайського суспільства швидко виріс соціальний запит на спорт як значущого фактор розвитку країни. Значно зросла престижність внутрішніх змагань. Системний підхід до організації національних турнірів, принципи організації яких дозволяє досягти значних спортивних результатів на регіональному та національному рівні, і в результаті подолання конкуренції вийти на міжнародну арену стимулювали розвиток регіональних центрів спортивної підготовки.

Ця система слугувала значним стимулом до реалізації успішної підготовки спортсменів Китаю до XXIX Ігор Олімпіади в Пекіні. Успіх на Олімпійських іграх 2008 року, став підставою для продовження процесу модернізації системи спорту в Китаї, де ключовим елементом було вдосконалення централізованої підготовки. Так, практично у всіх провінціях Китаю були створені комплексні і спеціалізовані сучасні тренувальні центри. Переважно ці центри сформовані на основі матеріально-технічного, наукового, інформаційного та медичного забезпечення підготовки атлетів, які базуються на нових технологіях сучасного науково-технічного прогресу.

Аналіз розвитку централізованої підготовки спортсменів засвідчує, що стратегічним напрямком її вдосконалення в олімпійському спорті є підвищення вимог до системи забезпечення, в розширенні і підвищенні якості послуг, умов і послуг в тренувальних центрах. Аналіз структури тренувальних центрів засвідчує, що останні чинники розвитку таких центрів пов'язані з включенням в структури централізованої підготовки педагогічних структур, які забезпечують умови для здобуття середньої,

спеціальної та вищої освіти. Це значно розширює можливості соціальної адаптації учасників централізованої підготовки, коли спортсмени, які не вийшли на рівень високих спортивних результатів, можуть отримати освітні та практичні навички майбутньої професії, і органічно вписатися в систему спорту на новому професійному рівні.

1.5. Національні тренувальні центри в системі підготовки професійних тенісистів (в контексті розвитку тенісу в Китаї)

На сьогодні теніс є одним з найбільш характерних прикладів ефективності та необхідності централізованої підготовки. Функціонування тенісних центрів організовано таким чином, що в процесі підготовки вирішуються завдання різного рівня.

Система підготовки тенісистів і весь світовий досвід розвитку виду спорту свідчить, що структура тенісних центрів, організація роботи, фінансові умови, забезпечення і реалізація змагальної діяльності дозволяє вирішувати різні завдання спортсменів професіоналів високого класу, спортсменів-професіоналів національного і регіонального рівня і спортсменів-аматорів. Така систематизація дозволяє вирішувати стратегічні завдання розвитку тенісу. Популяризація виду спорту, комерційний успіх, імідж країни та інше вирішує підготовка спортсменів-професіоналів високого класу. Розвиток масовості, формування інтересу до турнірів національного і регіонального рівня, розвиток конкуренції на внутрішній і прагнення до її збільшення на міжнародній арені вирішує підготовка спортсменів-професіоналів національного і регіонального рівня, формування інтересу до тенісу як способу здорового способу життя, спілкування, проведення дозвілля і розваги вирішує завдання підготовка спортсменів аматорів.

Склалося виразне розуміння того, що сучасна система підготовки в тенісі і головна складова - централізована підготовка, вирішує стратегічне соціальне завдання, підготовку висококваліфікованих фахівців, які ефективно працюють на розвиток виду спорту на всіх рівнях функціонування тенісу. Про це свідчить аналіз ефективності роботи тенісних центрів, їх географія, кількість залучених спортсменів і випускників академії не тільки спортсменів, але й фахівців.

В даний час склалося чітке уявлення про зміст, структуру і цільових установках централізованої підготовки тенісистів, її ключових складових центрах підготовки спортсменів-професіоналів. Одночасно склалося розуміння того, що центри підготовки-тенісистів професіоналів найбільш ефективні в тих країнах, які досягли високого рівня. Є підстави думати, що це пов'язано не стільки з можливостями високого рівня фінансування цього процесу (не всі багаті країни успішні в цьому процесі), скільки з рівнем організаційних можливостей суспільства, які синтезують нормативно-правові, соціальні економічні, науково-методичні можливості конкретної країни, конкретного суспільства. Це чітко видно з географії країн, які регулярно готують тенісистів-професіоналів світової еліти [103].

Сорок сім країн світу, які культивують теніс як соціально значущого виду спорту, орієнтуються на ті форми організації підготовки тенісистів-професіоналів, які дозволяють сконцентрувати необхідні нормативно-правові, соціально-економічні, науково-методичні ресурси країни, регіону. Як правило мова йде про академії тенісу, які, крім перерахованих вище факторів, в повній мірі забезпечують соціальні чинники життєдіяльності спортсменів у відповідності з їх віком і цільовими установками [5, 19, 87, 103, 168]. Фактор соціального розвитку суспільства, де розвиваються і функціонують центри підготовки-тенісистів професіоналів має важливе значення. Це чітко показано на прикладі країн, які постійно готують тенісистів-професіоналів міжнародного конкурентно здатного рівня. До цієї

категорії відносять вісім країн: Швеція, Бельгія, Великобританія, Німеччина, Іспанія, США, Франція, Чехія. Цю тенденцію підтверджує успішний розвиток тенісу в Китаї, Австралії, Канаді, Республіці Корея та інших країнах, де соціальний розвиток суспільства в останні десятиліття отримав найбільш високий імпульс [6]. У цих країнах функціонують найбільш успішні академії тенісу Sutton Tennis Academy, Win Tennis Academy (Лондон, Великобританія), ВТТ Tennis Academy Valldoreix (Барселона, Іспанія), Bollettieri Tennis Academy Brenenton (Флорида, США), ISP Tennis Academy (Прага, Чехія), тенісна академія Ніколи Чіліча (Мюнхен, Німеччина), Good to Great Tennis Academy (Стокгольм, Швеція) та інші. Це дозволило здійснювати підготовку тенісистів-професіоналів рівня Р. Надаля, А. Агассі, П. Сампраса, Б. Беккера, Ш. Граф, Н. Джоковича, Р. Федерера, М. Штіха, Г. Іванішевіча, С. Ваврінки і багатьох інших елітних спортсменів, які презентують різні держави і регіони світу.

Структура центрів підготовки тенісистів-професіоналів має спільні риси і суттєві відмінності. До загальних підходів щодо організації центрів належать принципи централізованої підготовки, які формують умови концентрації ресурсів суспільства держави чи громади регіону. Реалізація загальних принципів організації і менеджменту центрів створює умови для проведення повноцінної спортивної підготовки з урахуванням всіх чинників раціональної періодизації тренувального процесу, а також факторів впливу на його ефективність – систему освіти, проживання, харчування, проведення вільного часу, можливості вільного спілкування з батьками, друзями, соціальні рекреаційні заходи тощо [4]. До загальних чинників також відносять урахування вимог щодо архітектурно супроводу, наявності спеціальних відділень для проведення тренувальних занять, відновлення після виконання тренувальних навантажень, відпочинку, здобуття загальної і спеціальної освіти, харчування тощо [64, 94].

Можна виказати загальну думку, що в теперішній час розроблені певні стандарти структури і змісту центрів підготовки тенісистів-професіоналів, які створюють умови для реалізації повноцінної підготовки [97, 184]. Також склалась певна думка про те, що власне такі умови є базисом для формування і реалізації методичних чинників підготовки тенісистів від дитячо-юнацького спорту до спортсменів-учасників престижних світових змагань. Все це дає можливості, які враховують і власне формують відмінності в стилі ведення гри, в особливостях реалізації техніко-тактичних дій тенісистів, умінні грати на певних покриттях і тощо. В залежності від традицій країни, регіону це формує різноманітний колорит стилів гри і індивідуальні риси підготовленості спортсменів [46].

Розвиток і успішність функціонування тенісних центрів стали об'єктом підвищеного інтересу провідних тренерів, вчених, лікарів, фахівців з відновлення і реабілітації, технологів спортивного обладнання, дизайнерів спортивного одягу, підприємців, менеджерів для впровадження сучасних технологій підготовки спортсменів [173, 183]. Вдосконалення бізнес-моделей розвитку тенісних центрів дозволило залучити останні досягнення сучасної науки, наприклад досягнення квантової терапії успішно реалізовані в процесі лікування травм спортсменів, відновлення в умовах високої щільності календаря і участі в престижних змаганнях [159, 172].

У зв'язку з цим особливу увагу привертає функціонування і перспективи розвитку тенісних центрів в Китаї. Цей процес відображає загальні тенденції розвитку центрів централізованої підготовки спортсменів-професіоналів в країні. Китай володіє величезними людськими ресурсами, організаційними і фінансовими можливостями, досконалим нормативно-правим підґрунтям для впровадження різних, найбільш ефективних форм розвитку і функціонування структур підготовки

спортсменів. Головне, що держава ставить максимальні цілі й обґрунтовано підходить до вибору шляхів їх реалізації. При цьому йдеться про можливість використання світового досвіду організації централізованої підготовки спортсменів-професіоналів, зокрема використання в певному співвідношенні державної, суспільної і приватної ініціативи, а також форм і методів підготовки, ініційованої державними структурами для вирішення стратегічних завдань для завоювання нагород на чемпіонатах світу та олімпійських іграх.

Важливо відзначити, що в Китаї створені всі можливості для інтеграції приватної ініціативи і державних форм, і методів управління спортом [105, 118, 135]. На загальнодержавному рівні прийняті законодавчі акти, які стимулюють ініціативу в регіонах, за активної участі всіх структур провінцій і регіонів, приватних підприємців. Головна умова створення ефективних форм розвитку тенісу для забезпечення його масовості (доступності для всіх верств населення), підтримки престижності регіону на національному рівні, виховання спортсменів, які успішно конкурують на міжнародній арені. Умовою є також оптимізація факторів впливу держави і приватних структур, знаходження оптимального балансу між контролем державних органів, громадських і приватних ініціатив. Можливість застосування регіональної законодавчої бази при дотриманні базових умов китайського політичного і економічного законодавства [118].

Висновки до розділу 1

Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури показав, що централізована підготовка спортсменів є найбільш ефективним засобом формування системи забезпечення і реалізації змагальної діяльності. Її перевага полягає в тому, що вона дозволяє сконцентрувати фінансові, організаційні, методичні, науково-методичні, медичні, рекреаційні та

реабілітаційні ресурси, в обсязі і співвідношенні необхідному для реалізації підготовки спортсменів.

Найбільш важливою формою реалізації централізованої підготовки є створення і функціонування центрів спортивної підготовки, де сфокусовані людські ресурси в конкретному виді спорту або групи споріднених видів спорту, реалізовані всі необхідні компоненти життєдіяльності спортсменів - умови для тренування та відновлення, побут спортсменів, можливості отримання освіти.

З'ясовано, що при наявності рекомендацій щодо організації, структури і особливостей функціонування центрів спортивної підготовки, обґрунтування системного підходу формування таких центрів в науково-методичній та спеціальній літературі мають розрізнений, описовий характер і представлені переважно в роботах за рішенням інших проблем спортивної підготовки. Стає актуальним вивчення можливостей розвитку централізованої підготовки спортсменів-професіоналів в Китаї, де сформовані всі належні умови для розвитку конкретних структур спортивної підготовки. На підставі аналізу закономірностей темпів розвитку і факторів впливу, враховуючі закономірності використання теоретичного аналізу, емпіричних даних стосовно світового і міжнародного досвіду показано необхідність формування системного підходу в якості інструмента проведення наукового дослідження проблеми.

Одним з напрямків формування системного підходу є вивчення досвіду формування центрів підготовки спортсменів-професіоналів в Китаї, співставлення його зі світовим досвідом і формування на цій підставі системи засобів вдосконалення централізованої підготовки спортсменів-професіоналів. В якості механізму реалізації цього процесу є розробка прогнозу і моделі розвитку виду спорту на підставі вивчення факторів соціально-економічного, нормативно-правового, науково-методичного впливу на розвиток суспільства в конкретній країні.

Одним з характерних прикладів такого розвитку є функціонування центрів спортивної підготовки тенісистів, де найбільш ефективно використано зарубіжний досвід, державні, громадські ресурси і приватна ініціатива.

У спеціальній літературі склалося чітке уявлення про те, що процес формування національних тенісних центрів в Китаї на сьогодні набуває активного розвитку. В його основі лежить досвід провідних світових центрів підготовки тенісистів-професіоналів, традиції китайського спорту, закономірності соціального та економічного розвитку суспільства. Пройдений шлях дозволяє проаналізувати тенденції розвитку та визначити його можливості на сучасному етапі та перспективи вдосконалення з урахуванням динаміки розвитку китайського суспільства.

Вивчення тенденцій і закономірностей розвитку світових тенісних центрів і застосування їх досвіду в процесі підвищення ефективності системи тенісу в Китаї має безперечну актуальність. Їх значущість визначена в плані розробки стратегії і конкретних заходів з розвитку виду спорту, приведення його у відповідність з соціально-економічними можливостями країни і організаційно-методичними основами розвитку тенісу в світі, досягнення на цій основі стабільного функціонування тенісу як соціально значущого виду спорту в Китаї. Застосування досвіду світових тенісних держав безсумнівно підвищить ефективність цього процесу

Матеріали розділу опубліковані в роботі автора [12].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вибір методів і організації дослідження базувався на методології пізнання, яка передбачає використання системних методів дослідження формування явища і процесу. Суть системи визначали як сукупність елементів або їх властивостей, які, перебуваючи в зв'язках і відносинах між собою і з середовищем, створюють певну цілісність, при цьому зміна якісних і кількісних характеристик компонентів системи призводить до зміни всієї системи. Вибір методології досліджень спрямований на систематизацію принципів і способів організації та побудови теоретичної і практичної діяльності для формування змісту та визначення шляхів розвитку центрів підготовки тенісистів-професіоналів у КНР [8, 20, 79].

Визначальним принципом наукового дослідження був системний підхід. Системне бачення формування та розвитку центрів підготовки тенісистів-професіоналів ґрунтувалося на реалізації принципів системного підходу: цілісність, ієрархічність, структуризація, множинність, системність. Його реалізація ґрунтується на реалізації прогнозу та моделювання в якості функцій управління централізованою підготовкою спортсменів-професіоналів. Для формування системного підходу, розробки прогнозу і моделі розвитку застосовані відповідні теоретичні, емпіричні, математичні засоби дослідження.

В наслідок цього, логічна структура нашого дослідження включає в себе наступні компоненти: суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи і результат діяльності, а зовнішніми по відношенню до цієї структури є такі характеристики діяльності: особливості, принципи, умови, норми (рис. 2.1) [11].

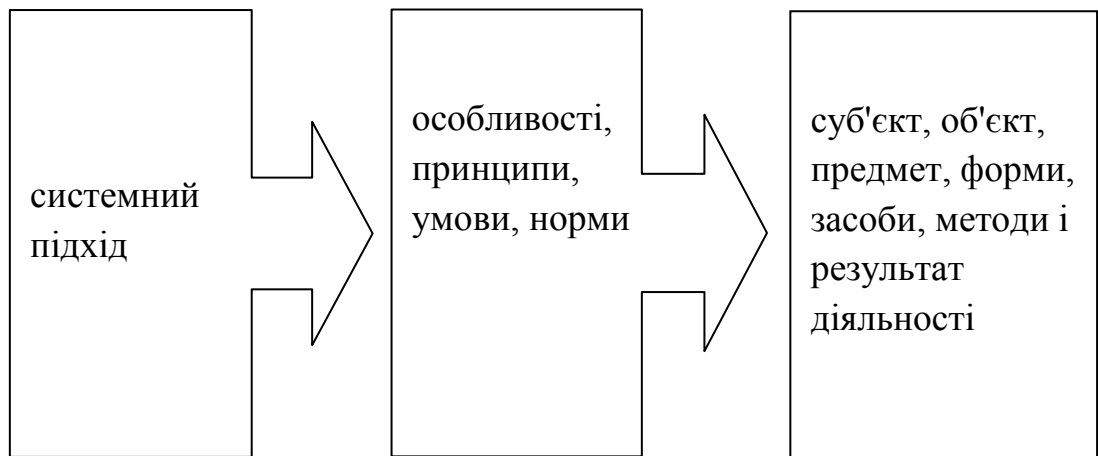

Рис. 2.1. Схема проведення дослідження

Даний підхід дозволяє проаналізувати і узагальнити з єдиних позицій наявні в літературі і світовому досвіді підходи розвитку спорту, знайти загальну логіку таких широко обговорюваних питань, як формування та вдосконалення національних систем спорту, проблем підготовки спортсменів високого класу, в тому числі й функціонування центрів підготовки спортсменів, тощо.

2.1. Методи дослідження

В процесі проведення дослідження були використані теоретичні та емпіричні методи дослідження, методи математичної статистики.

- аналіз літературних джерел; нормативно-правових та регламентуючих документів;
- теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, систематизація, узагальнення, структурно-функціональний аналіз;
- емпіричні методи дослідження: прогнозування і моделювання, опитування, бесіда;

- евристичне моделювання;
- історичний метод;
- методи математичної статистики (метод експертних оцінок)

2.1.1. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури та даних мережі Інтернет

При аналізі спеціальної літератури вивчено 188 джерел наукової та методичної літератури, даних мережі Інтернет. Проаналізовано концептуальні положення класичної та сучасної спортивної науки, присвячені системній організації спортивної підготовки, спортивному менеджменту, розвитку та функціонування центрів спортивної підготовки, також центрів підготовки тенісистів-професіоналів. Особливо увагу приділено аналізу чинників і закономірностей історичного розвитку тенісу в якості соціально значущого виду спорту в різних країнах, в різні періоди розвитку світового суспільства.

Джерелом інформації були дані з офіційних (закони та інші нормативно-правові акти), наукових (публікації, результати досліджень), науково-популярних (якщо назва непрофесіоналів), довідкових (коротка наукова і прикладна інформація), рекламних (інформація про послуги, що надаються) друкованих і електронних видань. Використовувалися сайти національних олімпійських комітетів, державних органів управління спортивною сферою, центрів олімпійської підготовки, міжнародної асоціації спортивних тренувальних центрів.

2.1.2. Теоретичні методи досліджень

Теоретичні методи досліджень застосовувалися для пояснення і узагальнення результатів емпіричного дослідження, виявлення загальних і

специфічних закономірностей організації, функціонування і розвитку центрів підготовки тенісистів-професіоналів, заснованих на реалізації принципів системного підходу. У процесі формування системного підходу були використані такі теоретичні методи досліджень:

Аналіз - це розкладання досліджуваного цілого на складові елементи, виділення окремих ознак і якостей явища. У дослідженні був використаний структурний (виявляються відносини і взаємозв'язки), функціональний (визначаються функціональні залежності), причинний (розкривається причинна обумовленість явищ) види аналізу, порушені філософські, педагогічні, дидактичні і методичні аспекти [52]. В контексті роботи розглядається цілісна структура організації спортивної підготовки, а також її елементи, які включають кількісні та якісні характеристики централізованої підготовки спортсменів-професіоналів, зокрема чинники розвитку й функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів.

Синтез - це возз'єднання елементів в цілісну структуру [52]. Йдеться про формування цілісної структури соціально-економічних, нормативно-правових, історичних і наукового-методичних чинників розвитку і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в умовах сучасних тенденцій розвитку суспільства, видів спортивної діяльності людини.

Порівняння полягає у визначенні подібності або відмінності між явищами. Порівняння є пізнавальним процесом, що лежить в основі суджень про подібність і відмінність об'єктів, зіставленням з метою з'ясування того, як співвідносяться предмети і явища між собою, із зовнішнім середовищем, зі своїми структурними елементами. Порівняння можливо за певною ознакою, критерієм [21, 64, 71]. Порівняння здійснювалося для виявлення подібності або розходження в організації та побудові спортивних тренувальних центрів на різних етапах розвитку олімпійського руху та в різних країнах, визначалися тотожність і

відмінність функціональних компонентів центрів підготовки тенісистів-професіоналів (адміністративно-господарського, тренувального, сервісного, медичного, наукового, навчального, соціального, інформаційного та матеріально-технічного). Порівнювалися тільки найбільш важливі, істотні ознаки, між якими існує певна об'єктивна спільність. Це дозволило виявити загальні тенденції і розкрити зміни в процесі розвитку центрів олімпійської підготовки національних команд в тимчасовій і просторовій послідовності.

Узагальнення – науковий метод уявного переходу від часткового до загального, якому відповідав би і перехід на вищий щабель абстракції [34, 64]. Він використовувався для виділення головних особливостей, істотно загальних властивостей і ознак історичного, соціально-економічного, науково-методичного розвитку спорту, його ключової складової – системи удосконалення організаційних засад функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів. Завдяки узагальненню став можливим перехід від розгляду окремих випадків до утворення загальних положень, які були б адекватними для всіх різновидів центрів олімпійської підготовки.

Конкретизація – це знаходження відповідних критеріїв, які визначають ефективність розвитку, функціонування та перспективи розвитку суспільно значущого предмета чи явища, в даному випадку системи підготовки тенісистів-професіоналів [35, 79]. В роботі мова йде про визначення головних критеріїв розвитку і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в якості системо утворюючого чинника вдосконалення централізованої підготовки спортсменів-професіоналів.

Систематизація. Ця операція була використана для систематизації і класифікації явищ, їх розподілу за смисловими групами і певними ознаками. В роботі мова йде про систематизацію чинників, які формують

прогноз і впливають на реалізацію моделі розвитку виду спорту, його ключовою складовою центрів підготовки тенісистів-професіоналів [35, 79].

Структурно-функціональний аналіз. Структурно-функціональний метод наукового дослідження будується на основі виділення в цілісних системах їх структури – сукупності стійких відносин і взаємозв'язків між її елементами і їх ролі (функцій) відносно один одного. В даному дослідженні він використовувався для визначення зв'язку між метою, структурою і функціями центру олімпійської підготовки. Керувалися тим, що для досягнення мети структура системи повинна виконувати певні функції, тобто всі складові ТЦ взаємозалежні і їх функціонування підпорядковане досягненню основної мети - підготовці спортсменів національних команд з видів спорту, здатних успішно виступати на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу, Європи, інших міжнародних і всеукраїнських змаганнях. На цьому ґрунтувалося порівняння тренувальних центрів підготовки спортсменів в різних країнах. Оцінювалося відповідність функціонування різних структур, пристосованих до місцевих умов і традицій, спільної мети системи забезпечення олімпійської підготовки національних команд [35, 79].

Структурний аспект аналізу передбачав виділення тенісних центрів як окремої цілісної системи, яка, з одного боку, є підсистемою більшої системи забезпечення олімпійської підготовки національних команд (надсистеми), а з іншого, складається з підсистем, що надають різноманітні умови і послуги. Визначалися поелементний склад, внутрішні і зовнішні зв'язки, ієрархічна і організаційна структура, необхідні умови. Зроблена статична декомпозиція на підсистеми і елементи дала можливість сформулювати структури для опису, оцінювання ефективності та, в разі потреби, вдосконалення структурних характеристик центру олімпійської підготовки. Функціональний аспект аналізу розглядав центр олімпійської підготовки, як сукупність цілеспрямованих дій щодо забезпечення

централізованої підготовки спортсменів, і передбачав встановлення функцій даної системи і її компонентів. Аналізувався процес реалізації доцільних властивостей тенісних центрів, враховуючи досягнення мети, системи забезпечення підготовки національних команд до Олімпійських ігор. Виділялися внутрішні функції, з'ясовувалися дії зовнішніх функцій тенісних центрів, визначалася узгодженість зовнішніх і внутрішніх доцільних способів досягнення мети. Це дозволило визначити сукупність якісних властивостей і функціональних характеристик центру олімпійської підготовки, які забезпечують його цілісність і особливості, а також необхідні ресурси для ефективного його функціонування.

2.1.3. Емпіричні методи дослідження

Емпіричні методи в науковому дослідженні застосовувалися для збору, первинного опису та узагальнення інформації, для створення короткострокового, середньострокового, довгострокового і надстрокового прогнозу розвитку тенісу в КНР і в світі, визначення ролі і місця в цій системі центрів підготовки тенісистів-професіоналів.

Прогнозування - метод передбачення будь-якої події, явища на підставі об'єктивної інформації і суб'єктивних уявлень. В роботі, в якості прогноза розглядається успішність перспективного розвитку виду спорту в конкретні періоди розвитку суспільства.

Моделювання – це метод дослідження різних явищ і процесів, вироблення варіантів управлінських рішень [35, 79]. Моделювання ґрунтується на заміщенні реальних об'єктів їх умовними зразками, аналогами. В дисертаційній роботі метод реалізації прогнозу як функції управління системи вдосконалення централізованої підготовки спортсменів-професіоналів на прикладі системи вдосконалення центрів підготовки тенісистів-професіоналів. Формування моделі розвитку має

відношення до загальних принципів формування загальних, групових і індивідуальних моделей. В якості загальних моделей визначені ключові чинники розвитку системи вдосконалення підготовки тенісистів-професіоналів і послідовність їхнього застосування в умовах багаторічного вдосконалення виду спорту. В якості групових моделей визначені чинники розвитку конкретних структур, в даному випадку центрів підготовки спортсменів-професіоналів. В якості індивідуальних моделей обґрунтовані чинники розвитку центру підготовки тенісистів-професіоналів під егідою асоціації малих м'ячів провінції Шаньдун.

Експертна оцінка. У процесі роботи проведена оцінка ступеню впливу факторів соціально-економічного, нормативно-правового, науково-методичного забезпечення виду спорту в перспективний період в три, п'ять, сім і десять років. Визначені пріоритетні чинники для кожного періоду розвитку виду спорту. До чинників віднесли наступні фактори розвитку: 1. Збільшення ролі держави. 2. Зменшення ролі держави. 3. Розвиток інфраструктури. 4. Розширення географії. 5. Розвиток дитячо-юнацького тенісу. 6. Створення самостійної системи маркетингу. 7. Створення сприятливого інвестиційного клімату. 8. Впровадження сучасних технологій організації спортивних змагань. 9. Впровадження сучасних технологій організації та проведення тренувального процесу. 10. Збільшення ролі і впливу міжнародної системи тенісу з урахуванням участі в ній Китаю [35].

В експерименті взяли участь 22 фахівця в області спортивного менеджменту та підготовки тенісистів високої кваліфікації Китаю.

Анкетування – метод соціологічного опитування, яке здійснюється за допомогою спеціально складених анкет, без безпосереднього контакту дослідника з респондентом. Це зроблено для виключення впливу на нюанси і зміст відповіді [34]. Метод анкетування використовувався з метою прогнозування розвитку спорту та центрів підготовки тенісистів-

професіоналів в Китаї протягом року, трьох років і семи років. Складання анкет полягало в переведенні основних гіпотез дослідження на мову запитань, крім самої думки необхідно було визначити рівень якості послуг, що умов центрів підготовки тенісистів-професіоналів, тому були включені відповідні шкали оцінок.

Це дозволило отримати підстави для систематизації думки експертів, що беруть участь в процесі реалізації системи підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї. Думка сформована за допомогою письмових відповідей на заздалегідь підготовлений набір питань про сучасний стан, перспективи розвитку та фактори впливу соціальних, економічних, політичних процесів на розвиток центрів підготовки тенісистів-професіоналів [14, 36, 34].

Отримані письмові відповіді соціологічних опитувань аналізувалися, оброблялися методами математичної статистики і послужили основою для виявлення думок практиків, експертів і формулювання певних висновків.

Бесіда - один з основних методів психології та педагогіки, який передбачає отримання інформації про досліджуваному явище в логічній формі як від досліджуваної особистості, членів досліджуваної групи, так і від оточуючих людей. В останньому випадку бесіда виступає як елемент методу узагальнення незалежних характеристик. Наукова цінність методу полягає у встановленні особистого контакту з об'єктом дослідження, можливості отримати дані оперативна, уточнити їх у вигляді співбесіди [79].

В роботі було застосовано неформалізовану бесіду, яка передбачає нестандартизовану постановку питань і реєстрацію відповідей на них, що дозволяє аналізувати і обґрунтовувати отриману інформацію.

2.1.4. Історичний метод

В основі методу лежить історизм - принцип наукового пізнання, що є методологічним виразом саморозвитку дійсності, який включає в себе: вивчення справжнього, сучасного стану предмета наукового дослідження, реконструкція минулого - розгляд генезису, виникнення останнього і основних етапів його історичного руху, передбачення майбутнього, прогнозування тенденцій подальшого розвитку предмета [35].

Історичний метод спрямований на дослідження виникнення, формування і розвитку централізованої підготовки спортсменів, вивчення руху структури і змісту діяльності спортивних тренувальних центрів з метою виявлення закономірностей і розбіжностей в їх становленні. Керувалися тим, що на новій науковій основі краще і прогресивне з попереднього досвіду може бути використано в удосконаленому вигляді на сучасному етапі. Грунтуючись на історичному аналізі, було виявлено два періоди становлення тренувальних центрів олімпійської підготовки як системи.

2.1.5. Евристичне моделювання

Принцип метода евристичного моделювання полягає в тому, що створюється математична модель об'єкта на підставі описової гіпотези про його структуру та функції з використанням наявних в літературі кількісних даних і додаванням відсутніх шляхом припущень, побудованих виходячи з гіпотези і якісних відомостей. Вона не є реальною моделлю. Однак створення її має сенс і представляється неминучим етапом на шляху побудови реальної моделі. Значення евристичної моделі в даній роботі пов'язано з можливістю зіставити і доповнити результати застосування

теоретичних, математичних і емпіричних методів дослідження для забезпечення більш точного кінцевого результату [79].

2.1.6. Методи математичної статистики

Отриманий в результаті досліджень цифровий матеріал був підданий математико-статистичному аналізу за допомогою традиційних методів математичної статистики. Використовувалася описова статистика з перебуванням основних статистичних показників: середнє арифметичне значення – \bar{x} , стандартне відхилення – S [79].

У роботі використовувався експертний аналіз даних, який включав низку етапів: визначення мети експертного аналізу; формування групи експертів; розробка процедур проведення експертної оцінки; отримання експертних оцінок; обробка результатів опитування та аналіз отриманих даних.

Метою експертного аналізу даних в нашій роботі було обґрунтування і реалізація системного підходу до вдосконалення форм організації та функціонування центрів підготовки тенісистів професіоналів. Експертна оцінка проводилася у формі стандартизованого письмового опитування експертів за допомогою анкет з наступною обробкою результатів.

Ступінь узгодженості думок експертів і, як наслідок, достовірність їх оцінок визначалася за допомогою коефіцієнта конкордації, запропонованого М. Кендел, що обчислюється за формулою:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)}, \quad (2.1)$$

де S - сума квадратів відхилень суми m рангів від їх середньої величини,

m - кількість експертів,

n - кількість тверджень.

Висновок про якість експертизи проводився згідно з наступним правилом: якщо $W \geq W_{gr}$ – експертиза відбулася, думки експертів узгоджені; якщо $W \leq W_{gr}$ – експертиза не відбулася, думки експертів не узгоджені ($W_{gr} = 0,7$).

Статистичну обробку даних проводили за допомогою табличного процесора Microsoft Excel.

2.2. Організація дослідження

Проведення досліджень було структуровано в три етапи з послідовним і паралельним вирішенням завдань дисертаційної роботи.

I етап (листопад 2016 – грудень 2017 рр.) - визначення стану і актуальності наукової розробки проблеми організації і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів. Здійснювався аналіз історичних теоретичних розробок, розглядалися організаційно-методичні, юридичні та законодавчі основи централізованої підготовки, місце і значення центрів підготовки тенісистів-професіоналів в системі китайського і світового спорту. Етап дослідження проведено на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України, на кафедрах професійного, неолімпійського та адаптивного спорту і спортивних ігор.

II етап (січень 2018 - грудень 2019 рр.) - вивчення емпіричних основ організації та функціонування централізованої підготовки спортсменів-професіоналів, імплементація чинників, які визначають її розвиток на основі аналізу передового світового і китайського досвіду. Аналізувався фактологічний, статистичний і інший емпіричний матеріал за даними наукової літератури, директивні і регламентуючі документи, матеріали інформаційної мережі Інтернет.

На основі узагальнення історичних і сучасних даних, а також узагальнення думки експертів був розроблений прогноз і модель розвитку виду спорту. В експерименті взяли участь 22 фахівця в області спортивного менеджменту та підготовки тенісистів високої кваліфікації Китаю. В якості практичної реалізації прогнозу і моделі розвитку виду спорту були розглянуті соціально-економічні, нормативно-правові, науково-методичні та історичні фактори впливу на організацію та функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів, як системної складової світового та китайського спорту.

Етап дослідження проведено на базі Університету спорту провінції Шаньдун, федерації малих м'ячів провінції Шаньдун.

III етап (січень 2020 – грудень 2020 рр.) - систематизація результатів дослідження спеціальної літератури, джерел Інтернет, теоретичного, емпіричного, історичного, статистичного аналізу. Підготовлено текст дисертації і матеріали до апробації результатів досліджень. На основі вивчених матеріалів, передового світового досвіду, політичних, соціальних, економічних та інших факторів розвитку центрів підготовки тенісистів-професіоналів обґрунтовані основні висновки дослідження, які були представлені на слуханні роботи на кафедрі професійного, неолімпійського та адаптивного спорту. Були обґрунтовані перспективи захисту роботи в спеціалізованій раді Національного університету фізичного виховання і спорту України.

РОЗДІЛ 3

ІСТОРИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТЕНІСУ ЯК ІНТЕГРУЮЧИЙ ФАКТОР СОЦІАЛЬНОГО, ЕКОНОМІЧНОГО, ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ВИДУ СПОРТУ В КИТАЇ

Вивчення професійного тенісу в історичному аспекті становить особливий інтерес для наукового дослідження, що обумовлено декількома причинами. По-перше, сьогодні теніс є одним із самих популярних видів спорту, який має розвинуту інфраструктуру, стабільну фінансову базу, комерційний інтерес, як із сторони засобів масової інформації, так і великих промислових компаній, а призові фонди турнірів та заробітки тенісистів значно перевищують дохід представників інших видів спорту. По-друге, теніс зародився як олімпійський вид спорту, проте в силу визначених причин розвивався більш 60 років поза олімпійським рухом, що сприяло його професіоналізації, а сьогодні теніс увійшов у олімпійську програму, але вже зі своїми умовами та правилами. Слід зазначити, що професіоналізація та комерціалізація охопила практично весь спорт, проте більшість із традиційних видів спорту не мають такого колосального досвіду розвитку спортивної індустрії як теніс. Історичний досвід дозволить дослідити формування системи підготовки тенісистів (його хронологію), вплив багатовікових традицій на розвиток тенісу та його інтеграцію в глобалізовану систему спорту.

Однією із причин такої популярності та основним фактором розвитку тенісу була зацікавленість вищих верств суспільства (королі, знать), а особливостями функціонування на різних історичних етапах – елітарність виду, відсутність спортивної спрямованості (розвага) і професіоналізація, яка передбачала як критерій соціальної приналежності, так і отримання матеріальної винагороди. У середні віки теніс стає найпопулярнішим

видом спорту, що призвело до розвитку відповідних інфраструктури та появи великої кількості професійних гравців в «же-де-пом», «реал-теніс», що, в свою чергу, призвело до формування рахунку, правил і матеріально-технічної бази виду спорту; формування методичних основ підготовки спортсменів-тенісистів та поширення гри в усій Європі [109].

Феномен тенісу обумовив велику кількість робіт, присвячених історії, особливостям розвитку тенісу в XVII – XVIII ст. та формуванню його як виду спорту різних верств населення; розвитку гри в ранньому середньовіччі; історії королівських дворів, які грали в теніс у пізньому середньовіччі та ранньому Ренесансі, історії тенісу у Вікторіанському періоді, професіоналізації та комерціалізації тенісу [126, 152].

3.1. Закономірності становлення тенісу як виду спорту в середніх віках

Мета етапу дослідження – проаналізувати історичні передумови становлення професійного тенісу, а також особливості та напрями його розвитку в країнах Європи XIII – XVIII ст. Проведений аналіз та узагальнення історичних даних, проведення історичної аналогії, зіставлення й порівняння дозволили визначити основні тенденції розвитку тенісу, сформулювати закономірності, які мали і можливо мають вплив на розвиток тенісу як соціально значущого виду спорту [159].

Же-де-пом, який трансформувався згодом в популярну гру і професійний вид спорту, стрімко поширювався по всій середньовічній Європі. Така популярність вплинула на розвиток відповідних інфраструктур. Повсюди будувались майданчики для ігор. Виникали нові професії: виробники м'ячів (виготовлялися тільки французами), маркери, майстри тенісу. У 1292 році в Парижі вже було 13 майстерень. Паризькі майстри розробили незвичайні стрибаючі м'ячі, які зробили «палм-ігри»

знаменитими. Приблизно до 1350 року слово «раште» – «долоня» придбало два нових значення: «гра в м'яч» (тобто теніс) і «приміщення для гри в теніс» (корт) [126]. Така тенденція не залишилась без королівської уваги. Людовик X був незадоволений грою в теніс на відкритих майданчиках і, відповідно, критими, закритими кортами, побудованими в Парижі наприкінці XIII століття. Він був дотепним гравцем у же-де-пом і став відомий як перший монарх, який будував криті тенісні корти в сучасному стилі в палацах. Згодом цей дизайн поширився по королівських палацах Європи [138]. Масштаби розповсюдження гри завдавали багато перешкод владі, яка намагалася припинити цей рух, який зачіпав всіх, від короля до малої дитини, навіть жінок. Так, Маргола-Хеннуйер викликала сенсацію в Парижі після перемоги над кращими паризькими гравцями. 22 червня 1397 р. головний суддя Парижу заборонив грати в же-де-пом кожен день, крім неділі, «тому що багато торговців та інших простих людей залишають свої робочі місця і сімейні обов'язки протягом робочих днів, що було дуже шкідливо для громадського порядку». На превеликий жаль влади гравці ігнорують цю заборону та проводять вечірки кожен день. Мода на гру в теніс вплинула на погляди архітекторів того часу. Так, Леон Баттіста Альберті, в своїй інтерпретації «Десять книг з архітектури Вітрувія» (1452 р.) був першим архітектором епохи Відродження, який згадував у своїх роботах про майданчики для ігор з м'ячем [151].

З літописів відомо, що теніс був розвинений в Іспанії та Італії. Перший закритий корт в Італії був побудований у 1457 р. в Белрігуардо. Із італійських архівних документів, які датовані 1490 р., гра подібна до же-де-пому отримала назву «паллакорда». Популярність гри в паллакорду стає в епоху Відродження критерієм та фундаментальним атрибутом культури італійських кортів. Про це свідчать чисельні архівні документи, безліч трактатів – більше вісімдесяти рукописів та друкованих творів, написаних між 1450 – 1650 рр. – які, безпосередньо або опосередковано, зачіпають

гравців того часу, з особливою увагою до тих, хто цінується на королівських кортах і аристократів. У 1467 р. Людовик XI узаконив діяльність майстерень та визначив специфіку виробництва шкіряних м'ячів, заповнених шерстю. Він хотів запустити свої компанії по виробництву і наймати професіоналів з міста. Це пояснює контроль якості виготовлення м'ячів під час публікації цих законів. Вимоги до виробництва такі: – двоє фахівців для керування корпорацією; – плата за набуття майстерності 30 солей; – плата за тиждень для кожного працівника – 1 день. Удосконалення інвентарю відіграло важливе значення у розвитку гри же-де-пом. До початку XVI століття радикальних змін зазнала тенісна ракетка. Якщо раніше вона цілком виготовлялася з дерева, то в оновленій моделі дерев'яними залишилися тільки рукоятка й обід, на якій спочатку натягували пергамент, шкіру, а пізніше перейшли на струнну поверхню (струни склалися з конопляних мотузків або з овечих жил). Перша згадка про ракетку для гри в же-де-пом датується 1505 р. Але ігри голими руками тривають, деякі матчі відбуваються навіть між представниками різних шкіл ігор з м'ячем: гра голою рукою, рукою в рукавичці, гра битою та ракеткою. З'являється нова професія, яка існувала в епоху Відродження в Парижі – майстри по виготовленню ракеток. Лише у 1508 р. даються перші «рекомедації» по якості виготовлення м'ячів: вимоги до якості сировини як для шкіри, так і для шерсті (волосся ссавців, яке використовувалося для заповнення м'ячів) [89]. Потрапивши на Британські острови гра змінила назву на реал-теніс (використовувались правила же-де-пому). Гра припала до смаку (Шекспір згадує її в шести п'єсах). В Англії захоплення реал-тенісом і будівництво кортів почалося при вступі Генріха V на престол. У XV сторіччі були побудовані корти в лондонському Тауері, у Віндзорі, Вестмінстері, Річмонді, Вікомбі, Вудстоці, і, як наслідок такої популяризації гри – поява перших майстрів реал-тенісу. Багато літописців того часу згадують Ричарда Стайреса, який займався тенісом професійно

(за винагороду). Також гравцем у теніс був король Англії Генріх VIII, який побудував резиденцію Хемптон-корт, у якому зали для гри в теніс використовуються в наш час. Генріх, тенісист посередній, але азартний, програвав на корті величезні суми, але який зробив значний внесок у розвиток реал-тенісу (відповідної інфраструктури). До 1530 р. Генрі подвоїв кількість кортів, якими він володів, побудувавши, крім Хемптон-корту, тенісні корти в Кале, Гринвічі, Сент-Джеймсі, Уайтхоллі та ін. Описаний як «найбільший палац у християнському світі» Уайтхолл був справжнім комплексом дозвілля, з тентовими дворами, боулінгом і не менш ніж п'ятьма відкритими та закритими кортами. Документальним свідченням роботи майстрів тенісу в Англії є виплачена сума в 420 фунтів стерлінгів Джону Веббу в 1610 р., щоб покрити витрати за надання м'ячів, ракеток та уроків тенісу для молодого герцога Йоркського – пізніше короля Карла. «Майстер тенісних ігор Його Величності» добре виконав своє завдання. Його учень став довічним прихильником тенісу: Чарльз I та пізніше його син Карл II – щодня піднімалися на світанку, щоб грати в теніс.

Поява у Франції великої кількості професійних гравців, які грою в же-де-пом заробляли собі на життя, примусили Франциска I в 1527 р. підписати перший патент, що затверджував професію «гравця в же-де-пом», аби гравці платили в королівську скарбницю податки. Таким чином, цей рік можна вважати роком офіційного зародження професійного тенісу. Франциск I був захопленим гравцем і першим «промоутером» же-де-пому. Він займався будівництвом кортів та організував заохочувальні ігри серед придворних та простолюдинів. У 1537 році професія була знову реформована. Було вирішено, що корпорація повинна керуватися чотирма присяжними. Відповідно зросли податки: 10 солей для помічника майстра, 40 солей для майстра. Крім того, на майданчиках тенісних кортів організовувалися виставки виробів: лише майстри могли показати свою

продукцію. Король Франції Генріх II був також відмінним гравцем і продовжував королівську французьку традицію. Перша відома книга про теніс (Тратато дель Джуоко делла Палла) була написана під час його правління в 1555 році італійським священником Антоніо Скино да Сало. Це було першою працею у якій дані рекомендації щодо проведення ігор з м'ячем, у тому числі паллакорди. Що стосується будівництва тенісних кортів, королі Франсуа I і Генріх II прагнули затьмарити всіх своїх монарших суперників, доручивши знаменитому французькому архітекторові Жаку Андруе Дюсерсо спроектувати красиві корти в садах багатьох французьких замків. Катерина Медичі була рушійною силою культурного розвитку Ренесансу Франції. Архітектура була великою пристрастю Катерини; вона була тісно задіяна в плануванні та нагляді за кожною з її численних схем – багато з яких були представлені же-де-помом. Наприклад, в садах Шарлеваля були чотири корти. Мода була ще однією її пристрастю: одна з її найвідоміших зачісок була «ракетка». Назва пояснюється тим, що волосся перехрещували в смужках, які нагадували струни ракетки. Професіоналізація та комерціалізація гри призвела до появи об'єднань гравців. Аналогічне об'єднання професіоналів, зі своїм статутом, було створено у Флоренції приблизно в 1550 р. У 1571 р. король Франції Карл IX затвердив статут «Корпорації професіоналів тенісу». Був проведений перший турнір. Всі гравці були поділені на три категорії: учні, партнери і майстри. Особливими привілеями користувалися майстри тенісу, яким надавали право на гільдію і на власний герб з тенісною символікою та право на будівництво і володіння кортами. З'явилась нова професія – майстри по виготовленню ракеток. Діяльність майстрів тенісу була різноманітна і включала: виготовлення ракеток і м'ячів, навчання гри, участь у показових виступах, обслуговування кортів, надання ігрових костюмів, організацію, суддівство і обслуговування ігор. Тобто майстрів тенісу можна вважати першими професійними тренерами, а корти –

осередками підготовки гравців у теніс. Безперервні суперечки між гравцями вимагали узагальнення правил гри. Перша кодифікація правил реал-тенісу була написана майстром тенісу Жаном Форбе і опублікована в 1599 р. – стала основою для наступних видань правил тенісу. Перший англійський варіант правил реал-тенісу був опублікований в «Академії арсеналу» в 1668 р. Потреба знати в тенісному інвентарі, а також у спаринг-партнерах та тренерах, робить професію «майстра тенісу» не тільки почесною, але й прибутковою. У 1594 р. король Франції Генріх IV видає наказ «Статті про становище і організації майстрів і власників тенісних кортів». Цей наказ надав майстрам реал-тенісу виняткові права на володіння і здачу в оренду кортів, на виготовлення і продаж м'ячів. При правлінні Генріха IV теніс досяг піку популярності, ставши грою національного масштабу. За різними джерелами в 1600 р. в Парижі було понад 250 майданчиків для гри в же-де-пом, реал-теніс. Найбільшого розквіту же-де-пом набирає на початку XVII сторіччя. Після перебування у Франції англійський шкільний вчитель, сер Роберт Даллінгтон, у своїй публікації «Погляд на Францію» в 1604 р. відзначив, що смак до спорту французів дивує, «французи народжуються з ракеткою в руці». Людовік XIII прийшов на французький престол в 1610 р., у віці 9 років. Його мати, Марія Медичі, взяла на себе роль Регента. Для оволодіння мистецтвом «королівської гри» був призначений П'єр Жантіл, який отримував платню в розмірі 500 фунтів на рік. Він перший майстер-паумієр (професіонал), ім'я якого нині відоме [8]. Деякі безпринципні майстри, не соромлячись, набивали м'ячі камінням, що викликало нещасні випадки, іноді смертельні. Тому 13 листопада 1610 р. майстри об'єднались у корпорації. Тільки господарі цієї корпорації мали право на виробництво і продаж ракеток і м'ячів. Чотири члени правління спостерігали за привілеєм громади, якою вони управляли: двоє з цих присяжних відновлювались через два роки. Заняття тривало три роки; патент коштував 30 фунтів, а звання майстру

можна було отримати за 600 фунтів. Основний прибуток майстрам приносила організація громадських ігор та спеціальних курсів. В цих місцях заборонялись азартні ігри. Тільки в 1676 році там дозволили гру в більярд. Великі податки: 2500 фунтів, які ввів Людовик XIV, примусили майстрів по виготовленню м'ячів та ракеток об'єднатися. В 1696 році, майстри офіційно стають директорами гральних будинків, роботу яких вони будуть контролювати протягом XVIII-го ст. Слід зазначити, що об'єднання офісів присяжних інспекторів 1745 року коштувало їм 3000 ліврів. У цей день професія, здається, втратила перевагу: потрібно більше двох присяжних, кожен учень повинен був навчатися протягом 10 років і тільки два кандидати мали право стати майстрами в одному календарному році. Проте, мода змінювалася: корти Людовика XIV воліли екстравагантних ставок для особистої участі. Це принаймні заохотило показові матчі між провідними професіоналами – майстрами тенісу. Під час панування Людовика XIV і Людовика XV, частина кращих майстрів стають королівськими гравцями. Першим найвідомішим був Гійом Барселлон, королівський гравець при дворі Людовика XIV. Майстер Рене Клір вважався кращим гравцем у Франції; він кинув виклик і обіграв кращого англійського гравця на регулярній основі. У певному сенсі, мова йде про початок шоу-спорту та сучасного професійного спорту. Якості цих великих французьких гравців показували послам або іноземним монархам, які відвідували Париж . Одиночні чемпіонати світу з же-де-пому серед чоловіків вперше були проведені в 1740 році в Парижі (переможець: Рене Клір) і проводяться до наших днів, що робить це найдовшою безперервною першістю в спорті. Раймонд Массон був найвідомішим майстром-пауміером на кортах Людовика XV. У 1765 році, у віці 25 років, він став чемпіоном світу, яким залишався протягом наступних 20 років. До кінця XVIII ст. число кортів скоротилося до п'ятдесяти (із них тільки десять залишилося в Парижі. Багато видатних майстрів тенісу були вимушені

переїхати до Англії, де вони продовжили виступати та передавати свою майстерність.

В результаті дослідження можна зробити певні висновки. У середні віки теніс стає найпопулярнішим видом спорту, що призвело до розвитку відповідних інфраструктур та появи великої кількості професійних гравців в «же-де-пом», «реал-теніс», формування рахунку, правил і матеріально-технічної бази виду спорту; формування методичних основ підготовки спортсменів-тенісистів та поширення гри в усій Європі.

Значний розвиток суспільства часів епохи Відродження обумовлений бурхливим економічним, політичним та динамічним розвитком соціального життя суспільства. Визначені перші передумови професіоналізації тенісу в Європі.

3.2. Закономірності становлення тенісу як виду спорту в XIX – XX століттях

Теніс – вид спорту, який не тільки користується великою популярністю у світі, а й має колосальний досвід розвитку професійного та олімпійського напрямів. Створення сучасної інфраструктури дозволило досягти високої конкуренції, значних економічних показників та вирішити проблеми підготовки спортсменів високого класу. Найважливішою складовою цього процесу є формування клубної системи, яка має глибокі історичні корені. Саме аналіз передумов і особливостей розвитку на різних історичних етапах дозволить визначити чинники, закономірності формування і сучасні тенденції його розвитку. Кінець XIX – початок XX ст. – це період становлення клубної системи, вирішення протиріч між англійським та французьким тенісом, які визначали політику розвитку цього виду спорту. У результаті центр популярності тенісу перемістився на Британські острови. Цьому багато в чому сприяли часті поїздки та міграція

тенісистів з Франції. Така ситуація склалася у зв'язку з революцією і подальшими наполеонівськими війнами та занепадом цього виду спорту у Франції. Найважливішою подією у розвитку тенісу наприкінці XIX – на початку XX ст. був вихід реал-тенісу із залів на відкриті майданчики, чому сприяла поява гумових порожнистих м'ячів. Із початком використання майданчиків для гри в крикет (трав'яні корти) з'явився новий різновид тенісу – лаун-теніс, який своєю популярністю затьмарив всі види спорту (на іграх I Олімпіади був представлений найбільшою кількістю учасників). Такі зміни позитивно позначилися на підготовці професійних тенісистів. Формування клубної системи значно вплинуло на розвиток сучасного тенісу, але, на нашу думку, передумови її розвитку у другій половині XIX – на початку XX ст., становлення клубів як осередку професійної підготовки тенісистів, що сприяли б розвитку професійного тенісу, досліджені недостатньо. Перші спогади про тенісний клуб зустрічаємо в книзі англійського автора Роберта Лукіна «Трактат про теніс члена тенісного клубу», яка побачила світ у 1822 р. Автор був секретарем лондонського клубу «Хемптон-корт», побудованого в 1675 р. Винахід американця Чарльза Гуд'їра способу термічної вулканізації каучуку (запатентованого в 1844 р.) сприяв появі порожнистих гумових м'ячів, у яких був більш високий відскік від ґрунту і трави, що дозволило тенісистам перебратися на відкриті майданчики. Перші такі м'ячі з'явилися в Німеччині в 1870 р. й швидко почали використовуватися тенісистами в Європі, наприклад, майор Уінгфілд Клоптон застосовував їх у запатентованому в 1874 р. обладнанні для гри «Сферистерія»). У тому самому році англієць Джон Мойер Хітскоут як професійний гравець, який займався до цього реал-тенісом (чемпіон світу), та один із членів комітету в клубі крикету «Мерілбон», де відповідав за розробку оригінальних правил лаунтенісу, запропонував обклеювати м'ячі білим сукном. Завдяки зміні м'ячів для гри у другій половині XIX ст. теніс досяг досить швидких темпів розвитку та набув

популярності серед спортсменів і аматорів. Цю подію можна вважати початком епохи лаун-тенісу, оскільки саме в цей період формуються правила гри, регламент змагань, відповідний інвентар. У 1872 р. Гаррі Джем спільно зі своїми товаришами в передмісті Бірмінгема – Лемінгтоні – заснували перший клуб любителів тенісу. Гаррі Джем, який став головою клубу, провів перший тенісний турнір на трав'яному газоні. Гра проходила на полі для крикету. Одним із найвідоміших клубів є Всеанглійський клуб лаун-тенісу, що знаходиться у Вімблдоні, його засновано 23 липня 1868 р. як крикет-клуб. У 1875 р. клуб любителів крикету округу Мерілбон в Англії опублікував нові правила гри в теніс. Згодом Міжнародна тенісна федерація (ITF) прийняла рішення вважати цей рік часом народження сучасного тенісу, а місцем народження – трав'яні майданчики англійського клубу любителів крикету в містечку Вімблдон недалеко від Лондона. Наприкінці XIX ст. в багатьох розвинутих країнах виникають перші лаун-тенісні клуби. Підтвердженням цьому є створення Асоціації сторічних тенісних клубів, які відстоюють традиції з початку заснування тенісних клубів наприкінці XIX ст. та визнані Міжнародною федерацією тенісу (Kungl. Lawn Tennis Klubben – 1879 р., Cumberland Lawn Tennis Club – 1880 р., LTTC ROT – WEISS Berlin – 1897 р., Real Club de France – 1899 р. та ін.). Новому стрімкому розвитку тенісу у Франції сприяли організація дозвілля та проведення змагань з лаун-тенісу англійськими туристами (починаючи з 1878 р.) в курортних і портових містах. У Гаврі, Динарі і Каннах з'являються перші французькі клуби. Близько 1890 р. гоночний клуб Парижа «Стад Франс» і спортивний клуб острова Пюто почали будувати тенісні корти. У тому самому році Спілка французьких спортивних товариств, який на той час був першою спортивною федерацією, опублікував правила лаун-тенісу, засновані на англійській моделі. Але введення лаунтенісу супроводжується енергійною прес-кампанією, яка звинувачує Спілку в імпорті англійського спорту, і

вимогою заборони його у Франції. Для врегулювання ситуації потрібне було втручання П'єра де Кубертена. У червні 1891 р. на острові Пюто відбувся перший чемпіонат Франції з тенісу. До 1895 р. змагання з лаун-тенісу проводяться влітку на пляжах або на території деяких французьких клубів. З цієї причини Спілка французьких спортивних товариств вирішує побудувати корти для занять тенісом у зимові місяці і в 1895 р. Тенісний клуб Парижа спорудив два криті майданчики (поверхня: дубова підлога). Завдяки тенісному клубу на острові Пюто кількість турнірів збільшується, і вони стають відкритими для іноземців. Одночасно під впливом британських туристів готелі, курортні табори та туристичні агентства будують свої тенісні корти на курортах Франції. Таким чином, теніс поступово перетворюється на хобі. Федерація намагається обмежити цей дилетантський підхід у тенісі й зобов'язує гравців приєднатися до федерації (мати ліцензію) та змушує організаторів турнірів брати ліцензію. Надзвичайна популярність цього виду спорту та поява тисяч нових гравців сприяла поширенню тенісу по всій Європі. В Італії перший тенісний клуб було засновано у 1878 р. в Бордігері завдяки поширенню англійського варіанту – лаун тенісу. У 1903 р. в Іспанії з'явилися тенісні корти в Барселоні (клуб був пов'язаний з англійською федерацією тенісу). У Німеччині перший клуб з'явився в 1881 р. в Баден-Бадені, а з 1887 р. в Гамбурзі вже існував клуб, заснований англійцями. Норвегія створює свій перший тенісний корт в 1881 р. в Тулларні. Клуби відкриваються в Нідерландах у 1882 р., Португалії в 1889 р., Бельгії в 1890 р. Популяризація лаун-тенісу сприяла поширенню його у період з 1890 по 1900 р. по всьому світу, насамперед, в англійських колоніях на всіх континентах: клуби RSY, ROYAL KINGS PARK – Австралія, MONT ROYAL – Канада, GYMKHANA CLUB LTD – Індія [6]. У Сполучених Штатах першими були такі тенісні клуби: Ново-Орлеанський, створений у 1876 р., WEST SIDE, LONGWOOD та ін. Таке поширення цього виду спорту та створення клубів у всіх країнах

вплинуло на розвиток професійного тенісу завдяки змаганням, які організовувалися та проводилися на комерційній основі як між клубами, так на рівні країн (чемпіонати країн та чемпіонати світу).

Головні висновки полягають в тому, що починають з'являтися перші клуби. Поява перших клубів обумовлена зростанням популярності тенісу як серед аристократів (аматорів), так і професійних спортсменів. Особливим фактором розвитку тенісу було розширення географії. Динамічний розвиток виду спорту сприяв виникненню тенісних клубів на всіх континентах. Міграція тенісистів сприяла обміну досвідом, зростанню спортивних результатів, формуванню методик підготовки. Перспективи подальших досліджень пов'язані з формуванням організаційних та методичних засад підготовки професійних тенісистів у першій половині ХХ ст.

Якщо на початку вони формувалися як клуби за інтересами, то згодом стали виконувати інші функції, передовсім сприяли формуванню системи змагань, організаційних основ розвитку виду спорту (асоціації, федерації тощо) і, що надзвичайно важливо, системі підготовки спортсменів високого класу. Клуби стали прототипом сучасних міжнародних центрів підготовки, які можна розділити на дві категорії: організатори найбільших тенісних турнірів та центри підготовки.

3.3. Формування сучасних моделей підготовки тенісистів на прикладі Німеччини

Розвиток олімпійського спорту, вдосконалення його організаційно-управлінських основ, теорії та практики підготовки і змагальної діяльності спортсменів тісно пов'язані з моделюванням – процесом розробки, вивчення і використання моделей як основи для розвитку знань та практичної діяльності в багатьох складових, які охоплені предметною

областю понять «олімпійський спорт» і «система підготовки в олімпійському спорті». Моделювання дозволяє глибше проникати в сутність об'єкта, який вивчається, оптимізувати процес управління об'єктом, визначити напрямки та перспективи його розвитку, вирішувати прикладні задачі і прогнозувати наслідки прийнятих рішень. Більшість моделей, які використовуються для удосконалення організаційно-управлінських основ розвитку олімпійського спорту, оптимізації різних складових процесу підготовки спортсменів та їх змагальної діяльності, у своїй основі мають змістовний характер. Орієнтація на них дозволила сформулювати в останні роки в ряді країн світу (Канада, Норвегія, Велика Британія, Франція та ін.) ефективні моделі. Змістовні моделі лягли в основу періодизації багаторічної та річної підготовки. На основі змістовних моделей утворюються ефективні техніко-тактичні схеми, формується ефективна структура змагальної діяльності та ін. Аналізуючи особливості підготовки гравців у провідних країнах світу, можна розглядати систему, яка сформувалась, традиційно, у країнах з великим історичним досвідом клубної системи підготовки професійних тенісистів та країни, в яких теніс став однією з популярних та престижних ігор на національному рівні. До таких країн належать: Франція, Англія (основоположники гри), Німеччина, Іспанія, Швеція. Основним критерієм обрання системи підготовки в якості моделі – досягнення спортсменів на світовій арені, показники рейтингу тенісистів та масовість виду спорту в країні. Згідно з результатами аналізу роботи інфраструктури та органів управління в тенісі, Німеччина увійшла в лідери серед європейських країн у підготовці спортсменів та кадрів.

У зв'язку з тим, що організаційна система підготовки тенісистів Німеччини представляє собою поєднання державних, громадських та приватних структур, фінансових джерел, є найбільш раціональною моделлю організації виду спорту, близькою до структурної організації тенісу в Китаї (рис. 3.1).

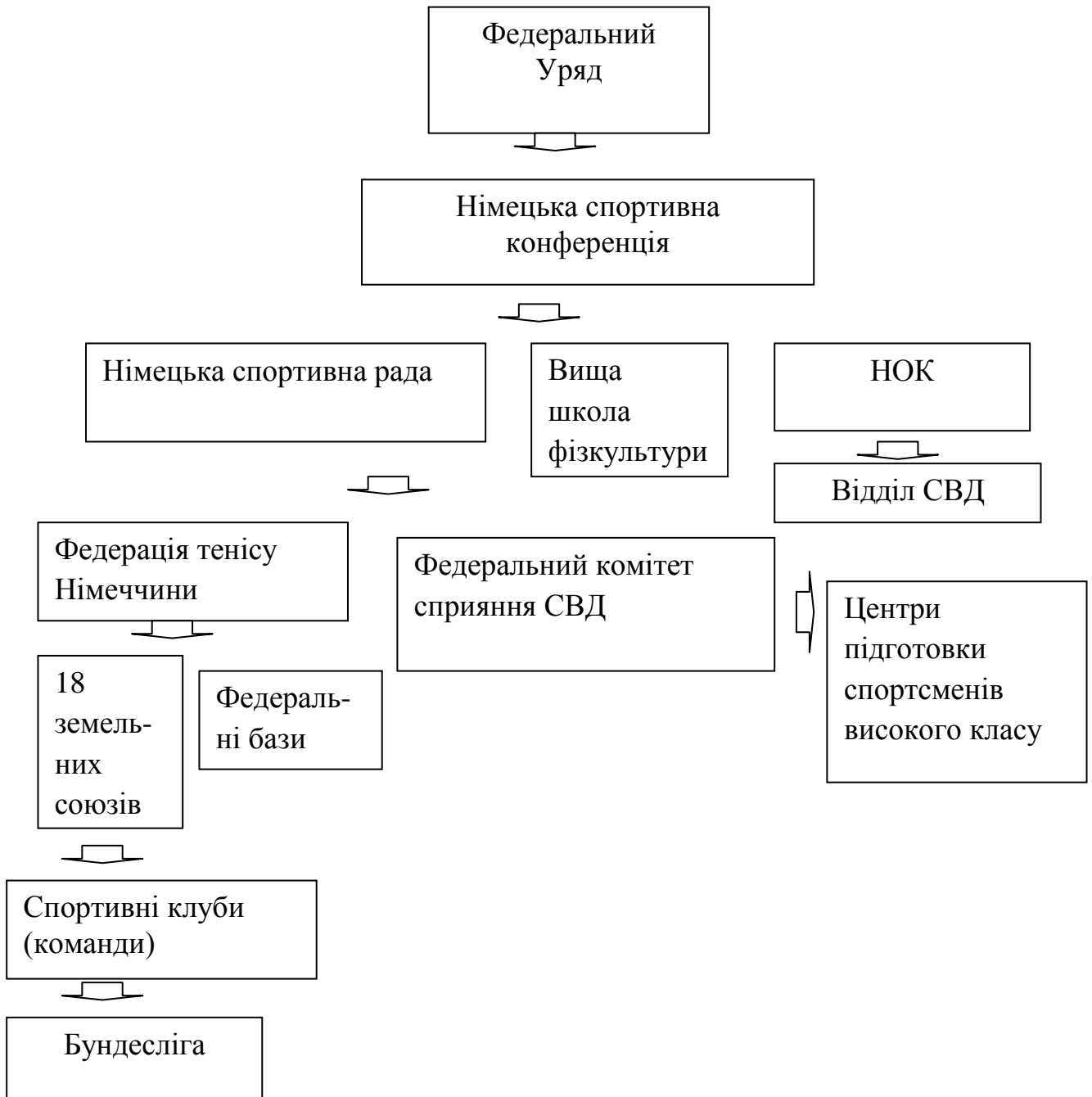

Рис. 3.1. Організаційна структура тенісу в Німеччині

Держава в особі федерального уряду, уряду Земель бере безпосередню участь у розвитку спорту в країні, незважаючи на те, що спортивний рух очолюють громадські організації - Німецька спортивна рада (DSB) і Національний олімпійський комітет Німеччини. Сполучною

ланкою між державою і спортом є німецька спортивна конференція. Низовою ланкою організаційної структури спорту Німеччини є спортивний земельний клуб. Спортивні земельні клуби об'єднуються в конфедерації клубів і спортивні конфедерації Земель, які в свою чергу об'єднуються в спортивні федерації, і, нарешті, в DSB [11].

За розвиток тенісу в країні відповідає Федерація тенісу Німеччини (DTB), яка об'єднує як аматорів, так і професіоналів. Федерація є однією з найбільших у світі, яка має близько 1,4 млн. членів.

Система підготовки тенісистів базується на функціонуванні системи клубів в країні. Усе тенісні клуби Німеччини беруть участь в командному чемпіонаті країни і відповідно до показаних результатів діляться на 8 ліг. Перемога команди в своїй лізі передбачає її перехід у вищу лігу, що тягне за собою збільшення фінансування клубу Федерацією тенісу.

Федеральна Бундеслига є вищою лігою в клубній системі і являє собою професійну лігу. Однак професіоналізація німецького тенісу відзначається і на більш низькому рівні, знаходить свій прояв в укладанні контракту між клубом і гравцем. Подібні контракти укладаються терміном на 1 рік або на сезон – 2 місяці.

Для підвищення рівня майстерності тенісистів, а також централізації підготовки в Німеччині створені центри підготовки спортсменів високого класу, які функціонують за участю Федерального комітету сприяння спорту вищих досягнень, DSB і відділу спорту вищих досягнень НОК.

Отже, організаційно-управлінська система тенісу в Німеччині побудована за принципом безпосередньої участі держави в розвитку тенісу. Система підготовки тенісистів являє собою єдину вертикально-інтегровану систему, в якій відзначається централізація процесу підготовки. В Німеччині функціонує єдина система змагань, а професійний теніс — це, перш за все, спорт вищих досягнень, а для всієї системи німецького тенісу характерна його професіоналізація.

Сьогодні особлива увага приділяється формуванню кадрового потенціалу та інфраструктури. Провідним закладом вищої освіти по підготовці кадрів для спортивної галузі в Німеччині є Вища школа фізкультури і спорту (Deutsche Sporthochschule) в Кьольні. Федерацією впроваджено концепцію «Brand DTB Trainer» для ліцензованих тренерів категорій А, В і С.

Слід зазначити, що сучасна освіта тренерів здійснюється в двох напрямках: масовий і професійний. Ліцензія тренера - основний критерій для визнання кваліфікації тренерів, які володіють відповідними практичними вміннями і навичками, а також компетентностями. Крім того, вона може передбачати страхування, правову допомогу, участь в освітніх програмах, використання науково-методичних ресурсів та інші пільги. Компетентності тренера ґрунтуються на цінностях професії, теоретичних і практичних уміннях і навичках, особистісних якостях, інтелектуальних здібностях, філософії та етики поведінки. Кваліфікаційні вимоги передбачають вироблення єдиних засобів і змісту навчання шляхом просування міжнародних стандартів в освіті тренерів, розвитку систем навчання в національних федераціях. Створення системи ліцензування має принципове значення для підготовки кадрів

Характерними особливостями європейської системи освіти тренерів з тенісу є відповідність освітніх рівнів тренерів етапам спортивної підготовки гравців, постійне вдосконалення програм шляхом впровадження інноваційних технологій, розробки нових методик викладання, співпраця університетів з фізичної культури і спорту та інтеграція програм підготовки, в т. ч. з програмами національних федерацій, які базуються на об'єднанні передового практичного досвіду провідних тренерів і наукових знань [11].

У Німеччині для тренерів, які працюють на етапі спортивного вдосконалення, передбачена дворівнева система підготовки. Програми

підготовки спортсменів базуються на плануванні, організації, проведенні навчально-тренувального процесу та участі в змаганнях гравців різного рівня.

Також збільшено кадровий склад. Це стало можливо завдяки фінансуванню десяти тренерів для роботи з дітьми різних вікових груп. Згідно пункту 5 статуту Олімпійської спортивної конфедерації Німеччини (DOSB): «... основа виду спорту полягає в роботі клубів, інструкторів, тренерів від масового спорту до спорту вищих досягнень шляхом популяризації, підтримки та створення правової бази». Внаслідок цього створюються Федеральні бази (BSP), що фінансуються Німецькою конфедерацією олімпійських видів спорту та Федеральним міністерством внутрішніх справ, та відповідають міжнародним вимогам розвитку спорту вищих досягнень, сприяють просуванню молодих талантів та формуванню системи змагань. Федеральні бази підтверджують свій статус перед DOSB кожні чотири роки за рекомендацією DTB. Важливою умовою отримання статусу федеральної бази є наявна інфраструктура (корти з різними покриттям, тренувальні майданчики, умови проживання, харчування та визнання у якості центру олімпійської підготовки), а також кількість гравців команди DTB, які тренуються і призначаються на BSP. На теперішній час в країні функціонують чотири федеральні бази, три з яких у Ганновері (Нижня Саксонія), Штутгарті-Штаммхайм (Вюртемберг) і Оберхахінгу (Баварія), що офіційно визнані DOSB, та Вестфальський тренувальний центр, обраний DTB. Спортивне керівництво здійснює національний тренер Федерації. На всіх федеральних базах є інтернат для оптимізації умов навчання з урахуванням кількості тренувань у день. Усі заходи підтримки гравців команди DTB (тренування і планування турнірів, фізична підготовка, психологічна підготовка, фізіотерапевтична та медична підтримка) в зазначених базах координуються DTB та регіональними асоціаціями. Всі гравці команд А і В мають можливість безкоштовно

тренуватися в пунктах федеральної підтримки ДТВ. Підготовкою тенісистів у Німеччині займаються й приватні структури - тенісні академії, організовані відомими в минулому тенісистами-професіоналами. Програми в усіх без винятку академіях передбачають технічну, фізичну, тактичну й інтелектуальну підготовку та індивідуальний підхід. Одним з таких центрів є академія Н. Чіліча, яка розташована неподалік від Мюнхена. Понад 40 її випускників входили до першої сотні згідно рейтингу АТР (Асоціації тенісистів-професіоналів) (в т. ч. Н. Джокович). В різний час Нікола працював з М. Штіхом, Б. Беккером, Г. Іванішевічем. ДТВ бере активну участь у розвитку тенісу не тільки в Німеччині, але й усьому світі. Значною подією став міжнародний тенісний конгрес, який пройшов у Берліні в січні 2019 році, та викликав великий інтерес у тенісному світі: понад 700 учасників, включаючи таких зірок, як Б. Беккер, Г. Бреснік, Дж. Мюррей.

Таким чином, зрозумілий інтерес до факторів, які визначають організаційну систему підготовки тенісистів Німеччини. В першу чергу емпіричні аспекти представлять собою раціональне поєднання державних, громадських та приватних структур управління і фінансування виду спорту. Визначимо роль держави в реалізації концепції фінансування дитячо-юнацького та резервного спорту, розвитку інфраструктури та кадрового потенціалу. Все це сприяло інтенсивному розвитку тенісу у країні.

3.4. Специфічні особливості історичного розвитку тенісу в Китаї

Період активного розвитку тенісу як виду спорту в Китаї офіційно датується 1885 роком. Цей вид спорту отримав розвиток в найбільш великих містах Китаю, які вели активні міжнародні контакти в сфері науки, економіки, політики. Як наслідок, перші турніри, індивідуальні матчі, інші тенісні заходи були організовані іноземними місіонерами та бізнесменами в

великих містах, таких як: Шанхай і Гуанчжоу. Активну роль в становленні тенісу відіграли церкви і монастирі, які в Китаї традиційно приділяли увагу фізичному вихованню людей будь-якого віку.

У 1898 році в університеті в Шанхаї відбувся перший тенісний матч, який став самим раннім змаганням в історії китайського тенісу, проведеним за правилами сучасного тенісу. У 1906 році в університетах Пекіна, Шанхая, Нанкіна, Гуанчжоу та Гонконгу почалися міжвузівські тенісні турніри, які сприяли поширенню тенісу в Китаї. Великий вплив на розвиток виду спорту надали англійці, вплив яких в південних і південно-східних регіонах Китаю було досить вагомим у всіх сферах життя китайського суспільства.

Перший міжнародний досвід китайських тенісистів був здійснений в період з 1924 по 1946 рр., коли провідні спортсмени взяли участь в шести турнірах Кубка Девісу. Більшість з них програли поєдинки і вилетіли в першому і другому раундах. Склалося розуміння того, що причиною цього була низька технічна і тактична підготовка спортсменів, що вимагало спеціальної підготовки в тому числі формування специфічної для країни організаційної та методичної основи підготовки.

У період після закінчення Другої світової війни з відомих причин розвиток тенісу зупинився. Після заснування Нового Китаю - нової точки відліку в процесі розвитку тенісу – рівень був низьким, практично відсутня матеріально-технічна база, відсутня можливість взаємовигідного контакту із закордонним тенісом, значно знизилася можливість спілкування всередині країни.

Разом з тим потреба в тенісі як у виді спортивної активності, видовищі, емпіричні знання і можливості фахівців активували початок відродження тенісу. У 1953 році була створена Китайська тенісна асоціація. У тому ж році в Тяньцзіні відбулися перші мультиспортивні всекитайські спортивні змагання, які включали баскетбол, волейбол, теніс та бадмінтон.

У 1956 році відбувся Чемпіонат з тенісу. Пізніше регулярно проводилася Національна ліга тенісу. Після цього національні змагання з тенісу, регіональні тенісні турніри і національні і регіональні юнацькі тенісні змагання проводилися регулярно щороку.

Рішення партії, прийняті в 1980 році, дали значний поштовх до розвитку економіки, і як наслідок, всіх сфер китайського суспільства. Це повною мірою торкнулося тенісу в Китаї, розвиток якого також проходив значно активніше. Наслідком цього стала перемога Лі Сінь, яка виграла жіночий турнір з тенісу на X Азійських іграх. А вже на XI Азійських Іграх в Пекіні у 1990 році китайські спортсмени завоювали три золоті медалі, три срібні медалі і одну бронзову медаль.

У 1991 році провідні тенісистки змагалися в командному тенісному турнірі національних збірних команд Кубку Конфедерації, і увійшли до 16 найсильніших серед 58 команд-учасниць. У цьому році одна з провідних тенісисток Китаю Лі Фан увійшла до рейтингу 200 найкращих тенісисток світу та посіла 155 позицію.

Ся Цзяпін виграв чоловічий турнір в одиночному розряді в тенісному турнірі Всесвітньої універсиади (World University Games). Ці досягнення показують, що теніс в Китаї досяг великих успіхів і хороших перспектив, реалізація яких вимагає спеціальної системної організації спортивної підготовки. Склалося розуміння того, що кращі рейтингові місця в 1991 році 155 у жінок і 300 у чоловіків не відповідають амбіціям і можливостям країни. Крім цього, на Іграх XXV Олімпіади в Барселоні 1992 року було 5 китайських тенісистів. За винятком жінок у парному розряді, які увійшли до другого раунду, а решта прогнала в першому раунді.

У цей період були прийняті рішення щодо розвитку виду спорту, що забезпечували збільшення інтересу до тенісу в країні, які супроводжувалися новими можливостями і стимулами до його розвитку.

Так, в 1993 році в рамках програми розвитку тенісу в Азії проведені чоловічі міжнародні турніри у Пекіні, Дубаї і Досі.

Перший випадок, коли Китай представив професійну тенісну подію - «ATP Beijing Salon Open». Збільшення кількості міжнародних турнірів стимулювало розвиток спортивної підготовки. Це виразилося в тому, що в 2004 році Лі Тінг і Сан Тьянтіан вийшли до півфіналу жіночого турніру в Майамі. Цей результат став рекордним для тенісу в Китаї і сприяв динаміці його розвитку.

На Олімпійських іграх 2004 року в Афінах китайські спортсмени виграли золоту медаль в жіночому розряді, що стало закономірним успіхом і наслідком розвитку цього виду спорту в країні. Це була перша перемога китайських тенісистів на найбільшому світовому форумі. Також у 2004 році відбулися щорічні чоловічий і жіночий тенісні турніри в Китаї Відкритий чемпіонат Китаю з тенісу (China Open), який в 2009 році став одним з чотирьох найбільших турнірів WTA і ATP із загальним призовим фондом 8,28 млн. доларів США. Також у 2009 році в Шанхаї відбулися турніри Masters - Shanghai Masters - один з дев'яти найпрестижніших турнірів Masters ATP, на якому можна набрати 1000 очок світового рейтингу.

Особливу роль у формуванні тенісу зіграли перемоги і вдалі виступи Лі На, які стали традиційними на турнірах WTA. Так, у 2010 році на турнірі Ролан Гаррос Лі На стала першою азійською спортсменкою, в тому числі й серед чоловіків, які перемогли в турнірі серії Великого шолому. У 2013 році в фіналі чемпіонату WTA в 2013 році Лі На посіла друге місце програвши у фіналі Серені Вільямс, а у - 2014 році Лі На виграла жіночий чемпіонат в одиночному розряді Australian Open і стала синонімом тенісу в Китаї.

Під впливом Лі На Ухань, Шеньчжень, Наньчан, Ченду, Тяньцзінь і інші міста стали приймати професійні турніри ATP, WTA. Китай став

центром азійського тенісу. З 2019 року фінали чемпіонату WTA перенесені з Сінгапуру до Шеньчженю терміном на 10 років. У таблиці 3.1. представлена динаміка світових турнірів, що проводяться в Китаї.

Таблиця. 3.1

Міжнародні професійні турніри з тенісу, що проведені в Китаї

Рік проведення	Місто	Категорія турніру/ керівна організація	Назва турніру
1993	Пекін	АТР 500	China Open
		WTA 500	
1996	Пекін	АТР 500 Nokia	China Open
		WTA 500 Nokia	
1998	Шанхай	АТР Heineken	Shanghai open
2001	Шанхай	АТР	Shanghai open
2002 2005-2008	Шанхай	АТР	Shanghai Masters
З 2004	Гуанчжоу	WTA	Guangzhou open
З 2010	Шанхай	АТР 1000	Shanghai Masters
З 2013	Шеньчжень	WTA	Shenzhen Open
З 2014	Шеньчжень	АТР	Shenzhen open
З 2014	Тяньцзінь	WTA	Tianjin open
З 2014	Ухань	WTA	Wuhan open продовження табл.3.1.
З 2014	Гонконг	WTA	Hong Kong open

			<i>Продовження табл. 3.1.</i>
3 2015	Чжухай	WTA	Super classic
3 2016	Нанчань	WTA	Nanchang open
3 2016	Ченду	АТР	Chengdu open
3 2019 (10 років)	Шеньчжень	WTA	Фінал чемпіонату світу WTA

З таблиці видно, що протягом двох з половиною десятиліть міжнародні тенісні турніри АТР і WTA відбувалися в Китаї. З кожним роком їх кількість зростала, статус турнірів змінювався від турнірів. Важливою особливістю є те, що з 2013 року найбільші тенісні форуми проходять регулярно протягом року. У цей період значно зросли преміальні фонди, які до 2019 року досягали 8,3 млн. доларів. Все це свідчить про зростання популярності, соціальної значущості та системи забезпечення виду спорту. В першу чергу йдеться про медіа контракти китайських компаній, орієнтованих на багатомільйонну аудиторію. Все це вимагає формування сучасної тенісної інфраструктури.

Таким чином, можна стверджувати, що розвиток виду спорту прямо корелює з розвитком суспільства на всіх історичних етапах з урахуванням особливостей світового та регіонального розвитку тенісу в Китаї. Це динамічний процес, який вимагає не тільки систематизації чинників, але й спеціального аналізу оцінки впливів змін, які відбуваються в суспільстві.

Висновки до розділу 3

Аналіз показав, що в Китаї сформовані історичні передумови для розвитку тенісу в якості соціально значущого компонента сучасного китайського суспільства. Про що свідчать наступні чинники, які визначали розвиток виду спорту в умовах історичного розвитку.

1. У середні віки теніс стає найпопулярнішим видом спорту, що призвело до розвитку відповідних інфраструктур та появи великої кількості професійних гравців в «же-де-пом», «реал-теніс», формування рахунку, правил і матеріально-технічної бази виду спорту; формування методичних основ підготовки спортсменів-тенісистів та поширення гри в усій Європі.

2. Професіоналізація тенісу в Європі, часів Відродження обумовлена економічним, політичним та соціальним життям суспільства.

3. Поява перших клубів обумовлена зростанням популярності тенісу як серед аристократів (аматорів), так і професійних спортсменів. Розширення географії його розвитку сприяло виникненню тенісних клубів на всіх континентах. Якщо на початку вони формувалися як клуби за інтересами, то згодом стали виконувати інші функції, передовсім сприяли формуванню системи змагань, організаційних основ розвитку виду спорту (асоціації, федерації тощо) і, що надзвичайно важливо, системі підготовки спортсменів високого класу.

4. Клуби стали прототипом сучасних міжнародних центрів підготовки, які можна розділити на дві категорії: організатори найбільших тенісних турнірів та центри підготовки. Міграція тенісистів сприяла обміну досвідом, зростанню спортивних результатів, формуванню методик підготовки. перспективи подальших досліджень пов'язані з формуванням організаційних та методичних засад підготовки професійних тенісистів у першій половині ХХ століття.

5. Організаційна система підготовки тенісистів Німеччини представляє собою поєднання державних, громадських та приватних структур. Реалізація нової концепції фінансування дитячо-юнацького та резервного спорту, розвиток інфраструктури та кадрового потенціалу сприяло інтенсивному розвитку тенісу у країні.

6. Головним висновком є систематизація факторів історичного розвитку виду спорту. Фактори історичного розвитку розглянуті в якості інтегруючого чинника, на який впливають поточні організаційні, фінансово-економічні, суспільно-структурні, політичні фактори розвитку суспільства. Фактори впливу формують суспільний запит на вид спорту, забезпечують динаміку його розвитку.

7. На формування тенісу як виду спорту в Китаї світові інтеграційні процеси, які мали значний вплив на динамічний розвиток виду спорту наприкінці XIX століття. Сформовані традиції підтримали суспільний запит на теніс як соціально значущий вид спорту в перехідний період Нового Китаю.

8. Історичні передумови розвитку суспільства в Китаї зумовили бурхливий розвиток виду спорту в останні два десятиріччя. Соціально-економічний розвиток країни дозволив вийти на новий рівень функціонування виду спорту. Це чітко видно по статусу турніру професіоналів, їх статусу і участю в них провідних спортсменів світу і Китаю.

9. В якості системної моделі розвитку тенісу в Китаї розглянуті фактори формування структур тенісу в сучасній Німеччині. Ця система ґрунтується на раціональному поєднанні громадських, державних, бізнес установ. Вона враховує загальнодержавні соціальні і фінансові аспекти, регіональні емпіричні і практичні можливості впливу на розвиток виду спорту. Підкреслено, що ця система є динамічною. Вона може бути

модернізована під впливом розвитку суспільства, соціальним запитом і ініціативними можливостями суспільства.

10. Розвиток виду спорту відповідно до законів суспільства Китаю дозволив подолати протиріччя, які існували впродовж перехідного періоду становлення нового Китаю. Йдеться про сучасні вимоги професійного тенісу і можливості його організації відповідно до запитів суспільства, як фактору активної спортивної, рекреаційної, розважальної та інформаційної функції.

11. Сучасні вимоги розвитку тенісу в Китаї вимагають повноцінного забезпечення тренувальної і змагальної діяльності. Організаційні форми, які сприяють розвитку виду спорту, орієнтовані на формування спеціальних тенісних центрів, функціонування яких, орієнтовано на міжнародний досвід, в першу чергу на науково-методичний потенціал, загальний фінансово-економічний і законодавчий потенціал Китаю, місцеві особливості керування спортивними структурами. Формування на цьому підґрунті специфічних для Китаю центрів підготовки тенісистів вимагає проведення спеціального аналізу, розробки алгоритму вирішення питання і систематизації факторів специфічних для Китаю і регіону.

Результати дослідження представлені в публікації автора [13].

РОЗДІЛ 4

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ТЕНІСІСТІВ В КИТАЇ

4.1. Передумови формування специфічних форм організації спортивної підготовки в Китаї

За час становлення сучасного спорту в КНР сформувалася ефективна система управління спортом. Ця система сформована на системних принципах організації спортивної підготовки. В її основі лежить інтеграція державних форм управління спортом, сучасний спортивний менеджмент, заснований на провідних аспектах світової практики і специфічних для Китаю форм організації спортивної підготовки і управління тренувальним процесом.

В цілому система управління спортом є унікальною динамічно розвиваючою структурою, формування якої засноване на поєднанні державних, громадських і приватних форм управління і реалізації менеджменту в конкретних умовах Китаю, провінції, окремих регіонів.

В основі управління в сфері фізичного виховання і спорту КНР лежить багаторівнева система, яка регулюється законодавчими актами і документами імплементації законів в практику організації підготовки спортсменів всіх рівнів. В якості ієрархічної структури розглядається комплекс документів, який регламентує діяльність системи спорту КНР. В якості ієрархічної структури відповідні компоненти схематично представлені нижче, на рисунку 4.1.

На сучасному етапі, згідно з основними правилами, повноваження управління спортивними структурами передається громадським організаціям, причому йдеться про поєднання державного і приватного фінансування матеріально-технічного забезпечення спортивної підготовки,

мотивації, забезпечення матеріального благополуччя спортсменів і їх родин в умовах суворо детермінованої централізованої підготовки.

Рис. 4.1 Нормативно-правове регулювання діяльності центрів підготовки тенісистів провінції Шаньдун

Розвиток системи управління спорту в країні враховує тенденції та структурні зміни, зумовлені впливом тих чи інших факторів. У конкретному випадку організаційно-управлінська система тенісу в КНР це дає можливість формувати структури і застосовувати управлінські рішення, з одного боку, відповідно до генеральної лінії партії і уряду КНР, з іншого -

відповідно до динаміки економічного і соціального розвитку КНР, соціального запиту китайського суспільства з урахуванням інтересів країни і конкретних регіонів.

Такий підхід чітко проглядається в законодавчих актах, що визначають роль і місце спорту в китайському суспільстві, що регламентують розвиток спорту, які формують умови його розвитку протягом тривалого періоду.

В основі діяльності в сфері фізичного виховання і спорту в КНР лежить Закон про спорт, прийнятий законодавчими зборами КНР 29 серпня 1995 року на 15-му засіданні Постійної комісії VIII Національного народного конгресу. Цей закон регламентує діяльність державних і громадських організацій щодо керівництва сферою спорту, взагалі, і тенісу, зокрема.

Основні положення закону імплементовані в документі (People's Republic of China Sports Law compilation), прийнятому керівництвом спорту Китаю (National Sports General Administration) в 2015-2016 рр. Положення документа формують і регулюють організацію спортивної роботи в Китаї, забезпечують її розвиток відповідно до світових стандартів. Всі Правила і Закони складаються з глав, кожна з яких включає від 8 до 40 параграфів. Основні положення цього документа, що наведені нижче, стосуються структурної організації центрів підготовки спортсменів, механізмів їх формування, взаємодії з державними і громадськими формами управління.

Зокрема, в розділі I Зведення законів і правил міністерства спорту (People's Republic of China Sports Law compilation), пункті 3 сказано, що держава сприяє реформі системи управління спортом. Держава заохочує підприємства і установи, соціальні групи і громадян, розвиває і підтримує конкретні проекти для розвитку спорту.

У статті 4 закріплено, що «Адміністративний відділ спорту при Державній раді» відповідає за національні спортивні проекти. Інші

департаменти державних структур керують спортивною роботою в межах відповідних прав і повноважень. Спортивні адміністративні відділи місцевих або окружних народних урядів, або уповноважені Урядом структури діють відповідно до законів самоврядування, що прийняті в межах адміністративного району.

У розділі V «Спортивні соціальні групи», статті 36 сказано, що ... Держава заохочує і підтримує соціальні організації, які відповідно до прийнятого статуту, організують і проводять спортивні діяльність, сприяють розвитку спорту. У статті 37 закріплено, що спортивні асоціації на всіх рівнях, об'єднують спортсменів і спортивних працівників в масові спортивні організації, які найбільш ефективно розвивають спорт [118].

Імплементация таких документів в практику дозволила сформувати структури, які відповідають міжнародній практиці і можуть бути інтегровані в систему світового спорту. В першу чергу йдеться про національні федерації за видами спорту. Їх діяльність заснована на статуті, документі, який регламентує діяльність громадських організацій, забезпечує їх представницькі функції в міжнародних федераціях, забезпечує координацію роботи національної та регіональної федерацій з виду спорту. Характерним прикладом є статут Китайської тенісної асоціації (China Tennis Association). Одночасно національна федерація і відповідно регіональні федерації взаємодіють з асоціаціями федерацій, які об'єднують близькі за структурою й іншими загальними ознаками (наприклад Асоціація водних видів спорту) види спорту. Ці організації відповідають за підготовку спортсменів до найпрестижніших стартів на внутрішній і міжнародній арені, фінансуються державою, спонсорами. Мають можливість здійснювати підприємницьку діяльність з урахуванням інтересів розвитку спорту. Ці можливості показані на прикладі представлених нижче пунктів статуту Китайської тенісної асоціації (China Tennis Association).

Розділ III, стаття 7: Асоціація тенісу Китаю - це громадська організація, що об'єднує колективних та індивідуальних членів. Умовами для прийняття членів першої категорії є визнання Асоціацією та відповідність прийнятим стандартам. До Асоціації тенісу Китаю можуть бути прийняті асоціації тенісу великих міст та провінцій, автономних областей, спортивні клуби під протекторатом муніципалітетів, що знаходяться в безпосередньому підпорядкуванні Центрального Уряду, клуби під егідою Народно-визвольної армії, спортивні асоціації, які складаються з групи видів спорту, зокрема й тенісу, спеціальні агенції з управління тенісними проектами. Це організації першого рівня. Вони можуть подати заявку на членство до національної Асоціації. Інші тенісні організації другого-третього рівня можуть стати членами місцевих тенісних асоціацій першого рівня. Учасниками багаторівневих організацій можуть стати індивідуальні члени, які досягли 18 років, є громадянами КНР, грають та беруть активну участь у розвитку тенісу в Китаї.

Таким чином, одним з ключових положень Зведення законів і законодавчих актів, статутів національних агентств є визначення можливості створення структур, які рівноцінно можуть використовувати організаційні і фінансово-економічні можливості державних органів управління та самоврядування КНР і провінцій, можливості приватних і громадських організацій, приватної ініціативи. Умовою є повна відсутність корупції і раціональне використання фінансово-організаційних ресурсів. Це створює передумови для динамічного розвитку виду спорту з урахуванням специфіки регіону, соціального і політичного запиту на розвиток виду спорту. Сформовані структури можуть бути модифіковані залежно від нових можливостей, соціальних запитів суспільства, обліку чинників розвитку виду спорту в світі, Китаї та регіонах.

Відповідно до встановлених можливостей розглянуті різні варіанти структурних утворень, характерних для різних регіонів Китаю. Ці приклади

характеризують можливості ефективного поєднання форм державного, громадського та приватного управління спортом в конкретних умовах соціального запиту і традицій регіону. Нижче представлені різні аспекти політики організації спорту в провінції Шаньдун, підтверджені розділами, статтями і параграфами статутів організацій.

Необхідно підкреслити, що всі регіональні, муніципальні законодавчі акти, статuti і положення місцевих регіональних федерацій, спортивних об'єднань сформульовані у відповідності до Закону про спорт Китайської Народної Республіки та законів та нормативних актів провінції.

4.2. Управління тенісом на рівні провінції

Наведені вище законодавчі та організаційні положення, що визначають структуру і зміст управління спортом в КНР, дозволили сформувати систему управління спортом, де підвищення або зниження ефективності одного з компонентів впливає на ефективність всієї системи. При цьому важливо відзначити, що задекларовані принципи управління, по суті, одночасно формують систему вдосконалення управління спорту. На це вказують можливості імплементації законодавчих актів державних і громадських органів управління в регіональні та клубні структури спортом з урахуванням специфіки розвитку держави і конкретного регіону, соціального запиту на види спорту і ступеня участі державних, громадських і приватних структур в управлінні конкретним видом спортивної діяльності. Це дає можливість систематизувати специфічні для регіону або виду спорту чинники розвитку, створити на їх основі динамічну систему вдосконалення управління спортом в Китаї.

Ефективність створення таких структур в КНР дозволило не тільки врахувати глобальні, національні та регіональні інтереси спортивного руху в Китаї, але й сприяти подоланню протиріч між глобалізацією світового

спорту, традиціями Китаю, соціальним запитом на види спорту китайського суспільства.

Реалізація в практиці такого походу є особливо важливою з силу значної активізації процесів глобалізації спорту. В першу чергу йдеться про процеси концентрації провідних центрів світового спорту, які знайшли відображення в створенні світових ліг в багатьох видах спорту - баскетболі, хокеї, футболі, гольфі, тенісі та багатьох інших видах спорту, де домінують не тільки представницькі риси національного спорту, скільки глобальні технології підготовки спортсменів і організації престижних турнірів. Харизматичні особливості національних культур найменше проявляються і впливають на формування національної гуманітарної політики, зокрема й у сфері фізичної культури і спорту. Є підстави вважати, що ця тенденція світового спорту істотно гальмує організацію престижних національних змагань, які дозволяють стимулювати розвиток масового спорту в країні і підготовку спортсменів високого класу для провідних світових ліг. Домінування традиційних для Китаю видів спортивної діяльності, таких як: види гімнастики, види єдиноборств, веслування на човнах «Дракон», інтелектуальні ігри (наприклад, шашки Го) поступово заміщаються видами спорту, популярними у всьому світі. Це об'єктивний процес, який знаходить розуміння в країні і є одним найбільш вагомим факторів розвитку всього китайського спорту. Разом з тим, очевидно, що умовою розвитку кожного виду спорту, є успішність китайських спортсменів на міжнародній арені. Цим особливо стурбовані в Китаї, де питання патріотичного виховання та розвиток масового спорту мають величезний соціальний запит, і є фактором розвитку китайського суспільства.

На сьогодні більшість питань розвитку китайського суспільства через систему фізичного виховання і спорту вирішені або знаходяться в стадії вирішення. Багато в чому це відбулося завдяки реалізації конкретних форм організації спортивної підготовки на всіх етапах спортивного

вдосконалення, зокрема за допомогою популяризації успіхів спортсменів Китаю на міжнародних форумах. Важливо відзначити той факт, що сформована структура управління спортом на національному та регіональному рівнях підтверджена системою змагань. Структурна організація системи змагань задекларована на законодавчому рівні і забезпечує стимули до розвитку системи спорту на всіх рівнях району (міста), провінції і країни в цілому. Це положення закріплене в Зведенні законів, що визначають функціонування спорту і спортивних організацій в КНР (People's Republic of China Sports Law compilation): Розділ IV, Стаття 31: «Держава здійснює ієрархічне управління системою спортивних змагань. Загальнонаціональні ігри, проводяться державним департаментом. Адміністративний відділ спорту, здійснює пряме управління, або управляє спортивним адміністративним департаментом при Державній раді спільно з відповідними організаціями ».

Можна констатувати, що китайський спорт розвивається на основі піраміди, що передбачає забезпечення тренувального процесу і участь у престижних змаганнях на всіх рівнях підготовки. Це формує масовий інтерес до виду чи видів спорту, як наслідок, стимулює спортивну активність населення, особливо дітей та юнаків, збільшує конкуренцію на всіх рівнях підготовки від районних до міжнародних змагань, розвиває організаційні та методичні основи спортивної підготовки.

Реалізація ефективного функціонування системи базується на масовому спорті, його конверсії в систему спорту вищих досягнень, зокрема й глобальну систему світового спорту. У зв'язку з цим інтерес представляє не стільки сама структура організації спортивної підготовки в Китаї, скільки форми організації і зміст роботи на різних рівнях функціонування спорту в КНР. Сама структура містить систему відбіркових змагань, які забезпечують пошук талантів на рівні району, адміністративного центру району і провінції, концентрацію талантів на

рівні команд провінції, їх підготовку до участі у Всекитайських змаганнях. Останні забезпечують відбір і реалізацію перспективних можливостей на рівні збірних команд, їх підготовку до Азійських ігор, чемпіонатів світу та Олімпійських ігор. У спеціальній літературі чітко показано, що тільки така структура забезпечує масовість і престижність спортивної підготовки в суспільстві. Вона зрозуміла, добре відома і апробована на практиці, особливо в тих країнах, які відрізняються великою кількістю населення, федеральним устроєм країни, великими спортивними амбіціями [170]. Серед світових спортивних лідерів така система успішно реалізована в США, Німеччині, Канаді [174]. Ці країни мають організаційні, методичні, фінансові, соціальні та історичні можливості реалізації такої системи. Також це, добре відомі країни (Бразилія, Аргентина, Мексика), де фінансові можливості, спортивні амбіції, високий соціальний запит на спорт як видовище не підтверджені практикою або підтверджені частково. У таких країнах йдеться про підготовку резервів для провідних видів спорту, зокрема футболу, обмеженого резерву для тенісу, баскетболу, легкої атлетики.

Аналіз структурних компонентів системи спортивної підготовки в провідних країнах світу показав, що успішність системи заснована на інтеграції загальних закономірностей і специфічних для конкретного соціального середовища особливостей форм і методів управління. Очевидно, що реалізація багатокomпонентної структури спортивної підготовки, яка вимагає високого ступеня фінансування, організації та організаційних рішень. Серед успішних специфічних форм управління, що стимулюють престижність, масовість і розвиток спорту з урахуванням національних і міжнародних інтересів можна виділити американську систему студентського спорту, державні системи підтримки спорту колишнього СРСР і НДР, клубні системи Австралії, Німеччини. Аналіз факторів розвитку спорту в Китаї на прикладі тенісу, представлений в

розділі 1, свідчить про роль конкретних форм і засобів управління, які відображають специфіку впливу конкретних чинників розвитку виду спорту в системі багаторічного розвитку виду спорту. У контексті управління спортом в Китаї йдеться про один з найбільш важливих компонентів системи підготовки спортсменів, яка, власне, визначає трансфер між масовим спортом і спортом вищих досягнень - управління спортом провінції і видом спорту провінції. Ці фактори управління не тотожні, однак взаємопов'язані.

Управління спортом провінції визначає загальне керівництво видами спорту, в основі якого наявна організація роботи центрів спортивної підготовки кращих спортсменів регіону. При цьому йдеться про вибір пріоритетних для провінції видів спорту, орієнтованих на соціальний запит жителів регіону. У загальній структурі управління виділені два важливих компонента - організаційна структура і структура забезпечення спортивної підготовки. Організаційна структура має традиційні для сучасного Китаю форми керівництва і управління видами спорту. В їх основі державне фінансування і спостереження за раціональним використанням коштів. В основі суспільного управління наявне формування структур управління федерацій, умовно названих «команда провінції» (team province), власне федерацій, які об'єднують не регіони, а споріднені види спорту. Це дозволяє зберегти контрольні функції держави за виконанням бюджету виду спорту, і одночасно делегувати функції громадської організації під Все китайські і міжнародні структури управління конкретним видом спорту. У Китаї такі способи управління принесли певні результати. Наприклад, успіхи федерації веслувальних видів спорту (team China), на чемпіонатах світу з веслування академічного та веслування на байдарках і каное вибороли 7 золотих медалей і принесли країні 6 олімпійських ліцензій. За останні роки значно зросла конкуренція на внутрішній арені, і як наслідок, престижність всекитайських змагань. Це значною мірою

торкнулося тенісу, як одного з найбільш динамічно розвиваючих видів спорту в Китаї.

Як конкретний приклад, що підтверджує можливості розвитку даного виду спорту на основі специфіки організаційних форм управління необхідно розглянути системні принципи організації тенісу в провінції Шаньдун, КНР. На думку авторів, саме ці структури покликані реалізувати загальні принципи керівництва і політику держави в сфері розвитку національного спорту з урахуванням міжнародних інтересів Китаю. Результати проведеного аналізу, представлені в розділах 1-4, свідчать, що одним із значущих чинників розвитку спорту в Китаї є раціональне поєднання державних, громадських і приватних форм управління. Виділення в системі управління спортом організаційних форм, де в повному обсязі реалізовані вищевказані фактори управління, вивчення їх структури, зміст роботи і механізмів взаємодії дозволить узагальнити принципи організації і управління конкретним спортивним об'єктом з урахуванням зовнішніх і внутрішніх структурних взаємодій.

Очевидним є той факт, що при розгляді шляхів розвитку тенісу в Китаї необхідно враховувати специфічні філософські та організаційні основи китайського суспільства [135, 157]. При всій складності і багатогранності можна виділити характерні риси, які визначають процес розвитку китайського суспільства, дозволяють внести оперативні і поточні корективи, які позитивно впливають на шляху досягнення стратегічних цілей. До них відносять здатність до прийняття рішень відповідно до мінливих обставин і раціонального використання нових факторів, які забезпечують розвиток сфери суспільства.

У зв'язку з цим аналіз чинників розвитку тенісу в Китаї створює емпіричні можливості для їх аналізу, оцінки та інтерпретації з урахуванням динаміки багаторічного розвитку, виділення пріоритетних напрямків. Як видно з проведеного аналізу в процесі переходу від першого до другого

етапу реалізації програми розвитку є створення і ефективна реалізація структур, які забезпечують відповідний розвиток виду спорту в загальній системі спорту в Китаї. При цьому чітко проявляється тенденція, при якій формування таких структур супроводжується зміною значущості певного факторів розвитку. У загальному вигляді така тенденція пов'язана не стільки з заміщенням засобів і методів державного управління на суспільні, скільки на пошук оптимального поєднання таких форм, приведення їх у відповідність до цільових установок китайського суспільства і стратегічними завданнями розвитку країни.

У зв'язку з цим в Китаї особливе місце посідає спорт в провінціях. На сьогодні не викликає сумніву, що система спорту в Китаї є однією з найбільш ефективних у світі. За останні десятиліття одна з найбільш розвинених систем фізичного виховання, заснована на багатовікових традиціях національних видів фізичної активності та спорту була доповнена ефективною системою підготовки спортсменів для участі у загальнонаціональних і найбільших спортивних світових і азійських форумах. При цьому підкреслюється значення розвитку спорту провінції. Реалізація підготовки спортсменів в провінції дозволяє вирішити протиріччя між масовим спортом, інтересами регіонів, командами провінцій і національними командами Китаю. Крім цього, в силу специфіки державного і громадського управління в суспільстві в провінції більш ефективно реалізовані фактори розвитку спорту, зокрема й тенісу, з урахуванням обставин і можливостей оперативного вирішення проблем управління.

У зв'язку з цим, зацікавлення представляє аналіз чинників забезпечення спортивної підготовки в провінціях Китаю. Аналіз зроблений на прикладі центрів підготовки тенісистів дозволить визначити загальні та типологічні структурні і змістовні характеристики центрів підготовки в Китаї.

4.3. Зміст роботи центрів підготовки тенісистів Китаю

Систематизація факторів, що визначають розвиток спорту в Китаї, дозволила думати, що представлені тенденції розвитку тенісу можуть бути реалізовані на рівні організації виду спорту в провінції, в даному конкретному випадку провінції Шаньдун, КНР. Конкретним механізмом реалізації є функціонування регіонального об'єднання - Федерації малих м'ячів (Shandong Small Ball Sports Federation) шляхом реорганізації Центру спортивного менеджменту видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун (Shandong Small Ball Sports Management Centre), яка об'єднує управління бейсболом, хокеєм, софтболом, тенісом (soft tennis, tennis court), гольфом, боулінгом, і видами метань малих м'ячів (grass, pinball, shuffleboard), більярдним спортом. Всього сімнадцять видів спорту, але серед них теніс є пріоритетним). Як наслідок в якості об'єкта управління сформовані і успішно функціонують центр управління тенісом, де організаційна структура сформована на базі центру спортивної підготовки провінції Шаньдун, а організаційно-методичною основою - команда провінції Шаньдун (team Shandong), тобто йдеться про сумісне управління державної і громадської структури.

Шаньдунська федерація малих м'ячів (Shandong Federation of Small Balls) здійснює керівництво своєю дочірньою структурою Tennis Team.

Відповідно до принципів розподілу державних і громадських функцій, державний проєкт провінції Шаньдун під назвою Об'єднання видів спорту з малими м'ячами (Shandong Small Ball Sports Project) був перетворений в Федерацію видів спорту з малими м'ячами провінції Шаньдун (Shandong Small Ball Sports Federation), в основі якого є громадське управління видами спорту. Це самостійний орган, що відповідає за популяризацію та вдосконалення невеликих проєктів, громадська організація, що представляє провінцію Шаньдун в

національних і міжнародних організаціях зі спортивних м'ячів, а також є колективним членом Асоціації спорту провінції Шаньдун.

Діяльність федерації малих м'ячів на сучасному етапі є одним із характерних прикладів ефективної конверсії органів державного управління спорту в систему громадського керівництва. Важливою основою такого трансферу є збереження найбільш ефективних форм державного забезпечення ключових засобів забезпечення підготовки та контролю законного та раціонального використання матеріальних, технічних і організаційних ресурсів. При цьому федерація малих м'ячів провінції Шаньдун повністю реалізує політику партії, закони провінції і керівні принципи партійного керівництва щодо спортивної роботи. Федерація забезпечує наступні функції:

- ✓ координація роботи зі спортивними структурами провінції і національними федераціями з видів спорту;

- ✓ організація і проведення спортивних турнірів, які вирішують соціальні, престижні, фінансові завдання розвитку федерації і видів спорту;

- ✓ відбір спортивних талантів, створення умов для їх спортивного вдосконалення;

- ✓ організація навчально-тренувального процесу;

- ✓ організація навчального процесу для школярів і студентів;

- ✓ розвиток інфраструктури відповідно до світових стандартів;

- ✓ формування матеріальної зацікавленості і мотиваційної основи для спортивного вдосконалення;

- ✓ політичне виховання молодих людей шляхом демонстрації методичних, організаційних і фінансових можливостей спортивної підготовки на рівні кращих світових стандартів.

Очолює федерацію директор. В його оперативному підпорядкуванні знаходяться генеральний секретар, п'ять заступників директора за групами видів спорту з малими м'ячами, зокрема з тенісу і два заступника

генерального секретаря. Менеджмент федерацій з видів спорту, спортсмени, їх фінансова підтримка, зокрема й закупівля інвентарю, організація навчально-тренувальних зборів і участь в змаганнях, а також інші питання, які потребують фінансової підтримки, вирішуються керівництвом Центру підготовки спортсменів провінції Шаньдун.

Фінанси виділяються на підставі договірних відносин між державними структурами і федераціями як оплата за надання певних спортивних послуг. Їх якісні та кількісні характеристики, і як наслідок обсяг фінансування обговорюються в кожному конкретному випадку. У структурі забезпечення тенісу на фінансуванні державної структури знаходиться 32 спортсмени. При цьому заробітна плата, матеріальне заохочення та матеріально-технічне забезпечення процесу спортивної підготовки - тренувального процесу та участі в змаганнях. Контроль за виконанням фінансової дисципліни здійснюється третьою стороною.

Самі федерації відповідають за раціональний розподіл фінансів, виключення факторів корупції і неправомірного використання фінансових коштів.

Кількість спортсменів постійна, протягом 2018-2019 рр. на обліку федерації знаходилося десять професійних тенісистів. Коли один з атлетів закінчує професійну кар'єру на його місце приймають нового спортсмена. Група юних спортсменів також регламентована. Тенісисти починають тренуватися під егідою федерації з дванадцяти років. Термін навчання тенісиста в середньому 10 років, після чого спортсмен або йде в професійний теніс або закінчує активні виступи. Якщо в тенісному клубному середовищі відзначена висока конкуренція за окремими спортсменам приймається спеціальне рішення про продовження кар'єри і підтримки клубу на більш тривалий період.

Спортсмени, які продовжують або закінчили кар'єру тенісиста під егідою федерації, можуть вступити на бакалаврат університетів фізичного

виховання і спорту. У провінції Шаньдун до Центру підготовки спортсменів інтегровані структури середньої (Інтернат) та вищої (Університет фізичного виховання і спорту провінції Шаньдун) освіти. Отже, в умовах централізованої підготовки спортсмени мають можливість поєднувати навчання і тренувальний процес, та здобути ступінь бакалавра. Починаючи з 2019 року, федерації беруть участь у підготовці кадрів, а саме спільно з університетом фізичного виховання і спорту здійснюють підготовку здобувачів освітнього рівня бакалавр.

Спортсмени, тренери, всі, хто забезпечує спортивну підготовку, зобов'язані брати участь в тренувальному процесі згідно зі спеціально організованим графіком, Графік встановлений згідно з трудовим законодавством КНР, його порушення може мати адміністративні та фінансові наслідки. Для спортсменів обов'язковий графік спеціальної роботи такий: щотижня з понеділка по п'ятницю два тренування в день. Перше тренування (перша половина дня) триває три години, друге (після обіду) - дві години тридцять хвилин. В обов'язкові години входить зарядка (до сніданку) - тридцять хвилин і відновлювальні заходи (після вечері) - одна година. У суботу кожному спортсмену відводиться фінансова підтримка і враховується час (до трьох годин в суботу вранці) час поїздки додому. Неділя день відпочинку.

Тренери, супутній персонал працюють з понеділка до п'ятниці за обов'язковим підтвердженням роботи протягом восьми годин на день. Переважно, час, що залишився після тренувального і відновлювального процесу зі спортсменами, тренери підтверджують матеріалами підготовки до заняття тощо.

Крім прямого фінансування, яке спортсмени і тренери отримують за виконану роботу відповідно до контрактів, передбачені бонуси, надані федерацією або державною структурою управління спортом залежно від успіхів спортсменів і соціальної значущості завойованої перемоги.

Таким чином, можна констатувати, що формування структури управління тенісом в провінції Шаньдун засноване на реалізації конверсії переважно державної форми управління в громадську. При цьому зберіглася організаційно-фінансова підтримка з боку держави діяльності громадських організацій, стимуляції ініціативи у розвитку виду спорту. Для цього були реалізовані конкретні кроки, які дозволили сформувати певну послідовність дій - алгоритм формування регіональної (на рівні провінції) структури управління видом (видами) спорту.

Виділено наступні компоненти формування структури управління:

I. Трансфер Центру спортивного менеджменту видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун (Shandong Small Ball Sports Management Centre) в Федерацію малих м'ячів провінції Шаньдун (Shandong Small Ball Sports Federation);

II. Формування державної підтримки Федерації. Визначення ступеня участі державних і громадських структур та оптимізація шляхів фінансування;

III. Здійснення представницьких функцій Федерацією і участь спортсменів у змаганнях різного рівня..

I. Для трансферу Центру спортивного менеджменту видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун в Федерацію малих м'ячів провінції Шаньдун, необхідно виконати наступні дії:

1 крок. Створення секретаріату і відбір персоналу Федерації для забезпечення управління у відповідності до нормативно-правових актів.

2 крок. Персональні справи 32 провідних спортсмени з Центру спортивного менеджменту передали до Центру підготовки спортсменів провінції Шаньдун, який знаходиться у відомстві державної адміністрації. При цьому Спортивний центр провінції Шаньдун бере на себе організаційно-фінансові питання підготовки провідних спортсменів та виплату їм заробітної плати. Обсяги і джерела фінансування залишаються

незмінними. Ресурси своєчасно надходять до центр провінції Шаньдун і використовуються виключно Федерацією малих м'ячів.

3 крок. Соціальний захист колишніх співробітників Shandong трансферу Центру спортивного менеджменту видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун. На підставі особистих побажань співробітники можуть зробити вибір - залишатися на новому робочому місці або переходити в інші структури. Якщо співробітник вирішить залишитися в створеному громадському підрозділі, він втрачає статус державного службовця, але користується соціальними гарантіями, визначеними системою страхування. Якщо рішення співробітника перейти до державного Центру підготовки спортсменів, то його забезпечують роботою, але соціальні гарантії можуть бути змінені.

4 крок. Оптимізація структури управління Федерації малих м'ячів відповідно до статуту громадських організацій. Заробітна плата і соціальні гарантії виплачуються відповідно до стандартів держави і провінції. Створюється система службової атестації.

5 крок. Відбір на конкурсній основі найбільш талановитих менеджерів в області спорту, економіки, права, організації спортивної науки протягом усього періоду функціонування Федерації.

II. Реалізація державної підтримки Федерації реалізована на підставі імплементації наступних положень:

6 крок. Соціальні гарантії фінансування. Збереження джерел фінансування відповідно до законодавства. Акумуляція виділених коштів в Центрі підготовки спортсменів провінції Шаньдун.

7 крок. Узгодження завдань центру відповідно до традицій регіону, організаційних і фінансових можливостей провінції. Узгодження структури фінансування. Конкретизація послуг, які надає Федерація малих м'ячів для громадськості провінції Шаньдун. Обов'язковим вважається фінансування матеріально-технічного забезпечення, підготовка команд з видів спорту,

підтримка талантів, організація та проведення змагань, інших заходів з популяризації та просування видів спорту з малими м'ячами.

8 крок. Створити умови для заохочення приватного капіталу брати участь в будівництві інфраструктури Федерації малих м'ячів. Для проектів, які відповідають вимогам законодавства застосовані умови режиму PPP (Public - Private - Partnership). Зазначені проекти включені в список найбільш соціально важливих проектів провінції Шаньдун, реалізація яких регулюється спеціальними правилами. В першу чергу йдеться про будівництво спортивних шкіл для дітей. Після закінчення будівництва школа передається на баланс і в управління Федерації малих м'ячів. Далі, державні структури в особі Центру підготовки спортсменів провінції Шаньдун, надають фінансову підтримку, беруть на себе зобов'язання матеріально-технічного забезпечення школи.

III. Здійснення представницьких функцій і участь спортсменів в змаганнях різного рівня забезпечено наступними положеннями:

9 крок. Центр підготовки гарантує підготовку та участь спортсменів провінції Шаньдун в Олімпійських, Азійських та Національних іграх шляхом фінансування та забезпечення спеціальних послуг, що надаються Федерацією спорту малих м'ячів провінції. Федерація малих м'ячів заохочує спортсменів до участі в національних і міжнародних змаганнях. Заробітна плата співробітникам Федерації виплачується Головним управлінням спорту провінції Шаньдун.

10 крок. Федерація малих м'ячів має повну автономію в контактах з національними і міжнародними спортивними структурами. На свій розсуд бере участь в іноземних обмінах і співробітництві. Федерація спорту малих м'ячів Шаньдун заохочує будувати і використовувати сервісні платформи, які сприяють обміну бізнесом, співпраці для підвищення конкуренції, пошуку талантів, залучати і раціонально використовувати фінансові інвестиції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Таким чином, сьогодні в системі організації та забезпечення спорту в КНР створено структури, які дозволяють найбільш раціонально використовувати державні, громадські та приватні ресурси для ефективного розвитку спорту відповідно до темпів соціально-економічного розвитку Китаю, соціальних запитів і потреб громадян країни. Ключовим фактором створення такої системи є прийняття відповідних законодавчих рішень щодо створення організаційних, фінансово-економічних та соціальних умов, які оптимізують вплив державних, громадських і приватних ініціатив.

Висновки до розділу 4

Визначено умови організації та управління тенісом на державному та громадському рівнях функціонування виду спорту. В Китаї сформовано унікальну систему управління спортом, в тому числі тенісом, яка регулюється законодавчими та нормативно-правовими актами, прийнятими Національними зборами Китаю, Міністерством спорту, Федерацією виду спорту. Принципово важливим є той факт, що прийняті закони і законодавчі акти, дозволяють, заохочують і створюють організаційні, соціально-економічні та інші умови для формування структур, які базуються на інтеграції форм державного, громадського та приватного управління, в тій пропорції, яка є оптимальною для даного регіону, виду спорту, іншого об'єднання громадян КНР.

Такі структури є частиною системи спорту в КНР, регламентуються нормативно-правовими актами державних і громадських організацій:

✓ на національному рівні - держрадою КНР, Міністерством спорту, Асоціацією тенісу Китаю, національними командами Китаю;

✓ на регіональному рівні - органами державного управління спортом провінції (Центри підготовки спортсменів провінції), федераціями та асоціаціями (об'єднаннями близьких за видами спорту федерацій) видів спорту, командами з видів спорту провінції, міста (району).

Зміст законів і законодавчих актів дозволяє сформувати структури і вибрати найбільш раціональні форми підтримки в сфері фінансування та організації спортивної підготовки, які найбільш раціонально використовували можливості держави, громадської та приватної ініціативи.

Це повною мірою реалізовані на рівні управління спортом провінцій, де враховані соціальний запит на конкретні види спорту і можливості його реалізації з урахуванням інтересів держави, провінції, спортсменів, працівників спортивного забезпечення. Одним з характерних прикладів реалізації такого підходу є формування регіональних структур управління видами спорту.

На прикладі Федерації малих м'ячів показана можливість створення і раціональної діяльності федерацій включаючи групи видів спорту, до структури якого входить і теніс. Створення таких структур пов'язано з реалізацією факторів розвитку тенісу на сучасному етапі з урахуванням динаміки формування оптимальної структури управління видом спорту в Китаї, а саме: зниженні впливу держави на управління тенісними структурами, збереженні необхідних функцій управління державними структурами, що виражаються в фінансуванні та матеріально-технічній підтримці дитячого спорту, стимулюванні приватних ініціатив; збільшення ролі громадського управління пов'язано з оптимізацією самої структури, в першу чергу, раціонального використання суспільних і соціально-економічних ресурсів провінції.

Результати дослідження представлені в роботі автора [147].

РОЗДІЛ 5

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЦЕНТРІВ ПІДГОТОВКИ ТЕНІСІСТІВ-ПРОФЕСІОНАЛІВ

На сучасному етапі теніс в Китаї став одним з найбільш популярних видів спорту. Багато в чому це пов'язано з активним і успішним включенням в систему міжнародних професійних турнірів видатних китайських спортсменок, переможців турнірів WTA, Великого шолому, Олімпійських і Азійських ігор: Пен Шуай, Лі На, Чжен Зе, Янь Цзи, Сунь Тяньтянь, Чжан Шуай та ін. Це викликало значний інтерес, і як наслідок, значний запит на теніс як соціально значущого суспільного явища, що сприяло активному розвитку виду спорту. Це виразилося в будівництві спеціальних спортивних споруд - тенісних кортів, утворенні приватних і державних спортивних структур - тенісних клубів, окремих структурних компонентів системи централізованої підготовки збірних команд провінцій. Разом з тим розвиток тенісу як виду спорту на основі раціонального та пропорційного розвитку всіх систем його забезпечення значно відстає від сформованого цілісного підходу, характерного для низки видів спорту, де китайські спортсмени досягли серйозних успіхів, зокрема в турнірах, які забезпечують індивідуальні преференції і несуть високу престижну і соціальну значущість для країни. Це актуально для Китаю, де чітко намітилось протиріччя між організаційними підходами державної та індивідуальної систем підготовки тенісистів.

5.1. Обґрунтування системного підходу до організації та функціонування системи підготовки тенісу в Китаї

Формування системного підходу дає можливість вибрати найбільш раціональний шлях вирішення проблеми. Це відноситься до багатьох сфер

сучасного суспільства, зокрема подій, явищ, форм організації та управління сучасного спорту. Системний підхід дозволяє виділити головні компоненти аналізу, обґрунтувати їх зміст, сформувати структуру і розробити алгоритм, тобто певну послідовність дій по реалізації цілісної системи підготовки спортсменів. Системний підхід представляє взаємопов'язані компоненти, де збільшення або зниження ефективності кожного елемента впливає на ефективність організації та функціонування всієї системи.

Розробка і реалізація системного підходу у сучасному тенісі має високу актуальність. У цьому виді спорту організаційні засади формування і функціонування центрів підготовки професійних тенісистів спираються більшою мірою на емпіричні основи історичного, соціального - економічного розвитку суспільства. Організація сучасних спортивних центрів переважно спирається на традиційні уявлення про форми і зміст організаційно-методичної роботи, багато в чому копіює успішні проекти підготовки спортсменів світової еліти.

У процесі організації таких центрів проблеми розвитку виду спорту часто вирішуються без урахування специфіки організаційних, законодавчих, організаційно-фінансових та інших аспектів розвитку суспільства, сфери діяльності людини. Результати проведених досліджень свідчать, що в процесі клонування центрів підготовки менше враховуються специфічні фактори соціально-економічного розвитку, пов'язані з можливостями і особливостями державного управління та особливо специфічними можливостями конкретного регіону країни.

У зв'язку з цим особливе зацікавлюють організаційні основи розвитку спорту, зокрема підготовки спортсменів-тенісистів в Китаї. У цій країні в останні десятиліття відзначено найбільш динамічний соціально-економічний розвиток суспільства. Це послужило фактором розвитку спорту, виходом його на передові позиції в світі, розвитком масового спорту. У КНР узагальнені і реалізовані фактори розвитку спорту як сфери

діяльності суспільства на основі інноваційних технологій організації та функціонування виду спорту.

На прикладі Китаю склалося чітке розуміння того, що розв'язання проблеми пов'язане з обґрунтуванням системного підходу, приведення його структури та змісту відповідно до цільових установок сучасних організаційних форм підготовки тенісистів в конкретних соціально-економічних умовах країни і соціального запиту суспільства. У контексті дисертаційного дослідження йдеться про обґрунтування системного підходу до вдосконалення організаційних структур підготовки тенісистів-професіоналів на основі узагальнення досвіду підготовки спортсменів професіоналів в Китаї.

Йдеться не стільки про копіювання такої структури підготовки, скільки про систематизацію принципів, вдалих форм організації та взаємодії структур забезпечення та реалізації виду спорту, тобто всіх факторів розвитку і забезпечення науково-методичних основ підготовки спортсменів, їх соціальної сфери та побуту.

5.2. Використання системного підходу при формуванні центрів підготовки тенісистів-професіоналів

Системний підхід представляє собою форму застосування теорії пізнання і діалектики процесів, що відбуваються в природі, суспільстві, мисленні. Його суть полягає в реалізації вимог загальної теорії систем згідно з якою кожен об'єкт в процесі його дослідження має розглядатися як велика і складна система і, одночасно, як елемент загальної системи.

В основі системного підходу лежать принципи: цілісність, ієрархічність, структурність, множинність, системність. Принципи формування системного підходу і його цільового використання в процесі

формування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї показані в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Принципи формування системного підходу до організації та функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів

Принципи	Особливості реалізації принципу
цілісність	загальні можливості, пов'язані з потенціалом держави, громадською та приватною ініціативою для підвищення її ефективності
ієрархічність	система включає три підсистеми: законодавчу - закони держави; законодавчі акти уряду провінцій; організаційну - організація і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів реалізаційну - система престижних змагань (рівні: провінційний, національний, міжнародний)
структуризація	структурно-функціональна форма організації центрів підготовки тенісистів-професіоналів
множинність	форми управління центрами підготовки тенісистів-професіоналів на рівні державних, громадських і приватних структур, що обумовлюють розвиток виду спорту, його орієнтації на реалізацію престижних функцій держави і регіону, розвиток спорту вищих досягнень, забезпечення масовості

	<i>продовження табл. 5.1</i>
системність	зниження або збільшення ефективності компонента система призводить до якісних змін всієї системи

Суттєвим аспектом реалізації системного підходу є обґрунтування шляхів його практичного використання в конкретній системі суспільних відносин. З цим пов'язано детальне вивчення правових основ, законодавчих актів на рівні держави і регіонального управління, систематизація юридичних, фінансово-економічних, науково-методичних інших аспектів розвитку виду спорту, які впливають на формування або вдосконалення ефективних форми організації центрів підготовки тенісистів-професіоналів в конкретному регіоні країни.

5.3. Науково-методичне обґрунтування впровадження системного підходу до організації та функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів

Науково-методичне обґрунтування шляхів практичного впровадження системного підходу в процесі організації і вдосконалення функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів обґрунтовано представлено у вигляді системи в якості алгоритму. Його зміст і послідовність дій, спрямованих на кінцевий результат - формування і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів надано в таблиці 5.2.

В основу формування структури аналізу покладено процес, в основі якого наявні: послідовність дій, зміст дій, результат дій. У таблиці чітко

простежуються три стадії процесу організації або вдосконалення системи організації та функціонування виду спорту.

Таблиця 5.2

Реалізація системного підходу до організації центрів підготовки тенісистів-професіоналів в КНР

зміст	результат
1	2
I крок. Вибір методології наукового аналізу	Вибір напрямку дослідження, засобів і методів наукового аналізу та практичного впровадження
II крок. Систематизація законодавчих актів і юридичних форм супроводу процесу організації та функціонування центрів тенісистів-професіоналів	Формування системи законодавчої і юридичної підтримки дій, спрямованих на формування центрів тенісистів-професіоналів з урахуванням інтересів держави
III крок. Систематизація факторів історичного, соціального і економічного розвитку виду спорту в країні та за кордоном, його організаційних структур і науково-методичного забезпечення	Експертна оцінка історичних, соціально-економічних, правових передумов розвитку виду спорту. Обґрунтування перспективи розвитку виду спорту на основі короткострокового, середньострокового і довгострокового прогнозу
IV крок. Систематизація економічних, соціальних і емпіричних аспектів організації і функціонування центрів тенісистів-професіоналів в державі	Визначення цільового призначення центрів тенісистів-професіоналів в державі. Обґрунтування основних вимог і критеріїв ефективності центрів тенісистів-професіоналів з урахуванням державної політики та цільових установок розвитку виду спорту. Формування системи конкуренції спортивних центрів провінції на рівні національних турнірів

	<i>продовження табл. 5.2</i>
1	2
<p>V крок. Систематизація економічних, соціальних і емпіричних аспектів спорту, які забезпечують специфічні форми функціонування центрів тенісистів-професіоналів в конкретному регіоні</p>	<p>Визначення специфічних завдань центрів тенісистів-професіоналів в регіоні.</p> <p>Систематизація можливостей державних структур управління спортом провінції і приватної ініціативи</p>
<p>VI крок. Формування менеджменту центрів тенісистів-професіоналів.</p>	<p>Створення соціальних (педагогічних, побутових), науково-методичних, спортивно-організаційних, рекреаційних та реабілітаційних структур забезпечення та реалізації центрів тенісистів-професіоналів</p>
<p>VII крок. Формування спортивно-педагогічних структур підготовки з урахуванням цільових установок розвитку виду спорту</p>	<p>Вибір фахівців забезпечення навчально-тренувального процесу спортсменів в центрів тенісистів-професіоналів</p>
<p>VIII крок. Реалізація спортивно-педагогічних, науково-методичних, правових, економічних та соціальних аспектів розвитку центрів тенісистів-професіоналів.</p>	<p>Систематизація і застосування нових правових актів розвитку спорту в державі і провінції.</p> <p>Використання бюджетних коштів і залучених фінансових вкладень в діяльність центрів тенісистів-професіоналів відповідно до ситуації і обґрунтованістю раціонального їх використання в системі спортивної підготовки, побуту та соціальних гарантій спортсменів і спортивних працівників.</p> <p>Залучення фахівців громадян країни і зарубіжних держав з без відповідних бюрократичних процедур. Залучення сучасних технологій спортивної</p>

	<p style="text-align: center;"><i>продовження табл. 5.2</i></p> <p>підготовки спортсменів. Забезпечення мотиваційної складової підготовки. Формування патріотизму, соціальної відповідальності, ментальної і матеріальної зацікавленості в забезпечення якості підготовки спортсменів у всіх структурних підрозділах центрів тенісистів-професіоналів</p>
--	--

У першій стадії сформовано базис дослідження. Процес розвитку спрямований на вибір методології досліджень. Формування науково-методичного підходу до організації та проведення досліджень вимагає врахування закономірностей проведення наукового аналізу на системному рівні. Це дозволить виділити провідні компоненти аналізу, їх взаємозв'язок, обґрунтувати фактори розвитку з урахуванням цільової установки дослідження.

У другій стадії розроблені і забезпечені умови стратегічного планування, сформована система забезпечення виду спорту, яка спрямована на законодавчу підтримку і юридичні підстави для створення таких центрів з урахуванням соціальних і політичних завдань держави і соціального запиту суспільства.

У третій стадії розроблені і забезпечені умови тактичного планування, сформована система реалізації виду спорту. Вона спрямована на пошук оптимальних рішень, пов'язаних з вибором форм організації, джерел фінансування, забезпеченням умов оперативного і поточного управління видом спорту в регіоні. На рисунку 5.1. представлена загальна структура і спрямованість засобів відновлення і стимуляції працездатності в процесі управління змагальною діяльністю.

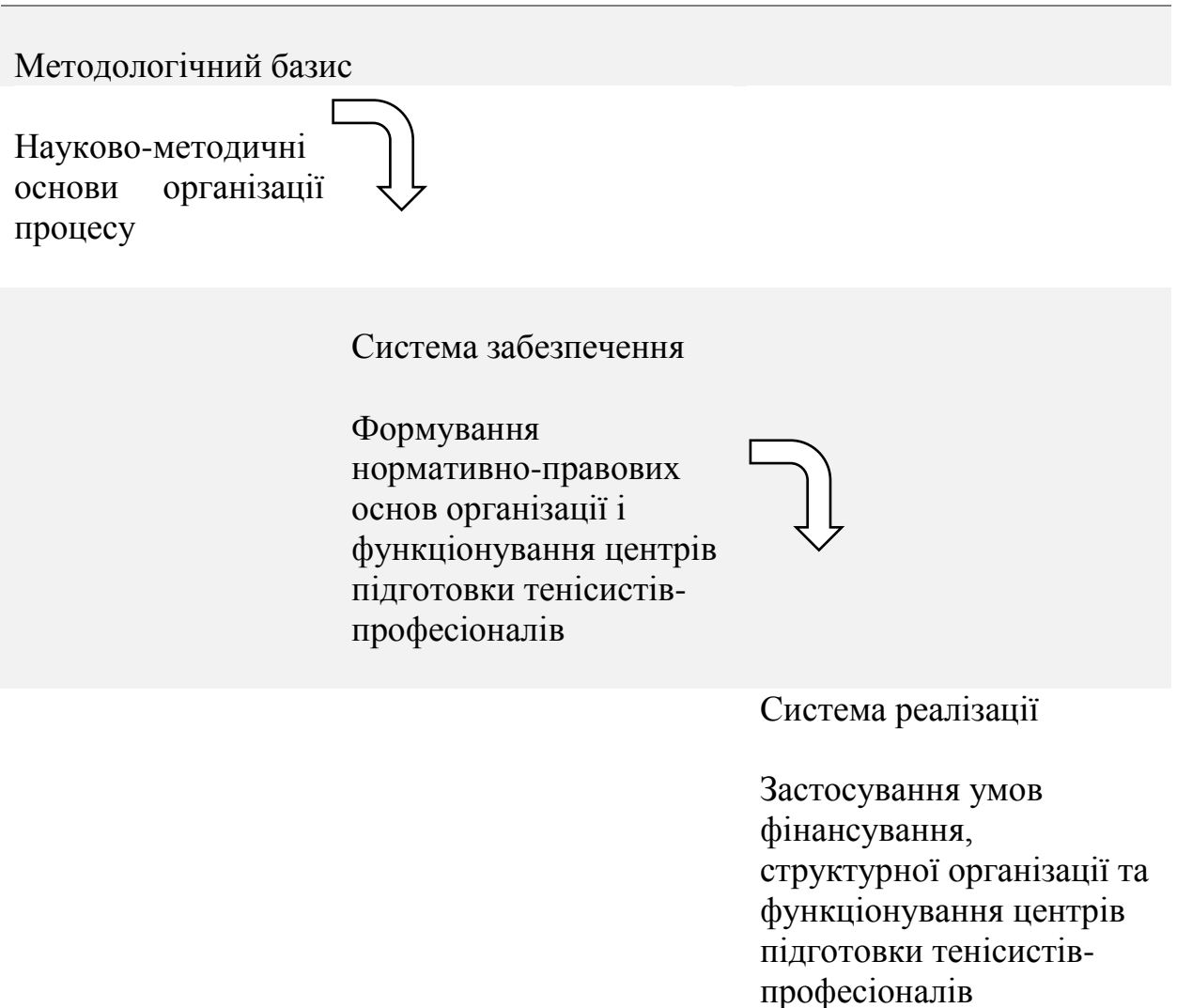

Рис. 5.1. Складові функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів

Виходячи із загальних цільових настанов, обґрунтовані кроки реалізації алгоритму процесу формування структур щодо організації та функціонування центрів тенісистів-професіоналів. У конкретному випадку йдеться про організацію та функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів провінції Шаньдун (КНР).

Перший крок алгоритму, пов'язаний із систематизацією наукових даних і емпіричних уявлень, які дозволили обґрунтувати напрями

наукового аналізу та шляхи практичного впровадження. В основі аналізу є цілісні наукові уявлення про системний багатофакторний процес, спрямований на вдосконалення структур різного цільового призначення, об'єднаних в єдину систему і підпорядкованих єдиній цільовій настанові.

В основу методології покладено дослідження закономірностей вдосконалення сучасного спортивного менеджменту на рівні системного розвитку виду спорту з урахуванням тенденцій світового та регіонального розвитку. Методологічні основи, які були закладено і в роботах О. Борисової [9], Ю. Мічуди [53], С. Бубки [18], розроблені на їх основі методичні підходи дозволили сформуувати структуру аналізу і виділити її основні компоненти. Вони розглядаються як базова основа системи вдосконалення процесу забезпечення і реалізації організації спортивної підготовки на системному рівні. В їх основі наявні три взаємопов'язані підсистеми - спортивної підготовки, система життєзабезпечення людини в системі спорту, соціальна адаптація спортсменів в процесі відходу з великого спорту або зміна сфери життєдіяльності людини. Реалізація першого кроку алгоритму дозволить уникнути малопродуктивних форм аналізу, орієнтованих на вивчення змісту діяльності певних структур, їх клонування і некоректного перенесення організаційних форм з однієї системи забезпечення виду в іншу.

Другий крок алгоритму пов'язаний з систематизацією законодавчих актів, прийнятих Всекитайськими зборами народних представників Китайської Народної Республіки. Маються на увазі рішення Національної ради КНР зборами КНР 29 серпня 1995 року в 15-му засіданні Постійної комісії VIII Національного народного конгресу. Ці положення закріплені в Зведенні законів, що визначають функціонування спорту і спортивних організацій в КНР (People's Republic of China Sports Law compilation): Розділ IV, Стаття 31: «Держава здійснює ієрархічне управління класифікацією спортивних змагань. Національні всеосяжні гри,

проводяться державним департаментом. Адміністративний відділ спорту, здійснює пряме управління, або управляється спортивним адміністративним департаментом при Державній раді спільно з відповідними організаціями».

Ці акти забезпечують державну підтримку та одночасно створюють можливості законодавчої ініціативи регіональних зборів народних представників. Останній аспект забезпечує реалізацію приватної ініціативи з урахуванням політичних і соціальних інтересів країни і регіону, спортсменів, та інших фахівців із забезпечення спортивної підготовки тенісистів-професіоналів.

Третій крок алгоритму пов'язаний з аналізом історичного, соціального і економічного розвитку виду спорту в країні і за кордоном, систематизацією факторів, які впливають на формування структури центрів тенісистів-професіоналів на національному та регіональному рівні.

Йдеться про культурні, соціальні особливості розвитку виду спорту в історичному аспекті і у теперішній час. Систематизація зазначених чинників дозволить оцінити соціальний запит суспільства на розвиток виду спорту, організаційні форми його реалізації, уточнити цільові установки його розвитку на масовість, елітарність, переважно професійні або аматорські форми організації спортивної підготовки.

Четвертий крок алгоритму пов'язаний з визначенням ролі і місця професійного спорту, зокрема професійного тенісу в системі підготовки спортсменів Китаю. В основі дій є пошук шляхів подолання протиріч між цільовими установками професійного спорту, зокрема тенісу і завданнями спортивної підготовки спортсменів Китаю на міжнародній і національній арені.

Створення центрів тенісистів-професіоналів є одним з механізмів подолання таких протиріч. В силу цього формування центрів засновано на принципах наступності і взаємозв'язку масового і елітарного спорту.

Запорукою ефективної реалізації цього процесу є ієрархія престижних турнірів від регіонального рівня до престижних міжнародних змагань. Участь в турнірах забезпечує високий ступінь зацікавленості керівників спорту міста, провінції, країни і мотивації спортсменів, особливо переможців регіональних змагань.

П'ятий крок алгоритму спрямований на систематизацію чинників регіонального розвитку центрів тенісистів-професіоналів і виділення високоспецифічних компонентів, які забезпечують найбільш динамічний розвиток виду спорту в регіоні. Згідно з Розділом I Зведення законів і правил Міністерства спорту People's Republic of China Sports Law compilation, в пункті 3 сказано, що держава сприяє реформі системи управління спортом. Держава заохочує підприємства і установи, соціальні групи і громадян розвивати і підтримувати конкретні проекти для розвитку спорту.

Тут великі можливості розкривають право на ініціативу менеджменту центрів тенісистів-професіоналів, зокрема й на реалізацію можливостей державних, громадських і приватних структур регіону. Умовою є виконання цільових установок законодавчих зборів країни, дотримання правових норм держави, повного виключення корупційної складової в усіх сферах організації та функціонування центрів тенісистів-професіоналів.

На цьому етапі формується структура центрів тенісистів-професіоналів. Аналізуються можливості її модифікації відповідно до розвитку і соціального запиту регіону. Характерним прикладом є модифікація центрів, які забезпечували керівництво і підготовку тенісистів, коли державні структури (Shandong Small Ball Sports Management Centre) були модифіковані в громадські федерації (Shandong Small Ball Sports Federation).

Шостий крок алгоритму формує структури і наповнює змістом підрозділи центрів тенісистів-професіоналів. У розділі V «Спортивні

громадські організації», у статті 36 сказано, ... держава заохочує і підтримує громадські організації, які відповідно до прийнятого статуту, організують і проводять спортивну діяльність, сприяють розвитку спорту. У статті 37 закріплено, що спортивні асоціації на всіх рівнях об'єднують спортсменів і працівників в громадські спортивні організації, які найбільш ефективно розвивають спорт.

Умовою імплементації положень статті 7, Розділу III,для організаційних структур першого класу, які після визнання і дотримання прийнятого стандарту Китайської тенісної асоціації можуть бути визнані і прийняті в Асоціацію. Це можуть бути федерації провінцій, великих міст провінцій, автономних областей, спортивні клуби під протекторатом муніципалітетів, що знаходяться в безпосередньому підпорядкуванні центрального уряду, клуби під егідою Народно-визвольної армії, спортивні асоціації, які складаються з групи видів спорту, зокрема тенісу, спеціальні агенції з управління тенісними проектами.

В цьому випадку федерація керуюча розвитком тенісу в регіоні (Shandong Small Ball Sports Federation) делегує організаційні функції адміністрації центрів підготовки спортсменів провінції і зосереджується на системі організації спортивної підготовки - на тренувальному процесі, участі в змаганнях.

Сьомий крок алгоритму пов'язаний з кадровим забезпеченням, пошуком і створенням умов для фахівців в конкретній сфері менеджменту, спорту, реабілітації та рекреації, збереження здоров'я. Важливим аспектом вирішення кадрових проблем є делегування освітніх функцій від федерації до центрів підготовки спортсменів провінції, які спільно з педагогічними освітніми структурами курирують спеціальну освіту спортсменів на всіх рівнях.

Восьмий крок алгоритму забезпечує можливості оперативного і поточного управління видом спорту в організаційній системі підготовки

спортсменів провінції. Важливим аспектом є орган самостійно приймаючий рішення і відсутність бюрократичної складової при прийнятті організаційних рішень.

Ключовим аспектом цього процесу є залучення провідних фахівців з інших регіонів Китаю та світу. При цьому йдеться не тільки про вдосконалення спортивної підготовки, її методичних та організаційних форм, а й значні фінансові інвестиції в сучасні технології, будівництво, наукові видання, наукові розробки.

5.4. Реалізація системного підходу на основі прогнозу і моделі розвитку тенісу в Китаї

Прогноз і модель розвитку тенісу в Китаї розглянуті в якості аналітичного процесу, спрямованого на обґрунтування і реалізацію системного підходу до вдосконалення форм організації та функціонування центрів підготовки тенісистів професіоналів в системі розвитку тенісу в КНР.

Моделювання здійснювалося в кілька етапів, кожен з яких мав цільову спрямованість (рис. 5.2).

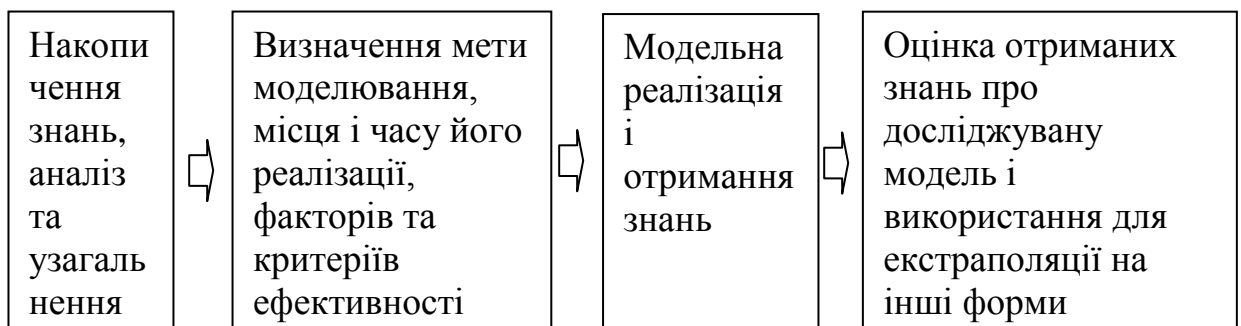

Рис. 5.2. Етапи моделювання розвитку тенісу в Китаї

Сформувалося розуміння того, що розвиток тенісу в Китаї вимагає модернізації забезпечення і реалізації виду спорту на системному рівні, де ключове місце посідає вдосконалення структур управління, організації та функціонування виду спорту.

Не викликає сумніву той факт, що в основі системи вдосконалення – багатокомпонентний процес, який складається з двох ключових факторів розвитку.

Перший фактор вимагає приведення законодавчої бази країни у відповідність до соціальних запитів суспільства. При цьому йдеться про політичний і юридичний базис розвитку сфери спорту в країні і законодавчі акти місцевого самоврядування, які дозволяють розширити можливості управління з урахуванням специфіки регіону.

Другий фактор включає аспекти економічного, соціального, організаційного та методичного впливу на розвиток системи спорту, виду спорту, структур забезпечення виду спорту в країні і в регіоні.

Це вимагає переосмислення і систематизації процесів, які виникаючи в сучасному суспільстві і будуть відбуватися в найближчому майбутньому. Проведення такого аналізу засноване на реалізації прогнозу як функції управління і розвитку виду спорту. Для цього необхідно систематизація аспектів розвитку, які забезпечують не стільки зміну системи, скільки забезпечують її динамічний розвиток.

Це вимагає формування системного аналізу, який включає спеціально організовану послідовність дій, спрямованих на комплексне і послідовне вивчення різних сфер суспільства, вибору аспектів розвитку, підпорядкованих єдиній цільовій спрямованості, їх застосування у формуванні системи вдосконалення сучасного спорту, форм його організації та функціонування.

На самого початку головним є вибір стратегії розвитку виду спорту в країні. З цим пов'язано обґрунтування періодизації процесу, який лежить в

основі стратегічного планування. Реалізація періодизації пов'язана з виділенням головних компонентів цього процесу, визначенням послідовності дій - алгоритму, де чітко простежується зміст і результат дій.

Наведені в першому, третьому, четвертому розділі результати історичного, правового, соціально-економічного аналізу свідчать, що емпіричні знання, історія виду спорту в країні, науково-методичні основи організації спортивної підготовки, а також збереження і збільшення соціального запиту на всі форми організації спорту з Китаї формують динамічний розвиток спорту на сучасному етапі. При цьому сучасні форми організації і фактори впливу на розвиток сучасного спорту свідчать, що цей процес на сьогодні входить в фазу найбільш активного розвитку. Конкретизація цього процесу вимагає проведення експертизи і систематизації факторів впливу для досягнення розуміння, і як наслідок, забезпечення реалізації цього процесу на найвищому рівні.

У зв'язку з цим думка експертів дозволить переосмислити дані літератури, сформулювати напрями розвитку, підтвердити положення, визначені в процесі обґрунтування системного підходу до вдосконалення системи забезпечення і реалізації тенісу, його організаційних структур.

У процесі експертизи було з'ясовано думку щодо ключових питань, що визначають стратегію розвитку тенісу на сучасному етапі. Вони пов'язані із з'ясуванням кількісних і якісних характеристик взаємопов'язаних стадій процесу, об'єднаних в період, протягом якого буде створена соціально значуща, самодостатня система функціонування виду спорту, спрямована на реалізацію престижних функцій всередині країни і за кордоном.

Для уточнення факторів розвитку, їх систематизації для вдосконалення підготовки тенісистів-професіоналів проведено експертний аналіз фахівців в області спортивного менеджменту, підготовки тенісистів високої кваліфікації.

Одразу респонденти сформували думку щодо термінів реалізації динамічної фази розвитку виду спорту і центрів тенісистів-професіоналів на сучасному етапі. Для цього були проаналізовані відповіді експертів на запитання: скільки часу необхідно для реорганізації системи підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї для виходу на світові стандарти організації, функціонування та досягнення необхідних результатів. Було запропоновано оцінити наступні інтервали - 3 роки, 5 років, 7 років і 10 років.

На рисунку 5.3. видно, що більшість експертів пов'язали тривалість виходу китайського тенісу з кризи з періодом в сім років.

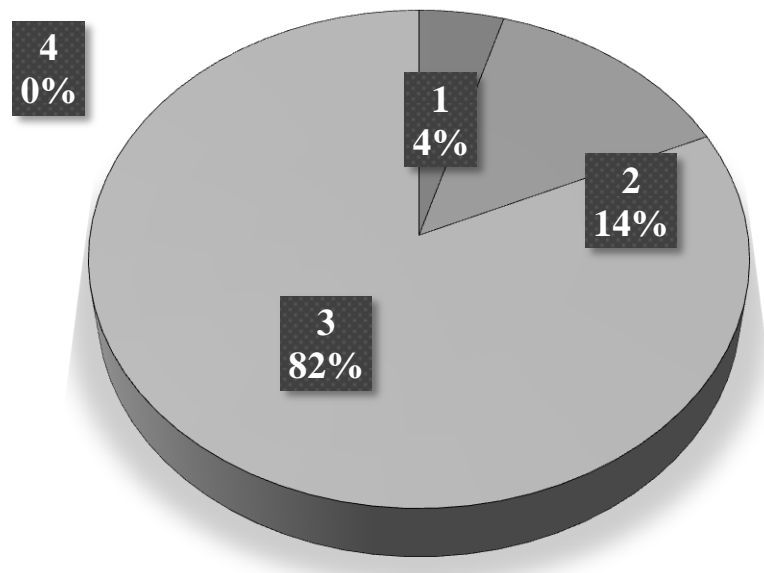

Рис. 5.3. Тривалість періодів виходу із кризи тенісу в Китаї:

- 1–3 роки;
- 2–5 років;
- 3–7 років;
- 4–10 років

Зазначені інтервали вказують на загальні характеристики процесу. Очевидно, що протягом семирічного розвитку на систему будуть впливати різні чинники, реалізація яких відображає стадії розвитку виду спорту і центрів тенісистів-професіоналів. Більш точно структура процесу показана на основі оцінки зміни і ступеня впливу чинників розвитку тенісу в КНР. Фактори розвитку підібрані на підставі даних спеціальної літератури щодо вдосконалення системної організації спортивного менеджменту, представлені в роботах О. Борисової [9], Ю Мічуди [53].

У процесі оцінки враховували кількісні та якісні характеристики структури процесу розвитку, а також зміну ступеня впливу кожного з факторів розвитку виду спорту протягом семи років періодизації цього процесу.

Розглянуто наступні чинники розвитку тенісу в КНР:

1-2. Збільшення - зменшення ролі держави, її протекціоністська політика щодо виду спорту. В даному випадку розглядалася ступінь втручання або невтручання державних структур в управління видом спорту.

3. Розвиток інфраструктури. Будівництво тенісних центрів.

4. Розширення географії. Створення конкурентоздатних клубів у всіх регіонах Китаю, формування загальнодержавного інтересу до виду спорту.

5. Розвиток дитячо-юнацького тенісу. Створення дитячо-юнацьких шкіл у всіх регіонах, престижної системи дитячо-юнацьких змагань на рівні провінцій, країни.

6. Створення системи маркетингу, заснованої на зацікавленні до виду спорту у глядачів і юридично обґрунтованої політики індивідуальних і державних інтересів, розвиненій системі взаємовідносин з медіа партнерами тощо.

7. Створення сприятливого інвестиційного клімату, умов для зацікавленості бізнес-структур в розвитку тенісу, акціонування (державне чи приватне) або пошук джерел фінансування тенісних центрів.

8. Впровадження сучасних технологій організації спортивних змагань.

9. Впровадження сучасних технологій організації та проведення тренувального процесу.

10. Збільшення ролі і впливу міжнародної системи тенісу з урахуванням участі в ній Китаю, завоювання призових місць в престижних міжнародних змаганнях.

Проведено аналіз думки 22 експертів, які оцінювали внесок факторів, на кожному етапі, виходячи з сумарної оцінки – 10 балів. Кожен з факторів був ранжований щодо його значущості на кожному етапі. Показаний середній бал всіх експертів по кожному фактору для кожної стадії реалізації програми розвитку тенісу: теперішній час (2018–2020 рр.), третій, п'ятий і сьомий роки реалізації програми. Результати експертного опитування представлені в таблиці 5.3.

Таблиця 5.3.

Характеристика компонентів забезпечення програми розвитку тенісу в Китаї

Фактори розвитку виду спорту	Зміни протягом періоду, кількість років											
	теперішній час			три			п'ять			сім		
		S	V		S	V		S	V		S	V
1. Збільшення ролі держави	6,3	0,9	14,3	4,9	0,8	16,3	1,1	0,1	9,1	1,1	0,1	9,1
2. Зменшення ролі держави	3,3	0,3	9,1	4,0	0,5	12,5	4,5	0,7	15,6	5,8	0,8	13,8

3. Розвиток інфраструктури	6,3	0,8	12,7	8,3	0,8	9,6	9,0	0,9	10,0	6,0	1,0	16,7
4. Розширення географії	4,0	0,6	15,0	2,5	0,3	12,0	2,0	0,1	5,0	2,0	0,1	5,0
5. Розвиток дитячо-юнацького тенісу	8,6	0,5	5,8	9,0	0,7	7,8	4,8	0,8	16,7	4,5	0,7	15,6
6. Створення самостійної системи маркетингу	3,0	0,4	13,3	3,3	0,5	15,2	5,2	0,8	15,4	6,5	0,7	10,8
7. Створення сприятливого інвестиційного клімату	5,0	0,7	14,0	7,0	0,8	11,4	7,6	1,2	15,8	8,9	1,2	13,5
8. Впровадження сучасних технологій організації спортивних змагань	9,8	0,9	9,2	9,0	0,7	7,8	9,9	0,5	5,1	9,9	1,0	10,1
9. Впровадження сучасних технологій організації тренувального процесу	7,0	0,8	11,4	5,8	0,7	12,1	8,0	0,8	10,0	7,5	1,0	13,3
10. Збільшення ролі і впливу міжнародної системи організації тенісу	2,0	0,3	15,0	1,3	0,3	23,1	3,0	0,7	23,3	3,0	0,5	16,7

У таблиці видно, що більшість показників мали невисокий, в межах статистичних нормативів діапазон індивідуальних відмінностей показників ($V < 15,0\%$). Це свідчить про достовірність думок експертів, що підтверджує коефіцієнт конкордації, зареєстрований на рівні $W = 0,7$.

На рисунку 5.4. схематично представлені зміни ступеню впливу чинників розвитку виду спорту в Китаї протягом семи років.

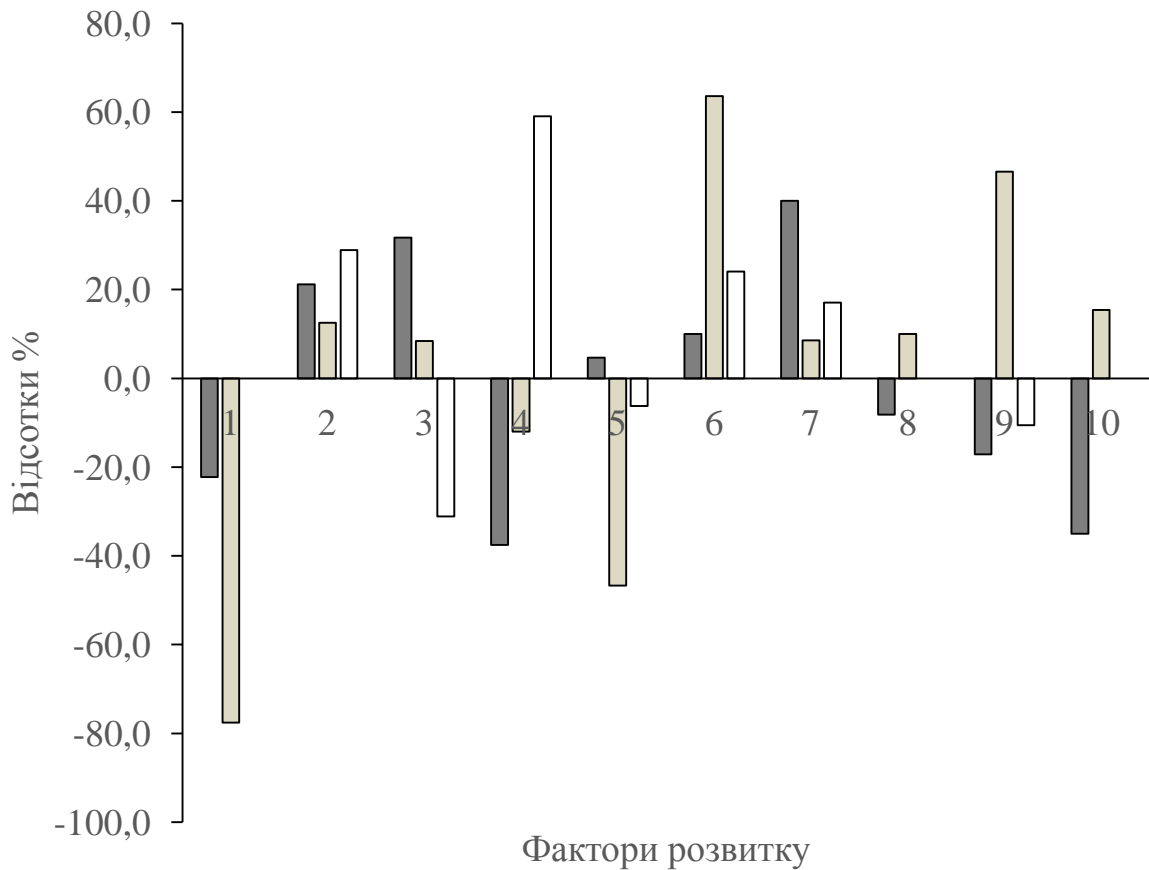

Рис. 5.4. Динаміка впливу факторів розвитку виду спорту в період:

- 1-3 роки;
- 3-5 років;
- 5-7 років

Фактори розвитку:

1. Збільшення ролі держави;
2. Зменшення ролі держави;
3. Розвиток інфраструктури;
4. Розширення географії;
5. Розвиток дитячо-юнацького тенісу;

6. Створення самостійної системи маркетингу;
7. Створення сприятливого інвестиційного клімату;
8. Впровадження сучасних технологій організації спортивних змагань;
9. Впровадження сучасних технологій організації та проведення тренувального процесу;
10. Збільшення ролі і впливу міжнародної системи тенісу з урахуванням участі в ній Китаю.

Семирічний період умовно розділили на стадії: теперішній, три , п'ять, сім років. Зміни показані у відсотках щодо кожної наступної стадії розвитку національного та міжнародного рівня, зокрема серія турнірів АТР і WTA. Структури, які забезпечують розвиток дитячого спорту, є невід'ємною частиною загальної системи підготовки тенісистів, також і підрозділами центрів спортивної підготовки. З таблиці і рисунка видно, що протягом семирічного періоду акценти в розвитку виду спорту змінюються.

На сьогодні домінуючими факторами впливу експерти назвали впровадження сучасних технологій організації спортивних змагань та розвиток дитячо-юнацького спорту. Ці тенденції чітко проглядаються на сучасному етапі, при цьому значно збільшилася кількість престижних змагань

На другій стадії – чинники першої стадії доповнені розвитком інфраструктури. Відмінною особливістю є зниженням участі держави і збільшення громадської та приватної ініціативи. Це чітко простежується з модернізації Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун.

На третій стадії домінують чинники, які забезпечують інноваційний розвиток виду спорту. Продовжує збільшуватися частка приватної ініціативи в розвитку системи забезпечення виду спорту.

На четвертій стадії зберігається домінуюча роль інвестиційних можливосте забезпечення виду спорту.

Відмінною рисою є пропорційне збільшення значущості всіх факторів розвитку тенісу в Китаї.

Аналіз структури моделі розвитку виду спорту дозволив виокремити три групи факторів, які впливають на розвиток виду спорту. Ці групи формують ієрархічну структуру взаємопов'язаних компонентів, кожен з яких забезпечує якісний розвиток виду спорту.

Перша група чинників представляє базис - систему державного, громадського управління, приватну ініціативу. Це чітко проявляється в процесі аналізу ролі держави і створення сприятливого інвестиційного клімату.

Друга група факторів формує систему забезпечення виду спорту. До них відносять - розвиток інфраструктури, розширення географії, створення самостійної системи маркетингу, збільшення ролі і впливу міжнародної системи тенісу з урахуванням участі в ній Китаю.

Третя група чинників представляє систему реалізації виду спорту. Цей процес забезпечує впровадження сучасних технологій організації спортивних змагань, організації та проведення тренувального процесу розвитку дитячо-юнацького тенісу.

Реалізація цього процесу дозволить обґрунтувати узагальнені фактори, які, власне, і формують модель розвитку виду спорту. Структура моделі та її зміст представлено в таблиці 5.4.

Таблиця 5.4

Узагальнена модель розвитку тенісу в КНР

Базові основи	«Каталізатори» розвитку
Нормативно- правові основи	
Прийняття рішень на загальнодержавному рівні. Прийняття програми розвитку тенісу в Китаї. Регіональний розвиток тенісу, на	Інтеграція і взаємодія державних, громадських і приватних ініціатив відповідно до законів та особливості застосування специфічних форм управління

<p>основі реалізації законодавчої бази КНР, програми розвитку тенісу, державних, громадських та приватних аспектів управління спортом в провінції.</p>	<p style="text-align: right;"><i>продовження табл. 5.4.</i></p> <p>видом спорту в регіоні</p>
<p>Забезпечення виду спорту</p>	
<p>Формалізація юридичних відносин в системі тенісу: наведення порядку в трансфертній політиці; зміна системи взаємовідносин «тренер-спортсмен» з урахуванням інтересів спортсмена, тренера, центрів підготовки тенісистів-професіоналів, національного тенісу</p>	<p>Впровадження нових методів спортивної підготовки, заснованих на сучасній мотиваційній політиці, сучасних технологіях організації та соціальної політики держави і регіону. Зміна структури олімпійської підготовки: відбір для олімпійської підготовки на її ранніх етапах; оптимізація внутрішнього календаря і створення умов для цілеспрямованої підготовки до певного етапу регіональних, національних і головних міжнародних змагань</p>
<p>Реалізація виду спорту</p>	
<p>Модернізація системи олімпійської підготовки як важливої політичної та мотиваційної ланки, завершальної ланки системи вдосконалення сучасного китайського тенісу. Формування мотиваційної складової системи регіональних і національних змагань. Підвищення престижності</p>	<p>більшення обсягу змагальної діяльності в Китаї за рахунок організації престижних національних турнірів, підвищення мотивації участі в них провідних спортсменів країни. Підвищення вимог до організаційного, суддівського, лікарського та інформаційного</p>

<p>національних турнірів, забезпечення рівних конкурентних умов</p> <p>проведення змагань. Формування індивідуальної та командної політики забезпечення участі в національних та міжнародних турнірах</p>	<p style="text-align: right;"><i>продовження табл. 5.4</i></p> <p>забезпечення</p> <p style="text-align: right;">.</p>
---	--

Модель представляє процес, послідовну реалізацію компонентів, які формують спеціально спрямовані дії і припускають наявність результату дії в якості переходу на наступний щабель реалізації моделі. В її основі знаходяться три складові єдиного процесу: базис, система забезпечення і система реалізації.

Складність реалізації моделі полягає в її багатокomпонентній необхідності застосування аспектів різних сфер сучасного суспільства КНР.

Наведена модель має ознаки узагальненої моделі, проте вона може бути використана для організації і функціонування структур виду спорту, зокрема, й центрів підготовки тенісистів-професіоналів. На цій основі можуть бути сформовані моделі розвитку, які мають ознаки групових моделей, тобто моделей, які враховують високо специфічні ознаки і можливості її реалізації в конкретних соціальних умовах.

Ці питання детально розглянуті в розділі 4, на прикладі взаємодії, організації та функціонування Центру підготовки спортсменів і Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун. Формування групової моделі розвитку тенісу на прикладі провінції Шаньдун розкриває нові можливості напрямків наукових досліджень в площині систематизації і реалізації чинників розвитку виду спорту в конкретному регіоні.

Розглянуті питання дозволяють сформуванати структуру аналізу, на основі якого можуть бути розроблені моделі розвитку виду спорту в різних регіонах Китаю, використовувати наведений досвід в інших регіонах світу.

Висновки до розділу 5

В розділі представлені результати досліджень, які формують системний підхід і засоби його практичної реалізації в системі підготовки спортсменів-професіоналів на прикладі центру підготовки тенісистів-професіоналів провінції Шаньдун. Практичні аспекти були реалізовані в процесі формування прогнозу і моделі розвитку виду спорту, спрямованої на вдосконалення центру підготовки тенісистів-професіоналів провінції Шаньдун.

Дані, представлені в розділі, вказують на структуру, зміст центрів підготовки тенісистів-професіоналів і фактори розвитку, які можуть бути реалізовані на основі оперативного, середньострокового, довгострокового прогнозування розвитку спорту та професійного тенісу в Китайській Народній Республіці.

В основу розвитку спортивних структур в КНР покладено філософські та ментальні особливості, історичні передумови та соціально-економічні можливості суспільства, які характеризують об'єкт не тільки описом його статичних характеристик, тобто змісту - форм управління, джерел фінансування, менеджменту, а також і з систематизацією факторів його динамічного розвитку.

За цим принципом досягнута мета потребує оновлення та пошуку нових шляхів розвитку. Реалізація цього принципу заснована на загальних закономірностях формування системного підходу, за умови наповнення конкретним змістом механізмів реалізації принципів системного підходу -

цілісність, ієрархічність, структуризація, множинність, системність, а також розробки алгоритму конкретної послідовності дій щодо практичного впровадження в систему підготовки спортсменів.

Відмінною складовою реалізації системного підходу в системі спорту в Китаї є супровід імплементації принципів системного підходу в практику обґрунтуванням конкретних дій, спрямованих на розвиток виду спорту, зокрема й його структур в процесі короткострокової, середньострокової і довгострокової перспективи. При цьому акценти в розвитку зроблені на послідовну реалізацію поточних проєктів. Це демонструє конкретні результати розвитку. Дозволяє забезпечити можливості корекції шляхів розвитку.

Зміст законів і законодавчих актів дозволяє сформувати не тільки форми і зміст центрів підготовки тенісистів-професіоналів, але й обґрунтувати процес розвитку з використанням найбільш раціональних форм законодавчої, юридичної, економічної і соціальної підтримки, найбільш раціонально використовувати можливості держави і громадської та приватної ініціативи.

Незмінними залишаються головні принципи, які декларовані в законі КНР про спорт, прийнятого законодавчими зборами Китайської народної республіки 29 серпня 1995 року в 15-му засіданні Постійної комісії VIII Національного народного конгресу. Цей закон регламентує діяльність державних і громадських організацій з керівництва сферою спорту і тенісу, зокрема.

Результати досліджень, висвітлених у цьому розділі, представлені в роботах автора [12, 13, 147].

РОЗДІЛ 6

АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Радикальні зміни, що відбуваються в сучасному спорті вищих досягнень, обумовлюють необхідність розробки його стратегії розвитку на національному рівні відповідно до загальносвітових тенденцій. Аналізуючи теніс як вид спорту, ми можемо констатувати, що однією з найважливіших складових у підготовці спортсменів високого класу є функціонування тренувальних центрів або приватних академій. З огляду на особливості тенісу, а саме, розвиток його поза законами розвитку олімпійського спорту, формування власної структури, перш за все, за професійним спрямуванням, комерційна спрямованість виду, поява специфічних для тенісу форм підготовки - тренувальних центрів відзначали вже в 1970-1980-х роках.

З одного боку це дало імпульс розвитку організаційних основ тенісу, а з іншого вказало на серйозні суперечності у виборі напрямку, форм і організаційних основ формування загальнонаціональної системи розвитку тенісу, зокрема, і тенісистів-професіоналів. Вирішення цієї суперечності, інтеграція форм організації та функціонування структур забезпечення та реалізації виду спорту в світі дозволило спорту в Китаї, в т.ч. і тенісу, досягти найбільш інтенсивного розвитку в світі за останні десятиліття. Систематизація цього досвіду, застосування його в системі вдосконалення спорту, виду спорту, конкретних структур підготовки є актуальним напрямком досліджень, представлених в цій дисертаційній роботі.

Однією з прогресуючих країн на міжнародній арені, що об'єднала позитивний організаційний досвід централізованої комплексної підготовки національних збірних команд СРСР, НДР (методики, тренери, медицина) і сучасні механізми передової спортивної практики найсильніших західних професійних команд є Китай. Вивчення досвіду організації провідних тенісних центрів світу дозволить врахувати як загальні тенденції, так і

методичні особливості організації системи спортивної підготовки, що дозволить не тільки подолати внутрішні суперечності, що впливають на розвиток виду спорту в країні, а й ефективно інтегрувати його в глобалізовану міжнародну систему тенісу.

Розвиток суспільства в Китаї в умовах інтернаціоналізації, інтеграція в світове співтовариство є не тільки загальною тенденцією розвитку видів спорту на сучасному етапі, а й потужним стимулом розвитку системи спорту в країні. Це торкнулося тих структур, які забезпечують розвиток виду спорту як раціонально організованої системи підготовки спортсменів для масового спорту та спортсменів високого класу. Природним наслідком організаційної еволюції, яка враховувала як національний, так і міжнародний досвід, було створення національної системи підготовки спортсменів на основі спеціалізованих тенісних центрів. Світова практика показала, що найбільш ефективний спосіб організації спортивної підготовки у вигляді, який в сукупності з мотивованою системою регіональних, національних і міжнародних змагань, дає відповідні соціальні, економічні та спортивні ефекти.

Найважливіша складова даної системи є функціонування інтернаціональних спортивних центрів підготовки, дають свої переваги як для окремих спортсменів, так і для держави в цілому. Сьогодні це не тільки спортивна, а й рекреаційна освіта. Значна кількість академій знаходиться в США, країнах Європи, що зумовлено популярністю виду, домінуванням країн на спортивній арені і географією проведення турнірів. Організаційно-управлінська система тенісу Китаю представляє сформовану систему спорту вищих досягнень, основними тенденціями розвитку якої є професіоналізація і комерціалізація. На це вказують успіхи окремих спортсменів на престижних тенісних турнірах, а також значний прогрес в системі організації тенісних турнірів серії АТР і WTA. При цьому автори [105, 135, 157] відзначили, що при нинішніх темах розвитку спорту в Китаї,

розвиток тенісу як масового спорту, орієнтованого на реалізацію принципів підготовки олімпійського спорту, відбувається недостатньо активно. Це впливає на всю систему тенісу в Китаї, зокрема й на ефективність підготовки елітних спортсменів - тенісистів професіоналів. Склалося виразне розуміння того, що розвиток суспільних відносин в КНР, зокрема в спорті вищих досягнень обумовлюють можливість і необхідність реорганізації та вдосконалення системи, формування відповідних організаційних основ, а також внесення коректив і проведення низки заходів щодо вдосконалення системи підготовки тенісистів. В основі процесу вдосконалення системи наявна модернізація централізованої підготовки спортсменів, зокрема вдосконалення організації та функціонування центрів підготовки тенісистів професіоналів [118].

Під час досліджень обґрунтований прогноз розвитку тенісу протягом семирічного періоду, розроблена модель розвитку тенісу як соціально значущого виду спорту. Реалізація моделі заснована на систематизації кількісних і якісних характеристик організації виду спорту і функціонуванні центрів підготовки тенісистів професіоналів. Важливим результатом досліджень було обґрунтування ролі тенісних центрів, які є інтегруючими ланками регіональної системи управління спортом, пов'язані з національною системою управління спортом, системою національних і міжнародних змагань та юридичних відносин.

На прикладі тенісних центрів показані можливості реалізації цілісної структури підготовки, які вирішують завдання масового, олімпійського і професійного спорту.

Для реалізації кінцевої мети дослідження, якою є сформований системний підхід до організації та функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів, розроблений алгоритм його реалізації, який включає базис, правові основи функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в системі спорту країни; систему забезпечення,

яка представляє синтез правових, організаційних, фінансово-економічних на основі, науково-методичних аскетів роботи центрів підготовки тенісистів-професіоналів; методичних; систему реалізації, яка забезпечує високу конкуренцію китайських спортсменів на престижних національних і міжнародних турнірах, високий рівень соціального захисту, медичні та фінансові гарантії.

В результаті проведеного аналізу систематизовано чинники розвитку тенісу в Китаї, обґрунтована роль центрів підготовки тенісистів-професіоналів в цьому процесі, розроблені фактори управління цим процесом. Реалізація цього процесу заснована на систематизації чинників історичного соціального, економічного і політичного розвитку суспільства, виділення провідних компонентів і обґрунтована їх роль в системі історичного і сучасного політичного, соціального і економічного розвитку спорту суспільних відносин в Китаї.

На початку були розглянуті історичні передумови розвитку суспільства в Китаї, які мали апроксимувати вплив на бурхливий розвиток виду спорту в останні два десятиліття. Головним висновком є систематизація подій історичного розвитку виду спорту, які розглянуті в якості інтегруючого фактору, на який впливають організаційні, фінансово-економічні, суспільно-структурні, політичні чинники розвитку суспільства. Фактори впливу формують суспільний запит на вид спорту, забезпечують динаміку його розвитку.

На динамічний розвиток тенісу як виду спорту в Китаї значний вплив зробили світові інтеграційні процеси, характерні для кінця XIX століття. Сформовані традиції підтримали громадське зацікавлення до виду спорту і як наслідок соціальний запит на теніс, як соціально значущого соціального явища, яке потребує вдосконалення організації та функціонування на всіх етапах нової історії Китаю, зокрема й в найбільш складний період - перехід до нових економічних відносин і можливостей нового Китаю.

Соціально-економічний розвиток країни дозволив вийти на новий рівень організації та функціонування виду спорту. На сьогодні це чітко видно по статусу турнірів професіоналів, організованих в Китаї, участі в них провідних спортсменів світу і Китаю.

В якості основи системної моделі розвитку тенісу в Китаї були розглянуті принципи формування організаційних структур тенісу в сучасній Німеччині. В першу чергу взяли до уваги той факт, що система підготовки тенісистів в Німеччині ґрунтується на раціональному поєднанні громадських, державних, бізнес-установ і структур. Вона враховує державні, соціальні та фінансові аспекти розвитку, які можуть бути доповнені раціональним використанням можливостей конкретного регіону. Підкреслено, що ця система є динамічною. Вона може бути модернізована під впливом розвитку суспільства, соціальним запитом і ініціативними можливостями суспільства.

Розвиток виду спорту відповідно до законів суспільства Китаю дозволив подолати протиріччя, які існували протягом перехідного періоду становлення нового Китаю. Зокрема між сучасними вимогами професійного тенісу і можливостями його організації відповідно до запитів суспільства, як фактору активної спортивної, рекреаційної, розважальної та інформаційної функції. Разом з тим, в тенісі протягом останніх двох десятиліть відзначена тенденція, при якій найбільш досконалі форми спортивної підготовки використовуються при підготовці окремих спортсменів. При цьому способи їх матеріально-технічного, методичного, медичного забезпечення засновані на локальній, прив'язаною до інтересів одного тенісиста, системі забезпечення і реалізації.

Це поставило під сумнів існування тенісу в Китаї як масового виду спорту, орієнтованого на національний глядацький інтерес. Участь окремих провідних тенісистів Китаю в системі міжнародних професійних турнірів, швидше за переслідують особистий престижний і фінансовий інтерес і

мають непряме відношення до розвитку тенісу, як популярного масового виду спорту в Китаї. Необхідно відзначити, що це мало співвідноситься із загальною філософією спорту в Китаї, з її соціальними і організаційними основами. У Китаї спорт орієнтований на високий ступінь престижності загальнонаціональних змагань, що розглядається як найбільш вагомий фактор формування і реалізації соціального запиту на розвиток виду спорту в країні.

Розуміння проблеми активізувало керівні органи країни і спорту на розробку і реалізацію в практиці заходів з модернізації управління тенісом, приведення її у відповідність до цільових установок спорту в Китаї. Це було проведено на основі розширення можливостей регіонального управління та мобілізації місцевих ресурсів по організації, фінансуванні та здійсненні управління тенісом з урахуванням місцевих традицій і можливостей на основі законодавчої бази, прийнятої в країні. При цьому ресурси громадських, приватних і державних структур можуть бути задіяні рівнозначно в реалізації тих функцій, які сприяють найбільш ефективному розвитку структур, їх організації та функціонуванні з урахуванням державних, інтересів, інтересів регіону і конкретного спортсмена. Найвиразніше це простежується в організації роботи федерації малих м'ячів провінції Шаньдун.

Результати аналізу, наведені в роботі, свідчать, що на розвиток тенісу в Китаї в останні десятиліття впливають фактори, спрямовані на подолання суперечностей між підтримкою ігрової діяльності китайських зоряних тенісистів в престижних змаганнях національного та міжнародного рівня з розвитком масовості виду спорту.

Очевидно, що успіхи китайських тенісистів значно впливають на мотиваційну складову соціальної сфери підтримки тенісу і одночасно вимагають концентрації фінансових, організаційних, медійних та інших компонентів забезпечення спортивної підготовки. У цьому випадку вплив

цього фактору на розвиток тенісу як масового виду спорту впливає тільки в результаті реалізації в загальній структурі спортивного менеджменту Китаю ряду факторів і принципів їх системного застосування.

В результаті проведених досліджень встановлено, що розвиток тенісу в Китаї і вибір на його основі стратегії розвитку китайського тенісу є багатофакторний, складний процес.

Каталізатором розвитку спорту є закон про спорт, прийнятий законодавчими зборами КНР 29 серпня 1995 року в 15-му засіданні Постійної комісії VIII Національного народного конгресу. Цей закон регламентує діяльність державних і громадських організацій по керівництву сферою спорту і тенісу, зокрема.

Основні положення закону імплементовані в документі Зведення законів про спорт в Китайській Народній Республіці, прийнятому керівництвом спорту Китаю (Головною державною адміністрацією спорту КНР) в 2016 році. Положення документа формують і регулюють організацію спортивної роботи в Китаї, забезпечують її розвиток відповідно до світових стандартів. Основні положення документа стосуються структурної організації центрів підготовки спортсменів, механізмів їх формування, взаємодії з державними і громадськими формами управління. В розділі I Зведення законів і правил міністерства спорту в пункті 3 сказано, що держава сприяє реформі системи управління спортом. Держава заохочує підприємства і установи, громадські організації і громадян, розвиває і підтримує конкретні проекти для розвитку спорту.

У статті 4 - Адміністративний відділ спорту при Державній раді відповідає за національні спортивні проекти. Інші відповідні департаменти державних структур керують спортивною роботою в межах відповідних прав і повноважень. Спортивні адміністративні відділи місцевих народних урядів на рівні або вище рівня округу або уповноважені урядом структури

діють відповідно до законів самоврядування, в межах адміністративного району.

У розділі V Спортивні громадські організації, у статті 36 сказано, ... Держава заохочує і підтримує громадські організації, які відповідно до прийнятого статуту, організовують і проводять спортивні діяльність, сприяють розвитку спорту. У статті 37 - спортивні асоціації на всіх рівнях, об'єднують спортсменів і спортивних працівників в громадські спортивні організації, які найбільш ефективно розвивають спорт [118].

Імплементация таких документів в практику дозволила сформувати структури, які відповідають міжнародній практиці і можуть бути інтегровані в систему світового спорту. В першу чергу йдеться про національні федерації з видів спорту. Їх діяльність заснована на статуті, який регламентує діяльність громадських організацій, забезпечує їх представницькі функції в міжнародних федераціях, забезпечує координацію роботи національної та регіональної федерацій з виду спорту. Характерним прикладом є статут Китайської тенісної асоціації. Одночасно національна федерація і відповідно регіональні федерації взаємодіють з асоціаціями федерацій, які об'єднують близькі за структурою управління і іншими загальними ознаками (наприклад Асоціація водних видів спорту) види спорту. Ці організації відповідають за підготовку спортсменів до найпрестижніших стартів на внутрішній і міжнародній арені, фінансуються державою, спонсорами. Мають можливість брати участь у підприємницькій діяльності з урахуванням інтересів розвитку спорту. Ці можливості показані на прикладі представлених нижче пунктів статуту Китайської тенісної асоціації.

Розділ III, стаття 7. Тенісна асоціація Китаю - це громадська організація, яка приймає колективних та індивідуальних членів. Умовами для вступу є структури першого класу, які після досягнення і оцінки прийнятого стандарту Китайською тенісною асоціацією можуть бути

визнані й прийняті в Асоціацію. До Асоціації тенісу Китаю можуть бути прийняті асоціації тенісу великих міст всіх провінцій, автономних областей, спортивні клуби під протекторатом муніципалітетів, що знаходяться в безпосередньому підпорядкуванні центрального уряду, клуби під егідою Народно-визвольної армії, спортивні асоціації, які складаються з групи видів спорту, зокрема й тенісу, спеціальні агенції з управління тенісними проектами.

Вони можуть подати заявку на членство в Китайській асоціації для членства в групі першого рівня. Інші тенісні організації другого-третього рівня можуть стати членами місцевих тенісних асоціацій першого рівня. Учасниками багаторівневих організацій можуть стати індивідуальні члени, які досягли віку 18 років, бути громадянином КНР, активно брати участь у розвитку тенісу в Китаї.

Таким чином, одним з ключових положень Зведення законів і законодавчих актів, статутів національних агенцій є визначення можливості створення структур, які рівноцінно можуть використовувати організаційні і фінансово-економічні можливості державних органів управління та самоврядування КНР і провінцій, можливості приватних і громадських організацій, приватної ініціативи. Умовою є повна відсутність корупції і раціональне використання фінансово-організаційних ресурсів. Це створює передумови для динамічного розвитку виду спорту з урахуванням специфіки регіону, соціального і політичного запиту на розвиток виду спорту. Сформовані структури можуть бути модифіковані залежно від нових можливостей, соціальних запитів суспільства, обліку чинників розвитку виду спорту, в світі Китаї, в регіоні.

Аналіз співвідношення і динаміка розвитку кожного фактору визначає ступінь їх впливу на розвиток конкретного суб'єкта сфери спорту в країні, характеризує значення кожного з них на конкретному етапі історичного розвитку.

Перша група чинників: історичні, юридичні, економічні (базові основи) розвитку виду спорту в країні. Вони припускають професіоналізацію виду спорту як ключового механізму інтеграції чинників розвитку і його комерціалізацію, як ключового механізму забезпечення його життєздатності в умовах, що змінюються в соціальних та історичних умовах. Важливу роль при цьому відіграє престижна конкурентна система змагань: регіональна і міжнародна за участю китайських спортсменом.

Друга група чинників пов'язана з раціональною системою управління видом спорту, де значення мають відмінності ступеня участі структурних органів управління на рівні державних організацій (адміністрування), громадських і приватних організацій. Її ефективність визначається необхідним ступенем втручання (адміністрування) або невтручання держави.

Розглянуті під різним кутом зору історичні передумови і організаційно-методичні основи тенісу в Китаї дозволили сформувати певний порядок дій щодо забезпечення процесу виходу китайського тенісу з кризи і його подальшого розвитку з урахуванням конкретних цільових установок.

Для реалізації цього процесу був розроблений алгоритм дій, спрямованих на обґрунтування системного підходу, спрямованого на формування організаційних структур і принципів функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в системі китайського спорту з урахуванням політичних і соціально-економічних відносин. В основі алгоритму лежать компоненти, які формують цільові установки реалізації процесу на етапах його вдосконалення, які включають: методологічний базис - науково-методичні основи організації процесу; систему забезпечення - формування нормативно-правових підстав організації і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів; систему

реалізації - застосування умов фінансування, структурної організації та функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів. Реалізація цієї структури, наповнення її конкретним змістом передбачає виконання таких послідовно організованих дій.

I крок. Вибір методології наукового аналізу

II крок. Систематизація законодавчих актів і юридичних форм супроводу процесу організації та функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів.

III крок. Систематизація факторів історичного, соціального і економічного розвитку виду спорту в країні і за кордоном, його організаційних структур і науково-методичного забезпечення.

IV крок. Систематизація економічних, соціальних і емпіричних аспектів організації і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в державі.

V крок. Систематизація економічних, соціальних і емпіричних аспектів спорту, які забезпечують специфічні форми функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в конкретному регіоні.

VI крок. Формування менеджменту центрів підготовки тенісистів-професіоналів.

VII крок. Формування спортивно-педагогічних структур підготовки з урахуванням цільових установок розвитку виду спорту.

VIII крок. Реалізація спортивно-педагогічних, науково-методичних, правових, економічних та соціальних аспектів розвитку центрів підготовки тенісистів-професіоналів.

Аналіз структури моделі розвитку виду спорту. Виділили три складові, які впливають на розвиток виду спорту. Ці групи формують ієрархічну структуру взаємопов'язаних компонентів, кожен з яких забезпечує якісний розвиток виду спорту:

Базис: система державного, громадського управління, приватна ініціатива. Це чітко проявляється в процесі аналізу ролі держави і створення сприятливого інвестиційного клімату.

Систему забезпечення виду спорту: розвиток інфраструктури, розширення географії, створення самостійної системи маркетингу, збільшення ролі і впливу міжнародної системи тенісу з урахуванням участі в ній Китаю.

Систему реалізації виду спорту. Цей процес забезпечує впровадження сучасних технологій організації спортивних змагань, організації та проведення тренувального процесу розвиток дитячо-юнацького тенісу.

Модель розвитку представляє собою процес, послідовну реалізацію компонентів, це спеціально спрямовані дії і припускають наявність результату дії в якості переходу на наступний щабель реалізації моделі. В її основі знаходяться три складові єдиного процесу: базис, система забезпечення і система реалізації.

В результаті проведеного дослідження отримані три групи даних, які доповнюють, підтверджують отримані раніше результати, абсолютно нові.

Отримані дані доповнюють сформовані уявлення про організацію централізованої підготовки спортсменів-високого класу. Показано, що в основі централізованої підготовки лежать методологічні основи системної організації спортивної підготовки, представлені в роботах авторів [9, 18, 22, 31, 54, 70]. Вони базуються на науково-методичних засадах спортивного менеджменту, нормативно-правових та соціально-економічних положень, прийнятих міжнародними спортивними організаціями, а також положеннями законодавчих актів держави, в першу чергу відповідним документом прийнятим Головною адміністрацією спорту в КНР – зведеними законами, які визначають функціонування спорту і спортивних організацій в КНР.

В дисертаційній роботі доповнені дані про особливості функціонування національних тенісних центрів в провідних країнах світу і в Китаї, які мають як загальні тенденції розвитку, так і національні особливості, обумовлені відмінностями нормативно-правових, соціально-політичних факторів розвитку спортивного руху [25, 118, 135, 157]. На прикладі розвитку та функціонування централізованої підготовки тенісистів-професіоналів провінції Шаньдун показано можливість конверсії державних форм управління видом спорту в громадські структури, за умови збереження найбільш ефективних функцій державних структур управління видом спорту. Для цього можуть бути використані нормативно-правові основи країн, а також соціально-економічні, науково-технічні, історичні та соціальні важелі впливу на розвиток виду спорту в регіоні.

Підтвержені наукові та науково-методичні дані і закономірності реалізації професіоналізації і комерціалізації олімпійського і професійного спорту, формування моделі управління спортом в країні, регіоні залежно від традицій, державно-політичного устрою, системи фінансування, соціально-економічних та інших факторів [6, 9, 16, 32, 59, 69, 83]. У дисертаційній роботі показані можливості реалізації положень законопроектів та нормативних актів, прийнятих Національним законодавчим зібранням КНР, Національною адміністрацією управління спортом у Китаї, регіональними органами управління в системі вдосконалення організаційних основ розвитку та функціонування централізованої підготовки спортсменів-професіоналів, в конкретному випадку національних та регіональних центрів підготовки тенісистів-професіоналів.

У роботі вперше: - науково обґрунтовано системний підхід до організації національних тенісних центрів КНР;

– визначено шляхи вдосконалення системи організації та управління національними тенісними центрами в умовах комерціалізації і

професіоналізації з урахуванням нормативно-правових, соціально-економічних і організаційно-управлінських відносин в КНР. Обґрунтовано прогноз і розроблено модель розвитку тенісу впродовж семи років;

– систематизовані історичні, соціальні, організаційні, фінансові аспекти організації централізованої підготовки в КНР. Обґрунтовано фактори, які в теперішній час визначають розвиток і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї;

– вивчені інноваційні форми організації центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї.

Доповнені та підтвержені дані [6, 9, 16, 25, 32, 59, 69, 83, 118, 135, 157]:

– про особливості функціонування національних тенісних центрів в провідних країнах світу і в Китаї, які мають як загальні тенденції розвитку, так і національні особливості, обумовлені відмінностями нормативно-правових, соціально-політичних факторів розвитку спортивного руху;

– про професіоналізацію і комерціалізацію олімпійського спорту, особливості функціонування сучасного професійного спорту, формування моделі управління спортом в країні, регіоні залежно від традицій, державно-політичного устрою, системи фінансування, соціально-економічних та інших факторів.

Отримали подальший розвиток та узагальнення теоретичні положення [9, 18, 22, 31, 54, 70] про проблеми розвитку національних центрів підготовки тенісистів-професіоналів в умовах глобалізації сучасного спорту, комерціалізації та професіоналізації олімпійського спорту, національних особливостей науково-методичного, соціально-економічного, нормативного забезпечення та урахуванням пріоритетних напрямів три-, п'яти- та семирічного розвитку суспільства в КНР.

Результати дослідження представлені в роботах автора [12, 13, 147].

ВИСНОВКИ

1. Аналіз даних спеціальної літератури і мережі Інтернет свідчить про відсутність системних знань про управління та організацію центрів підготовки тенісистів-професіоналів. Проте подальше вдосконалення системи підготовки спортсменів високого класу, а також розвиток тенісу в світі і КНР передбачає розробку комплексного підходу і визначення ключових засад функціонування центрів з урахуванням нормативно-правових, соціально-економічних, науково-методичних і управлінських аспектів.

2. Історичні і сучасні аспекти розвитку тенісу в КНР формують передумови його успішного функціонування шляхом поєднання державних, суспільних і особистих інтересів. Сформовано соціальний запит на розвиток виду спорту в країні, розроблені нормативно-правові засади на рівні державного, суспільного і приватного регулювання діяльністю у відповідності до світових стандартів, а також впроваджено науково-методичні засади.

3. Створені нормативно-правові основи (Закон про спорт від 29.08.1995 р., Збірка законів про спорт в Китайській Народній Республіці від 2016 р.) регулюють розвиток спорту та діяльність спортивних організацій в країні, розподіл функцій між державою, суспільними і приватними установами, забезпечують умови для ефективного функціонування структур підготовки спортсменів різного рівня, зокрема центрів підготовки тенісистів-професіоналів; сприяють масштабним інвестиціям, а також визначають самостійність у прийнятті організаційних і фінансових рішень.

Удосконалення організаційно-управлінської системи тенісу в Китаї у відповідності до світових стандартів, належного рівня охоплення заняттями тенісом різних груп населення для формування здорового способу життя

громадян та забезпечення механізму відбору та підготовки обдарованих осіб для спорту вищих досягнень шляхом формування сучасної інфраструктури, а також підвищення авторитету країни на міжнародній арені забезпечує швидкий розвиток спорту в КНР.

4. Системний підхід щодо перспективного розвитку тенісу ґрунтується на принципах – цілісності, системності, ієрархічності, структуризації, множинності, ефективність реалізації яких базується на високому рівні соціально-економічного розвитку країни. В результаті проведеного аналізу сучасних літературних джерел, нормативно-правового регулювання, передового досвіду обґрунтовано шляхи формування науково-методичних основ розвитку і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів, а евристичне моделювання стало базисом прогнозу успішного розвитку виду спорту в Китаї впродовж семи років (на думку 82% респондентів).

5. Модель розвитку тенісу в Китаї передбачає три складові: методологічний базис – науково-методичні засади розвитку виду спорту, регулювання державного, громадського управління та приватних структур; систему забезпечення – формування нормативно-правових засад, що стимулює розвиток інфраструктури, розширення географії, створення системи маркетингу, інтеграція до міжнародної системи змагань з урахуванням принципової ролі Китаю в ній шляхом проведення престижних міжнародних турнірів; систему реалізації – впровадження сучасних технологій в організації та проведенні міжнародних та національних спортивних змагань, системи підготовки спортсменів різного рівня, удосконаленні тренувального процесу та, що принципово важливо, розвитку дитячо-юнацького тенісу.

6. Аналіз динаміки розвитку тенісу в КНР дозволяє стверджувати, що Протягом найближчих трьох, п'яти, семи років на розвиток спорту в країні будуть впливати різні чинники. Найбільш інтенсивний період розвитку

прогнозується на п'ять-сім років, а саме (за результатами експертного опитування):

1-3 роки: зменшення ролі держави (80%); розвиток інфраструктури (30%); розвиток дитячо-юнацького тенісу (7%); створення системи маркетингу (10%); створення сприятливого інвестиційного клімату (40%).

3-5 років: зменшення ролі держави (20%); розвиток інфраструктури (7%); створення системи маркетингу (40%); створення сприятливого інвестиційного клімату (8%); впровадження сучасних технологій організації та проведення спортивних змагань (10%); впровадження сучасних технологій організації та проведення тренувального процесу (45%); інтеграція до міжнародної системи змагань з урахуванням принципової ролі Китаю (18%).

5-7 років: зменшення ролі держави (25%); розширення географії (60%); створення системи маркетингу (25%); створення сприятливого інвестиційного клімату (20%).

7. Практичні аспекти реалізації прогнозу і моделі розвитку представлені на прикладі організації підготовки тенісистів-професіоналів провінції Шаньдун, де в теперішній час відбуваються системні зміни. Конверсія державної форми управління в суспільну, відбулася на прикладі трансформації Центру спортивного менеджменту видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун (Shandong Small Ball Sports Management Centre) у Федерацію видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун (Shandong Small Ball Sports Federation).

8. Перехід передбачає такий порядок дій:

I. Кадрові зміни: створення секретаріату і відбір персоналу Федерації для забезпечення управління на підставі відповідних нормативно-правових актів.

II. Спортсмени: персональні справи 32 провідних спортсменів Центру спортивного менеджменту видів спорту малих м'ячів провінції

Шаньдун передано в державну адміністрацію Центру підготовки спортсменів провінції Шаньдун (Shandong Sports Management Centre).

III. Соціальний захист: забезпечення соціальних гарантій, в т.ч. колишнім співробітникам Центру спортивного менеджменту видів спорту малих м'ячів провінції Шаньдун.

IV. Оптимізація структури управління: відповідність статуту Федерації малих м'ячів статуту громадських організації, визначених законодавством. Створення системи атестації кадрів.

V. Ефективний менеджмент: залучення найбільш талановитих менеджерів в області спорту, економіки, права, організації спортивної науки.

VI. Фінансування: відповідність джерел фінансування законодавству, в т.ч. застосування державного фінансування, акумуляція виділених коштів в Центрі підготовки спортсменів провінції Шаньдун.

VII. Мотивація: визначення завдань Центру у відповідності до традицій регіону, організаційних і фінансових можливостей провінції.

VIII. Інфраструктура: залучення приватного капіталу та створення відповідних умов для будівництві інфраструктури Федерації малих м'ячів.

IX. Система підготовки: Центр підготовки спортсменів провінції Шаньдун забезпечує підготовку та участь спортсменів провінції Шаньдун у Олімпійських, Азійських та Національних іграх шляхом та фінансують їх участь в національних і міжнародних змаганнях, календар яких формується Федерацією спорту малих м'ячів провінції.

X. Автономність: Федерація малих м'ячів користується повною автономією в контактах з національними і міжнародними спортивними організаціями.

9. Центри підготовки тенісистів-професіоналів у системі організації та управління спортом в КНР дозволяють найбільш раціонально використовувати державні, громадські та приватні ресурси для

ефективного розвитку виду спорту у відповідності до темпів зростання соціально-економічного рівня сучасного Китаю, відповідають соціальному запиту на спорт і потреби громадян країни.

Перспективними напрямками досліджень буде вивчення та обґрунтування системи менеджменту тенісу на національному рівні, систематизації засобів і методів управління тренувальним процесом з урахуванням цільових настанов та періодизації спортивної підготовки.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо вдосконалення функціонування центрів підготовки тенісистів Китаю

У системі організації та забезпеченні спорту в КНР створено структури, які дозволяють найбільш раціонально використовувати державні, громадські та приватні ресурси для швидкого розвитку спорту відповідно до темпів соціально-економічного розвитку Китаю на сучасному етапі, соціального запиту на спорт і потреб громадян країни. Прикладом організації та функціонування таких структур є центри підготовки тенісистів-професіоналів.

В основі формування системного підходу щодо вдосконалення менеджменту підготовки спортсменів-професіоналів лежать три ключових складові:

1. Методологічний базис – науково-методичні основи організації підготовки спортсменів-професіоналів.
2. Система забезпечення – формування нормативно-правових основ організації і функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів
3. Система реалізації – застосування умов фінансування, структурної організації та функціонування центрів підготовки спортсменів професіоналів.

Практичні рекомендації представлені на прикладі організації централізованої підготовки тенісистів-професіоналів в Китаю, що розвиваються на найсучаснішому рівні згідно світовим стандартам і можливостям китайського суспільства. При цьому треба враховувати, що формування системи підготовки - це динамічний процес, який змінює компоненти під впливом соціально-економічного розвитку суспільства конкретної країни.

Для реалізації системного підходу застосовувалися методи прогнозу і моделювання, як функції управління системою спортивної підготовки. В нашому випадку прогноз розглядається як результат аналізу, а моделювання, точніше формування моделі розвитку, в якості інструмента реалізації прогнозу.

Нижче представлені конкретні дії щодо реалізації моделі розвитку в сучасній системі спорту (на прикладі централізованої підготовки спортсменів-професіоналів Китаю).

I крок. Вибір методології наукового аналізу і компонентів аналізу, які визначають напрями дослідження та шляхи реалізації результатів дослідження.

Вибір методології наукового аналізу ґрунтується на урахуванні принципів спортивного менеджменту, який передбачає комплекс соціально-економічних, правових, гуманітарних факторів впливу на розвиток сучасного спорту, в тому числі й конкретної країни. В конкретному випадку мова йде про систему вдосконалення менеджменту центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї, де сформовані умови імплементації потужних можливостей держави для удосконалення системи організації та управління видом спорту на рівні міжнародних стандартів. Науково-обґрунтований прогноз стає науково-теоретичним підґрунтям формування моделі розвитку виду спорту в конкретному суспільстві.

Модель розвитку виду спорту включає три складові, послідовна реалізація яких формує напрями й можливості вдосконалення системи організації та управління, а системоутворюючим фактором є нові форми організації і функціонування центрів підготовки спортсменів-професіоналів.

Перша складова – базис: система державного, громадського управління, приватна ініціатива. Це чітко проявляється в процесі аналізу ролі держави і створення сприятливого інвестиційного клімату.

Важливим елементом реалізації цієї системи є прийняття законів як основи для прийняття рішень, розробки системи конкретних дій, в тому числі юридичних актів, прийнятих на регіональному рівні у відповідності зі специфікою адміністративних одиниць. Все це формує нормативно-правову основу розвитку виду спорту, створення оптимальних умов для його функціонування, яка є підставою для роботи виконавчих органів на рівні держави і регіону. Такого роду базис формує можливості, які забезпечують максимально сприятливі умови розвитку і функціонування структур забезпечення виду спорту – національних і регіональних федерацій з виду спорту, універсальних або спеціальних центрів підготовки спортсменів, дитячо-юнацьких шкіл, аматорських і професійних клубів, інших видів індивідуальної та централізованої підготовки спортсменів.

Ключовим аспектом реалізації цього процесу на державному рівні є формування і забезпечення політики розвитку спорту та видів спорту з урахуванням соціально значущих чинників. Орієнтація на масовий спорт, його рекреаційну та реабілітаційну спрямованість, а також на олімпійський і професійний спорт, який забезпечує престижну функцію для країни, і на цій основі формування світогляду, залучення й активна участь в спорті великої кількості населення. Все це робить реалізацію першого кроку ключовим в цілісній структурі моделі розвитку, що визначає у подальшому рівень ефективності всього процесу вдосконалення виду спорту.

Реалізація такого підходу чітко проглядається на прикладі організації спорту в Китайській народній республіці, де законодавчі акти, прийняті народними зборами республіки, органами державного і громадського управління спорту, з одного боку, строго регламентують діяльність

громадських, державних та приватних організацій у відповідності з цільовими установками розвитку видів спорту в країні, з соціальним запитом китайського суспільства на конкретний вид спортивної діяльності. З іншого боку, всі зацікавлені сторони формують «умови гри», при яких в рамках існуючого законодавства можуть бути використані різні форми управління видом спорту. Форми організації виду спорту і спортивної підготовки, а також ступінь участі в цьому процесі різних структур, їх юридичний статус може змінюватися в залежності від темпів розвитку виду спорту в державі і конкретному регіоні Китаю. Важливою умовою є гарантія участі організаційних структур, а також застосування засобів і методів розвитку і забезпечення виду спорту, які на конкретному етапі дають максимальний «імпульс» його розвитку. Це чітко видно на прикладі організації підготовки тенісистів-професіоналів в провінції Шаньдун. У цій провінції спортивна структура, яка забезпечує підготовки спортсменів-професіоналів у тенісі – Федерація малих м'ячів провінції Шаньдун, протягом короткого періоду часу змінила структуру і статус. Переважно державна структура управління трансформувалася в громадську, де держава взяла на себе ключові функції забезпечення фінансування, освіти, соціального захисту.

Друга складова – система забезпечення виду спорту: розвиток інфраструктури, розширення географії, створення системи маркетингу, збільшення ролі і впливу міжнародної системи тенісу з урахуванням участі в ній Китаю.

Йдеться про конкретні кроки щодо імплементації рішень громадських і державних органів управління країною, спортом і видами спорту. Ключовим елементом цього процесу є реалізація прогнозування і моделювання як функцій управління розвитком виду спорту. Прогнозування і моделювання проводиться на підставі систематизації кількісних і якісних характеристик, які визначають процес розвитку

конкретного компонента суспільства – збільшення або зменшення ролі держави; розвиток інфраструктури; розширення географії; розвиток дитячо-юнацького тенісу; створення системи маркетингу; створення сприятливого інвестиційного клімату; впровадження сучасних технологій організації спортивних змагань; впровадження сучасних технологій організації тренувального процесу; збільшення ролі і впливу міжнародної системи організації тенісу.

У цей період реалізуються основні заходи, спрямовані на формування і задоволення соціального запиту, у зв'язку з цим виділяють соціально-економічну та спортивно-інформаційну складові розвитку. Перша працює на підставі діючої законодавчої і нормативно-правової бази, що створює основні фінансові фонди. Одночасно, формується й спортивно-інформаційна складова, у процесі реалізації якої аналізується соціальний запит на розвиток і функціонування певного виду спортивної діяльності.

Принципово важливим аспектом є організація, проведення і забезпечення участі спортсменів у престижних змаганнях, що сприяє формуванню високої конкуренції в країні на різних рівнях: районному, місцевому, обласному (провінційному), національному. Завершальним етапом цього процесу є ефективна підготовка і успішна участь провідних спортсменів країни на найбільш престижному - міжнародному рівні.

Третя складова - це система реалізації виду спорту. Цей процес забезпечує впровадження сучасних технологій організації та проведення спортивних змагань, тренувального процесу, а також розвиток дитячо-юнацького тенісу, ефективність реалізації якого заснована на базисі, що сформовано шляхом систематизації та імплементації чинників політичного, соціально-економічного і нормативно-правового розвитку країни.

Високий ступінь ефективності цього процесу показано на прикладі розвитку і функціонування центрів підготовки спортсменів-професіоналів в Китаї. У цій країні створені широкі можливості застосування державної,

громадської та приватної ініціативи для вирішення конкретних питань. Це стосується якості та оперативності прийняття рішень, що пов'язані із забезпеченням тренувального процесу, системи відновлення, навчання, побуту, засобів мотивації спортсменів, і як правило, при успішній організації - залучення до участі провідних спортсменів світу. При цьому всі заходи відбуваються без зайвої бюрократичної процедури.

Наступні кроки засновані на послідовній реалізації моделі розвитку, наповнення структурних компонентів моделі конкретним змістом.

II крок. Реалізація методологічної та нормативно-правової основи.

Систематизація законодавчих актів і юридичних форм супроводу процесу організації та функціонування центрів підготовки спортсменів-професіоналів, що включає наступні дії: прийняття рішень на загальнодержавному рівні. Прийняття програми розвитку тенісу в країні. Регіональний розвиток тенісу, на основі реалізації законодавчої бази держави, програми розвитку виду спорту, державних, громадських та окремих аспектів управління спортом в провінції. Формалізація юридичних відносин в системі тенісу: наведення порядку в трансфертній політиці; зміна системи взаємовідносин «тренер-спортсмен» з урахуванням інтересів спортсмена, тренера та центрів підготовки спортсменів-професіоналів.

Реалізація цього процесу чітко простежується на прикладі прийняття та імплементації в практику державних законодавчих актів і на цій підставі - нормативно-правових документів, які забезпечують розвиток й функціонування виду спорту в китайській народній республіці. Ефективність процесу пов'язана з систематизацією законодавчих актів, прийнятих Загально китайськими зборами народних представників Китайської Народної Республіки. Маються на увазі рішення Національної ради КНР 29 серпня 1995 року на 15-му засіданні Постійної комісії VIII Національного народного конгресу.

Ці положення закріплені в Зведенні законів, що визначають функціонування спорту і спортивних організацій в КНР (People's Republic of China Sports Law compilation): Розділ IV, стаття 31 - «Держава здійснює ієрархічне управління класифікацією спортивних змагань. Національні всеосяжні гри, проводяться державним департаментом. Адміністративний відділ спорту здійснює пряме управління, або управляється спортивним адміністративним департаментом при Державній раді спільно з відповідними організаціями».

Ці акти забезпечують державну підтримку та одночасно створюють можливості законодавчої ініціативи регіональних зборів народних представників. Останній аспект забезпечує реалізацію приватної ініціативи з урахуванням політичних і соціальних інтересів країни і регіону, спортсменів, та фахівців, у т.ч. і тенісистів-професіоналів.

Реалізація цього процесу передбачає наступні дії: інтеграцію і взаємодії державних, громадських і приватних ініціатив відповідно до законів і необхідність застосування специфічних форм управління видом спорту в регіоні.

Впровадження нових методів спортивної підготовки, базується на сучасній мотиваційній політиці, сучасних технологіях організації та соціальної політики держави і регіону, а саме: зміна структури олімпійської підготовки відповідно на ранніх етапах відбору для олімпійської підготовки; оптимізація внутрішнього календаря і створення умов для цілеспрямованої підготовки до певного етапу регіональних, національних і головних міжнародних змагань.

Система реалізації виду спорту ґрунтується на модернізації системи олімпійської підготовки як важливої політичної та мотиваційної ланки, завершальної ланки системи вдосконалення сучасного китайського тенісу, формування мотиваційної складової системи регіональних і національних змагань, де немаловажну роль грає підвищення престижності національних

турнірів, забезпечення рівних конкурентних умов проведення змагань. Формування індивідуальної та командної політики забезпечення та участі в національних міжнародних турнірах.

Імплементация системи в практику ґрунтується на збільшенні обсягу змагальної діяльності в Китаї за рахунок організації престижних національних турнірів, збільшення мотивації участі в них провідних спортсменів країни. При цьому, на сучасному рівні висуваються вимоги щодо організаційного, суддівського, лікарського та інформаційного забезпечення.

Далі виконано дії, які наповнили конкретним змістом структурні компоненти моделі розвитку виду спорту на прикладі центрів підготовки тенісистів-професіоналів Китаю.

III крок. Систематизація факторів історичного, соціального і економічного розвитку виду спорту в країні і за кордоном, його організаційних структур і науково-методичного забезпечення.

В даному випадку проводиться експертна оцінка історичних, соціально-економічних, правових передумов розвитку виду спорту, обґрунтування перспективи його розвитку на основі короткострокового, середньострокового і довгострокового прогнозу. На прикладі аналізу емпіричного досвіду спеціалістів, які мають відношення до розвитку тенісу сформовано прогноз і модель на період 3, 5, 7 років. В процесі аналізу акценти були зроблені на тих змінах в ключових напрямках розвитку, які власне визначають ефективність моделі і якість прогнозу.

IV крок. Систематизація економічних, соціальних і емпіричних аспектів організації і функціонування центрів підготовки спортсменів-професіоналів в державі.

Типовим прикладом ефективної реалізації цього процесу є визначення цільового призначення центрів підготовки тенісистів-професіоналів в Китаї. Ключовим напрямом певного етапу формування таких структур є обґрунтування основних вимог і критеріїв ефективності з урахуванням державної політики та цільових установок розвитку виду спорту. На перший план виходять фактори, які визначають значущість виду спорту для суспільства в країні, в провінції. Мова йде про визнання виду спорту в якості інструмента підвищення масовості фізкультурно-оздоровчого руху, його рекреаційної і реабілітаційної спрямованості, або орієнтацію на підготовку спортсменів високої кваліфікації і досягнення високого спортивного результату на національному і міжнародному рівнях. В іншому випадку, звертає на себе увагу побудова системи спортивної підготовки у відповідності до участі спортсменів центрів підготовки у престижних змаганнях національного і міжнародного рівнів. Це потребує прийняття спеціальних рішень на державному і регіональному рівні за участю державних і громадських установ, які впливають на організацію системи підготовки спортсменів високого класу.

Виходячи з системоутворюючих принципів спорту, саме формування системи спортивних змагань, забезпечення конкуренції спортивних центрів централізованої підготовки провінції на рівні національних турнірів сформує стимули і дасть певний імпульс розвитку виду спорту, в тому числі й підготовці спортсменів високого класу.

V крок. Систематизація економічних, соціальних і емпіричних аспектів спорту, які забезпечують специфічні форми функціонування центрів підготовки спортсменів-професіоналів.

В роботі реалізація покрокових дій наведена на успішному прикладі функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів провінції Шаньдун. Це може бути змістовним підґрунтям для удосконалення центрів

підготовки спортсменів-професіоналів інших регіонів чи поріднених видів спорту, які мають ідентичні цільові настанови спортивної підготовки.

1. Визначення специфічних завдань центрів підготовки тенісистів-професіоналів в регіоні. Вони є традиційними для китайського спорту і спрямовані на підготовку конкурентно спроможних спортсменів, які можуть досягнути високого спортивного результату на національному і міжнародному рівнях.

2. Систематизація можливостей державних структур управління спортом провінції і приватної ініціативи. Мова йде про формування структур управління видом спорту, в даному випадку тенісом на підставі розподілення керівних функцій між державними, суспільними і приватними установами.

VI крок. Формування менеджменту центрів підготовки тенісистів-професіоналів.

Формування менеджменту проходить відповідно до принципу доцільності та статуту громадської організації. До складу менеджменту можуть входити представники державних структур, які, виконують певні управлінські функції, наприклад фінансовий, матеріально-технічний, освітній, соціальний супровід функціонування центрів підготовки тенісистів-професіоналів.

VII крок. Формування спортивно-педагогічних структур підготовки з урахуванням цільових установок розвитку виду спорту.

Формування спортивно-педагогічних структур проводиться у відповідності з соціальним запитом громади провінції і цільовими установками спортивної підготовки тенісистів-професіоналів. Як правило мова йде про дитячо-юнацькі спортивні школи, структури масового спорту, спорту для всіх, професійного спорту. Важливим аспектом функціонування

таких структур є забезпечення трансферу в перехідні періоди спортивної підготовки різних груп тенісистів. Це можуть бути трансфери між дитячо-юнацьким спортом та спортом вищих досягнень, дитячо-юнацьким спортом і масовим спортом, спортом вищих досягнень і закінченням кар'єри тенісиста-професіонала. Останньому трансферу приділено особливу увагу. Йдеться про соціальну адаптацію спортсменів-професіоналів до реального життя. Як правило, реалізація цього процесу пов'язана з отриманням освіти і пропозицією роботи у відповідності з отриманою спеціальністю.

VIII крок. Реалізація спортивно-педагогічних, науково-методичних, правових, економічних та соціальних аспектів розвитку центрів підготовки тенісистів-професіоналів в конкретних умовах функціонування.

Конверсія державної форми управління в суспільну, показана на прикладі трансферу Центру управління малих м'ячів провінції Шаньдун в Федерацію малих м'ячів провінції Шаньдун, яка має повну автономію в контактах з національними і міжнародними спортивними структурами.

Перехід припускав наступний порядок дій:

1. Створення Секретаріату і вибір персоналу Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун для забезпечення управління громадською організацією на підставі відповідних нормативно-правових актів.

2. Персональні справи 32 провідних спортсменів з Центру управління спортивними видами спорту малих м'ячів провінції Шаньдун передати в державну адміністрацію Центру підготовки спортсменів провінції Шаньдун.

3. Соціальний захист колишніх співробітників Центру управління спортивними видами спорту з малими м'ячами провінції Шаньдун.

4. Оптимізація структури управління Федерації малих м'ячів відповідно до статуту громадських організацій. Створення системи службової атестації.

5. Відбір найбільш талановитих менеджерів в області спорту, економіки, права, організації спортивної науки.

6. Застосування соціальних гарантій фінансування. Збереження джерел фінансування відповідно до державних правил. Акумуляція виділених коштів в Центрі підготовки спортсменів провінції Шаньдун.

7. Узгодження завдань центру відповідно до традицій регіону, організаційних і фінансових можливостей провінції.

8. Забезпечення умов реалізації участі приватного капіталу в будівництві інфраструктури Федерації малих м'ячів.

9. Центр підготовки спортсменів провінції Шаньдун гарантує підготовку і участь спортсменів в Олімпійських, Азійських та Національних іграх шляхом фінансування та забезпечення спеціальних послуг, що надаються Федерацією спорту малих м'ячів провінції Шаньдун. Федерація малих м'ячів заохочує спортсменів до участі в національних і міжнародних змаганнях. Заробітна плата співробітникам Федерації виплачується Головним управлінням спорту провінції Шаньдун.

Важливим аспектом реалізації підготовки тенісистів-професіоналів є їхня участь в престижних змаганнях різного рівня. Система змагань в Китаї має високу ступінь мотиваційної складової для участі спортсменів всіх рівнів і прагнення до перемоги всіх учасників. Це пов'язано з тим, що система удосконалення організаційно-управлінської системи спорту в Китаї, в тому числі й тенісу, базується на збільшенні обсягу змагальної діяльності в Китаї за рахунок організації престижних національних турнірів, підвищенні мотивації для участі в них провідних спортсменів країни та надання можливостей на право участі переможців в турнірах вищого рангу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев СВ. Международное спортивное право: учеб. для студ. вуз. Москва: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право; 2008. 895 с.
2. Алексеев Е. Пирамиде нужно основание, опыт по организации центров подготовки спортсменов высокой квалификации. Науч.-спорт. вестник. 1979;(1):12-6.
3. Аристова ЛВ. Государственная политика в сфере физической культуры и спорта. Теоретические проблемы социальной политики. Особенности государственного регулирования. Теория и практика физ. культуры. 1999;(5):2-8.
4. Архипов ЕМ. Специализированные центры – какими они должны быть? Организация олимпийской подготовки. Теория и практика физ. культуры. 1973;(80):39-42.
5. Бауэр ВГ. Родословная французской модели. Спорт для всех. 1996;(1-2):28-9.
6. Бегнелл К. Роль спортивных центров Канады в реализации программы олимпийской подготовки. Взойти на пьедестал. В: Междунар. науч.-практ. конф. Тренировочные и соревновательные нагрузки в современном спорте. Киев; 2011.
7. Борисова О, Мичуда Ю. Организационно-экономические аспекты развития современного тенниса. Наука в олимп. спорте. 2011;(1):116-24.
8. Борисова О. Науково-теоретичні та методичні основи формування і розвитку професійного тенісу. Теорія і методика фіз. виховання. 2010;(3):17-21.
9. Борисова О. Теоретико-методологическое обоснование формирования и развития профессионального спорта в Украине: на материале тенниса. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2011;1(3):3-11.

10. Борисова О. Формування і розвиток професійного тенісу в світовій практиці. Загальна характеристика 5-го періоду (1988 р. – по теперішній час). В: Молода спорт. наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Львів: ЛДУФК; 2011. Вип. 15, т. 1. с. 27-34.

11. Борисова ОВ. Современный профессиональный спорт и пути его развития в Украине: на материале тенниса: монография. Киев: Центр учеб. лит.; 2011. 312 с.

12. Борисова О, Петренко Г, Ши Шенін. Розвиток професійного тенісу в Європі у 13-18 ст. В: Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ Планер; 2018. Вип. 5(24). с. 154-9.

13. Борисова О, Петренко Г, Ши Шенін. Формування клубної системи у тенісі в Європі наприкінці 19 – на поч. 20 ст. Теорія і методика фіз. виховання і спорту. 2019;(1):89-92.

14. Булатова ММ. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. Олімпійська літ.; 2011. 400 с.

15. Бондарчук АП. Периодизация спортивной тренировки. Киев. Олимпийская лит.; 2000. 568 с.

16. Британская традиция. Право и финансы. Спортивные клубы в Великобритании. Спорт для всех. 1996;(1/2):37-8.

17. Бріскін Ю, Передерій А, Пітин М. Удосконалення структури та змісту навчальної дисципліни. Професійна майстерність тренера. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2010;(1):74-80.

18. Бубка СН. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние: монография. Киев: Олимпийская лит.; 2012. 260 с.

19. Кукушкин ВВ, составитель. Великобритания. История любительского и профессионального спорта. Все о спорте: справочник. Т. 3. Москва: Физкультура и спорт; 1978. с. 23-30.

20. Визитей Н. Социология спорта: курс лекций. Киев: Олимпийская лит.; 2005. 247 с.

21. Визитей Н. Теория физической культуры: к корректировке базовых представлений. Москва: Советский спорт, 2009. 189 с.
22. Власов АА. Правовые основы физической культуры и спорта. Физическая культура и спорт в условиях рынка: проблемы управления, экономики, предпринимательства и права: словарь. Москва: Советский спорт; 2005. 60 с.
23. Воропаев С. Энциклопедия Третьего Рейха. Москва: Локид; 1996. 587 с.
24. Врублевский ЕП. Основопологающие факторы эффективности системы подготовки спортсменов высокой квалификации [Интернет]. Доступно: <http://lib.psunbrb.by/handle/112/3912>
25. Ву Хао. Система научного и медицинского обеспечения спортсменов олимпийской команды Китая. Наука в олимп. спорте. 2009;(2):3-6.
26. Гаськов АВ, Кузьмин АВ. Научное обеспечение подготовки спортсменов олимпийского уровня в условиях интеграции. В: Служебный науч.-спорт. вестник. Харьков; 2009. с. 354-6.
27. Господарський кодекс України: № 436-IV; 2003 Січ 16 [Интернет]. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003;(18),(19/20),(21/22). Доступно: <http://zakon.rada.gov.ua>
28. Государственные строительные нормы Украины. Спортивные и физкультурно-оздоровительные сооружения ДБН В.2.2-13-2003. Гос. комитет Украины по строительству и архитектуре. Киев; 2004.
29. Грачев ЮН. Внешнеэкономическая деятельность. Организация и техника внешнеторговых операций: учеб.-практ. пособ. Москва: ЗАО Бизнес-школа; 2001. Раздел 10, Международ. торговля услугами; 592 с.
30. Гуськов СИ, Соколов АС. Местные органы власти и спорт. Москва; 1998. 224 с.

31. Гуськов СИ, Мичуда ЮП. Олимпийский маркетинг: вчера, сегодня, завтра. Наука в олимп. спорте. 1997;1(6):41-6.
32. Гуськов СИ. Организационные и социально-экономические основы развития профессионального спорта в США [диссертация]. Киев; 1992. 510 с.
33. Гуськов СИ. Переход к рыночной экономике и развитие физической культуры и спорта. Теория и практика физ. культуры. 1991;(2):11-5.
34. Гуськов СИ. Спортивный маркетинг. Киев: Олимпийская лит.; 1995. 296 с.
35. Девятко ИФ. Методы социологического исследования. Екатеринбург: Урал; 1998. 208 с.
36. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 рр. Наука в олимп. спорте. 2007;(1):3-9.
37. Довгенько ЮИ. Показатели состояния материально-технической базы олимпийского, паралимпийского и дефлимпийского спорта в системе управления ее развитием. В: Молода спорт. наука України: зб. наук. пр. у галузі фіз. культури та спорту. Львів: НПФ Українські технології; 2005. Т. 3. с. 318-23.
38. Дрюков ВА, Павленко ЮО, Дрюков ОВ, и др. Концепция развития государственного науч.-исслед. ин-та физ. культуры и спорта. Актуальні проблеми фіз. культури і спорту. 2013;27(2):3-8.
39. Дрюков ВА, Мистулова ТЕ. Научно-методическое и медицинское обеспечение спортсменов в спорте высших достижений: монография. Киев: Научный мир; 2004. 277 с.
40. Евтух АВ. Информационное обеспечение многолетней подготовки юных спортсменов: постановка проблемы. Вестник спорт. науки. 2010;(1):12-4.

41. Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні: закон України № 1954-III; 2000 Вер 14 [Інтернет]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1954-14#Text>
42. Про фізичну культуру і спорт: закон України № 1724-VI; 2009 Лист 17 [Інтернет]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
43. Захаров АА. Центр спортивной подготовки как форма модернизации системы подготовки спортивного резерва. В: Россия – спортивная держава 2012: материалы междунар. спорт. форума. Москва; 2012. с. 96-7.
44. Юткин В. Индустрия спорта: правовые условия развития. Спорт. 2013;(5):56-61. 45.
45. Клешнев ВВ. Модели научно-методического обеспечения подготовки элитных спортсменов [Інтернет]. Доступно: www.biorow.com/ru_papers_files/2007%20sport%20sci%20models.pdf
46. Клешнев ВВ, Турецкий ГГ. Сравнение систем организации прикладной спортивной науки в России и Австралии. Теория и практика физ. культуры. 2000;(11):59-63.
47. Козлова НА. Развитие основ централизованной подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Физическое восп. студ. 2012;(1):47-50.
48. Козлова Н. Предпосылки формирования центра олимпийской подготовки по фехтованию в Украине. Спорт. вестник Приднестровья. 2013;(3):5-8.
49. Козлова Н. Системний аналіз Центру олімпійської підготовки з фехтування. Актуальні проблеми фіз. культури і спорту. 2014;(1):27-34.
50. Костюкевич В.М. Теоретико-методичні основи управління процесом підготовки спортсменів різної кваліфікації: колективна монографія / за заг. ред. В.М. Костюкевича. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. – 418 с.

51. Лисенчук ГА, Лисенчук СГ, Мичуда ЮП. Проблемы нормативно-правового регулирования маркетинга в профессиональном футболе. В: Ермаков СС, редактор. Физическое восп. студ. творч. спец.: сб. науч. тр. Харьков: ХХПИ; 2001. № 6. с. 3-7.

52. Матвеев ЛП. Теория и методика физической культуры: учеб. для студ. вузов: 3-е изд., перераб. и доп. Москва: ФиС; СпортАкадемПресс; 2008. 543 с.

53. Мичуда ЮП. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку. Закономірності функціонування та розвитку. Київ: Олімпійська літ.; 2007. 216 с.

54. Мичуда ЮП. Професійний спорт як різновидність підприємницької діяльності. Теорія і методика фіз. виховання. 2005;(1):30-6.

55. Про затвердження нормативних та інших документів щодо надання всеукраїнським громадським об'єднанням фізкультурно-оздоровчої та спортивної спрямованості статусу національної спортивної федерації: наказ Держ. комітету України з фіз. культури і спорту № 1740; 1999 Серп 31 [Інтернет]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0053-97#Text>

56. Олійник МО, Скрипник АП. Правові основи організації та управління фіз. культурою, спортом і туризмом в Україні: навч. посіб.: вид. 2-ге, перероб. та доп. Харків: ХДІФК; 2000. 292 с.

57. Олімпійська Хартія. Київ: Олімпійська літ.; 1999. 96 с.

58. Ольховский А. Профессия – теннисист. АСТ-Пресс Школа; 2004. 216 с.

59. Организация спорта в Германии: управление спортом в зарубежных странах. Зарубежный спорт. Менеджмент и маркетинг: темат. подбор. Москва; 1992. Вып. 5/6. с. 3-8.

60. Организация французского спорта: организация и управление спортом в зарубежных странах. Зарубежный спорт. Менеджмент и маркетинг: темат. подбор. Москва; 1992. Вып. 1/2. с. 3-5.

61. Павленко ЮА, Козлова НА. Научно-методическое обеспечение подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Наука в олимп. спорте. 2013;(3):73-9.

62. Павленко ЮА. Науково-методичне забезпечення підготовки спортсменів в олімпійському спорті: монографія. Київ: Олімпійська літ.; 2011. 312 с.

63. Павленко Ю, Томашевский В. Система олимпийской подготовки спортсменов в Республике Корея. Наука в олимп. спорте. 2013;(1):89-91.

64. Павленко Ю, Козлова Н. Спортивные тренировочные центры в системе подготовки спортсменов. Наука в олимп. спорте. 2013;(3):81-6.

65. Павленко ЮА, Козлова НА. Спортивные тренировочные центры как основная организационная структура системы обеспечения олимпийской подготовки. Актуальні проблеми фіз. культури і спорту. 2010;(2):8-15.

66. Платонов В. Из исторического опыта олимпийской подготовки: СССР (1952-1992 гг.), ГДР (1968-1988 гг.). Наука в олимп. спорте. 2013;(2):15-25.

67. Платонов ВН, Гуськов СИ. Олимпийский спорт: учебник: в 2-х кн. Киев: Олимпийская лит.; 1994. Кн. 1. 496 с.

68. Платонов ВН, Павленко ЮА, Томашевский ВВ. Подготовка спортсменов разных стран к Олимпийским играм. Киев: Изд. дом Д. Бураго; 2012. 336 с.

69. Платонов ВН, Саид ММ. Система олимпийской подготовки в ГДР: историческое наследие. В: Современный олимп. спорт и спорт для всех: 8-ой Междунар. конгресс. Т. 1. Алматы; 2004. с. 16-8.

70. Платонов ВН. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практ. приложение. Киев: Олимпийская лит.; 2004. 808 с.

71. Платонов В. Професіоналізація олімпійського спорту. Теорія і методика фіз. виховання. 2005;(1):3-9.

72. Платонов В, Сахновский К. Современная стратегия многолетней спортивной подготовки. Наука в олимп. спорте. 2003;(1):3-13.

73. Платонов В. Спорт высших достижений и подготовка национальных команд к Олимпийским играм. Отечественный и зарубежный опыт: история и современность. Москва: Советский спорт; 2010. 309 с.

74. Погрібна ВЛ. Соціологія професіоналізму: монографія. Київ: Алерта: КНТ: ЦУЛ; 2008. 336 с.

75. Починкин АВ. Изучение менеджмента и экономики профессионального спорта в системе высшего физкультурного образования. Вестник учеб. зав. физ. культуры. 2006;(1):13-7.

76. Гуськов СИ, Платонов ВН, редактор. Профессиональный спорт: учеб. для студ. Киев: Олимпийская лит.; 2000. 392 с.

77. Раевский РТ, Петелкаки ВФ. Университетский центр подготовки спортсменов международного класса. В: Раевский РТ, редактор. Физическое совершенствование студ. молодежи: стратегия и инновационные технологии: монография: по материалам междунар. симпоз.; 2011 Сент 22-23; Одесса. Одесса: Наука и техника; 2011. с. 64-70.

78. Республиканский Олимпийский центр Озеро Круглое [Интернет]. Доступно: <http://www.sbok.ru>

79. Смелзер Н. Дж. О компаративном анализе, междисциплинарности и интернационализации в социологии. Социол. исслед. 2004;(11):12-8.

80. Смолевский ВМ. Централизованная тренировка (подготовка) спортсменов высокого класса: принципы, организация и методы реализации. Теория и практика физ. культуры. 2003;(5):28-32.

81. Соколов АС. Роль и участие местных органов власти Германии и Франции в развитии физического воспитания и спорта. Теория и практика физ. культуры. 1999;(4):20-5.

82. Стратегия реформирования сферы физической культуры и спорта. 06.04.2006: [Интернет]. Доступно: <http://www.mediatext.ru/docs>

83. Бубка СН, Платонов ВН, редактори. Система олімпійської підготовки: основи менеджменту. Київ: Перша друкарня; 2018. 624 с.

84. Про Положення про стипендії Президента України для талановитих перспективних спортсменів України: указ Президента України № 537; 1994 Вер 20 [Интернет]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537/94#Text>

85. Учебно-тренировочный центр Новогорск [Интернет]. Доступно: <http://www.novogorskспорт.ru>

86. Фомиченко ТГ, Шестаков МП, Абалян АГ. Современные подходы к совершенствованию системы научно-методического обеспечения подготовки спортивных сборных команд России. Вестник спорт. науки. 2010;(5):3-6.

87. Хохлов Ю. Германский феномен. Теннис +. 1997;(8):37-43.

88. Черкашин АВ, Черкашин ПВ. Национальная система олимпийской подготовки: определение, системообразующий фактор, структура и характеристики функционирования. Ученые записки ун-та им. П. Ф. Лесгафта. 2009;(11):17-22.

89. Шестаков В. Теннис по-британски. Анатомия клуба в Уэльсе. Теннис +. 1999;(2.):34-6.

90. Шинкарук О. Пошук та розвиток спортивного таланту: ретроспективний та сучасний аналіз. ТМФВ №2, 2020 с.47-58.

91. Шкретій ЮМ. Європейська інтеграція освіти в сфері фізичної культури і спорту. В: Тези доп. 9-го Міжнар. наук. конгр. Олімп. спорт і спорт для всіх. Київ; 2005. с. 941.
92. Шустин БН, Озолин ЭС. Научно-исследовательские институты и центры подготовки спортсменов в зарубежных странах. Олимп. вестник. 2011;(5):3-8.
93. Элитный спорт в Германии: 90-е годы. Зарубежный спорт. Менеджмент и маркетинг: темат. подбор. Москва; 1992. Вып. 3/4. с. 32-41.
94. Якимов АМ. Размышления о прошлом и будущем централизованной спортивной подготовки. Теория и практика физ. культуры. 2003;(4):28-30.
95. Amis J, Cornwell TB, editors. Global sport sponsorship. Oxford: Berg; 2005. p. 78-131.
96. Anderson K. Growing the game: strategies in the United States. ITF Coaching and Sport Science Review [Internet]. 2004;(33):11-3. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>
97. Andreff W. Business & Economics. The men's Association of Tennis Professionals ... of governors who have a wide-ranging remit under the Royal Charter which forms the regulatory framework [Internet]. 2006. 830 p. Available from: <https://books.google.com.ua/books>
98. Andreff W, Nys JF. Economie du sport. Que sais-je? 6th ed. Paris: Presses Universitaires de France; 2002. p. 35-56.
99. Andreff W. The Correlation between Economic Underdevelopment and Sport. European Sport Management Quarterly. 2001;1(4):251-79.
100. Andrews DL. Sport, commerce, culture. London-Peter Lang: Basingstoke-Macmillan; 2006. p. 134-80.
101. Aquilina D. A Study of the relationship between Elite Athletes' Educational Development and Sporting Performance. The International Journal

of the History of Sport [Internet]. 2013. Available from: <http://dx.doi.org/10.1080/09523367.2013.765723>

102. Atkinson T. Marketing to the generations of today. University Press. 2009;(48):5-6.

103. ATP Partnership [Internet]. Available from: <http://www.atpworldtour.com/News/Tennis/2011.aspx>

104. Australian Open [Internet]. Available from: <http://www.australianopen.com/News/2011>

105. Avanzini G, Carpentier C. Create synergies around performers in Elite Sports: INSEP proposition: In: 5 International Forum on Elite Sport [Internet]. Beijing; 2007 Sept 3-6. Available from: https://sportperformancecentres.org/sites/default/files/2_FRA_G_Avanzini_Sinergies_INSEP.pdf

106. Avila F, Sanz D. Managing tennis business in times of crisis. ITF Coaching and Sport Science Review [Internet]. 2009;(48):18-9. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>

107. Bairner A. Sport, nationalism and globalization: European and North American perspectives. Albany: State University of New York Press; 2001. p. 135-46.

108. Barclays ATP World Tour Finals Partnership [Internet]. Available from: <https://www.atptour.com/en/news/unicef-barclays-atp-world-tour-finals>

109. Bayle E, Crognier L. The tennis socio economic activity in France. ITF Coaching and Sport Science Review [Internet]. 2009;(49):24-5. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>

110. Borysova O, Nagorna V, Mytko A, Peretyatyko A, Polishchuk L. The influence of sexual dimorphism on the choice of tactical decision in the playing situation in individual sports. Journal of Physical Education and Sport (JPES), 2020. Supplement issue 1, Art 42, pp. 308 – 311 <https://efsupit.ro/images/stories/februarie2020/Art%2042>.

111. Bergsgard NA, et al. Sport policy: a comparative analysis of stability and change. Oxford: Butterworth-Heinemann; 2007. 285 p.
112. Bill King, Liberman N. Com Busts Executives Left With Only Memories, Not Millions. SSSBJ. 2004 Jul 26-Aug 1:15-9.
113. Bill King. Passion that can't be counted puts billions of dollars in play. SSSBJ. 2002 March 11-17:32.
114. BNP Paribas Open and The Champions Volunteer Foundation [Internet]. Available from: <http://www.atpworldtour.com/News/Tennis/2011/Charity/Indian-Wells-Charity.aspx>
115. Bohlke N. Elite sport organisation and management for world class performance [Internet]. In: 20-th EASM conference. Aalborg, Denmark. Available from: http://www.ucnorth.dk/Home/EASM/EASM_Conference_2012
116. Bolletieri Sports Academy [Internet]. Available from: <http://www.sportline.bolletieri.com>
117. Bowers C. The Book of Tennis [Internet]. 2002. Available from: <http://www.itftennis.com/abouttheitf/publications/2011/itfworld.asp>
118. China State General Sports Administration [Internet]. Available from: www.chinasfa.net
119. Collins C, Coakley J, Dunning E, editors. Sport and Society Research Around the Globe: Australia and New Zealand: Handbook of Sport Studies. London: Sage; 2000. p. 174.
120. Cone J. Soccer World Cup final had sport's largest TV audience of 2006 [Internet]. 2007 [cited 2007 Jan 2]. Available from: <http://bloomberg.com/apps/news>
121. Delanty G, Rumford C. Rethinking Europe: social theory and the implications of Europeanization. London: Routledge; 2005. p. 32-44.

122. Faina M, Gianfelici A. The contribution of sport science in Olympic preparation and performance: the experience of the Italian team. In: 9 Міжнар. наук. конгр. Олімпійський спорт і спорт для всіх. Київ; 2005. p. 838.

123. Fisher E, Durand J. Analysts Put Mobile ESPN on the Defensive. SSSBJ. 2006 July 31-Aug 6:4.

124. Forster J, Pope N. The political economy of global sports organizations. London: Routledge; 2004. p. 201-43.

125. Francis W. Sports science and sports medicine in sport: Box 100. Proceedings of Pre-Olympic Congress. Greece: Thessalonica; 2004;(1):113.

126. Gillmeister H. Tennis: a cultural history. London: Leicester University Press; 1998. p. 35-77.

127. Giulianotti R, Robertson R. Forms of glocalization: globalization and the migration strategies of Scottish football fans in North America. Sociology. 2007;(41):52-133.

128. Green M, Houlihan B. Comparative Elite Sport Development: systems, structures and public policy. Routledge. Taylor Francis Croup London and New York; 2007. 219 p.

129. Henwood D. Canadian Sport Centre Calgary: performance and profit. In: 4 International Forum on Elite Sport. USA: Colorado Springs; 2009. 25 p.

130. Hong F, Wu P, Xiong H. Beijing ambitions: an analysis of the Chinese elite sports system and its Olympic strategy for the 2008 Olympic Games. The International Journal of the History of Sport. 2005;22(4):510-29.

131. Hospitality. College Sports [Internet]. Available from: <http://www.imgacademies.com/nick-bollettieri-tennis-academy/coaches/chip>

132. Houlihan B, Green M, editors. Routledge Handbook of Sports Development. Taylor & Francis; 2011. 648 p.

133. How it all began [Internet]. Available from: <http://www.atpworldtour.com/News/Tennis/2011.aspx>

134. Hylton K. Sports Development: policy, process and practice. Taylor & Francis; 2013. 365 p.
135. Ilong F. Sports development and elite athletes in China. In: Houlihan B, Green M, editors. Routledge Handbook of Sports Development. Taylor & Francis; 2011. p. 399-417.
136. International Association High Performance Sports Training Centers [Internet]. Available from: <http://www.forumelitesport.org>
137. Imas Y., Borysova O., Dutchak M., Shlonska O., Kogut I., Marynych V. Technical and tactical preparation of elite athletes in team sports (volleyball) . Journal of Physical Education and Sport ® (JPES), 18(2), Art 144, pp. 972 - 979, 2018.
138. Jarvie G. Sport, culture and society: an introduction. London: Routledge; 2006. p. 17-35.
139. Jones N. A general overview of contracts in sport: a tennis perspective [Internet]. ITF Coaching and Sport Science Review. 2003;(31):4-6. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>
140. Kaplan D. Tennis Courting Irrelevance. SSSB. 2002 Aug 26-Sept 1:22.
141. Karagiannis G, Wagner P, editors. Varieties of world-making: beyond globalization. Liverpool: Liverpool University Press; 2007. p. 134-41.
142. Katwala S. Democratising global sport. London: The Foreign Policy Centre; 2000. p. 15-8.
143. Kelso P. Sport's promoter McCormack dies [Internet]. The Guardian. 2003 May 17. Available from: <http://sport.guardian.co.uk/print/0,3858,4671001-108678.00.html>
144. Kiku K. Sport and Society Research around the Globe: Japan. In: Coakley J, Dunning E, editors. Handbook of Sport Studies. London: Sage; 2000. p. 101-34.
145. Korea National Training [Internet]. Available from: <http://www.sports.or.kr>

146. Korean Olympic Committee: annual report [Internet]. 2010. 182 p. Available from: www.sports.or.kr/eng/ksckoc.eng
147. Kozatek A, Uzhvenko K, Duchnova L, Radchenko L, Krol I, Ulan A, D'omina A, Borysova O, Denysova L, Shi Shengying. Sustainable development and the Olympic Movement. JPES. 2020;20(57):403-7.
148. Kozina Zh, Yevtyfiieva I, Muszkieta R, Krzysztof P, Podstawski R. General and individual factor structure of complex preparation of young tennis players of 10-12 years. Journal of Physical Education and Sport. 2020, 20(Supplement issue 2), 1242-1249.
149. Lim BJ. Sport and Society Research around the Globe: Korea (and South-East Asia). In: Coakley J, Dunning E, editors. Handbook of Sport Studies. London: Sage; 2000. p. 205-14.
150. Lin B. Starting and developing an academy-marketing considerations [Internet]. ITF Coaching and Sport Science. 2009;(48):15-7. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>
151. List of Tennis Academies Worldwide [Internet]. Available from: <http://www.itftennis.com>
152. Maguire J. Global sport: identities, societies, civilisations. Cambridge: Polity Press; 1999. p. 231-45.
153. Maguire J. Power and global sport. London: Routledge; 2005. p. 207-33.
154. Maguire J. Sport, identity politics and globalization: diminishing contrasts and increasing varieties. Sociology of Sport Journal. 1994;(11):398-427.
155. Maidment P. For the sponsors, huge global exposure [Internet]. In: Smart B. The sport star modern sport and the cultural economy of sporting celebrity. London Sage; 2006.
156. McPherson B. The Social Significance of Sport. Introduction to the Sociology of Sport. Champaign: Human Kinetics Publ. Co; 1989. p. 244-50.

157. Miao J. Sport and competitive organizations in China. In: Book of Abstracts of the 11-th annual congress of the European College of Sport Science; 2006 July 5-8; Lausanne-Switzerland. Cologne: Sportverlag Strauss; 2006. 420 p.
158. Miller T, Lawrence G, McKay J, Rowe D. Globalization and sport: playing the world. London: Sage; 2001. p. 221-45.
159. Ministère du sport de France [Internet]. Available from: www.sports.gouv.fr
160. Miranda M. Recreational tennis programmers at club and community level [Internet]. ITF Coaching and Sport Science Review. 2004. p. 13-4, 33. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>
161. Moon YJ, Youn SW. Scientific support to Korean National Team in Athens Olympics [Internet]. Available from: www.hkcoaching.com/icce-arcc/abstract
162. Neues Steuerungsmodell Leistungssport des DOSB. Deutscher Olympischer Sport Bund; 2006. 24 s.
163. Nicholson M, Hoyer R, Houlihan B. Participation in Sport: International Policy Perspectives. London: Routledge; 2010. 387 p.
164. Olympic Training Centers [Internet]. Available from: www.teamusa.org/For-Athletes/Olympic-Training-Centers-and-Sites.aspx
165. Petry K, Steinbach D, Burk V. Germany. In: Houlihan B, Green M. Comparative Elite Sport Development: systems, structures and public policy. Oxford; 2008. p. 115-46.
166. Ray R, Konin J. Management strategies in athletic training. Human Kinetics Publishers; 2011. 331 p.
167. Robertson R, Konin J, editors. Encyclopaedia of globalization. London: Routledge; 2007. 508 p.

168. Roger Federer Foundation [Internet]. Available from: <http://www.atpworldtour.com/News/Tennis/2011/Charity/Roger-Federer-Foundation.aspx>
169. Roland Garros [Internet]. Available from: <http://www.rolandgarros.com/News/2011>
170. Roudometof V. Transnationalism, cosmopolitanism and glocalization. *Current Sociology*. 2005;53(1):113-35.
171. Rowe D. Sport and the repudiation of the global. *International Review for the Sociology of Sport*. 2003;38(3):281-94.
172. Smart B. *The sport star: modern sport and the cultural economy of sporting celebrity*. London: Sage; 2005. p. 57-71.
173. Smit B. *Pitch invasion: Adidas and the making of modern sport*. London: Allen Lane; 2006. p. 132-45.
174. Ohl F. *Sociologie du sport. Perspectives internationales et mondialisation*. Paris: PUF; 2006. p. 144-50.
175. Armour KM, Jones RL. *Sociology of sport: theory and practice*. London: Longman; 2000. p. 156-77.
176. Sotiriadou P, De Bossche V. *Managing High Performance Sport*. Abingdon: Routledge; 2013. 320 p.
177. Spalding A. *American's National Game*. New York: American Sports Pub.; 1911. p. 31-44.
178. Sponsorships on the Decline in Current Economic Slowdown. *SBJ*. 2001 Aug 14;(5).
179. Stapelfeldt B, Schwirtz A, Neubert A. Sports-scientific support at the Freiburg olympic-training-centre. *Science in Elite Sport*. New York: Taylor&Francis; 1999. p. 76-82.
180. Statutes of ICAS and CAS/Statutes of the Bodies Working for the Settlement of Sports-Related Disputes [Internet]. Available from: <http://www.itftennis.com/abouttheitf/publications/2011/itfworld.asp>

181. Stewart B. Sports development and elite athletes: The Australian experience. In: Houlihan B, Green M. Routledge Handbook of Sports Development. New York: Taylor&Francis; 2011. p. 418-32.

182. Stotlar DK, Wonders A. Developing elite athletes: a content analysis of US National Governing Body systems. International Journal of Applied Sports Sciences. 2006;(18):121-44.

183. Sullivan TE. Sporting goods manufacturing [Internet]. Encyclopedia of Chicago. 2005. Available from: <http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/1183.html>

184. Tennant M, Marklow R. Running a profitable tennis business [Internet]. ITF Coaching and Sport Science Review. 2009;(7):48. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>

185. Van Wyk J, Davies K. The business of tennis: practical [Internet]. ITF Coaching and Sport Science Review. 2009;(48);13-4. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>

186. Whannel G. Media sports stars: masculinities and moralities. London: Routledge; 2002. p. 21-56.

187. Wimbledon [Internet]. Available from: [http:// www.wimbledon.org](http://www.wimbledon.org)

188. Young J. The right thing to do [Internet]. ITF Coaching and Sport Science Review. 2009;(47):7-9. Available from: <https://store.itftennis.com/home.asp>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Основні положення дисертації викладені в 6 наукових працях, з них 2 – опубліковано у фахових виданнях України, 1 – у виданні науково-метричної бази Scopus.

Список публікацій здобувача

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Борисова О, Петренко Г, Ши Шенін. Розвиток професійного тенісу в Європі у 13-18 ст. В: Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ Планер; 2018. Вип. 5(24). с. 154-9. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків. Внесок співавторів – в організації досліджень і математичній обробці матеріалів даних.*

2. Борисова О, Петренко Г, Ши Шенін. Формування клубної системи у тенісі в Європі наприкінці 19 – на поч. 20 ст. Теорія і методика фіз. виховання і спорту. 2019;(1):89-92. Фахове видання України яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків. Внесок співавтора полягає в допомозі організації експерименту, математичній обробці даних, інтерпретації результатів дослідження.*

3. Kozatek A, Uzhvenko K, Duchnova L, Radchenko L, Krol I, Ulan A, D'omina A, Borysova O, Denysova L, Shi Shengying. Sustainable development and the Olympic Movement. JPES. 2020;20(57):403-7. Наукове видання Scopus. *Особистий внесок здобувача полягає в організації досліджень, виявленні проблеми, інтерпретації результатів досліджень та формуванні висновків. Внесок співавторів полягає в організації досліджень і математичній обробці матеріалів даних.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

4. Борисова ОВ., Ши Шенин. Тренировочные центры в системе подготовки профессиональных теннисистов // Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей X Міжнародної конференції, 24-25 травня 2017 року [Електронний ресурс] – К., 2017.- С. 150-151. Доступний: https://unisport.edu.ua/sites/default/files/konferencya/nufzsu%20konferentsii/zbirnik_tez.

Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків. Внесок співавтора полягає в допомозі організації експерименту, інтерпретації результатів дослідження.

5. Борисова ОВ, Петренко ГВ, Ши Шенин. Развитие професійного тенісу в Європі епохи Відродження // Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XI Міжнародної конференції, 11-12 квітня 2018 року [Електронний ресурс]. – К., 2018.- С.48-49. Доступний: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2018/10/Zbirnik-tez-dopovidey-III-mizhnarodnoyi-naukovo-praktichnoyi-internet-konferentsiyi>.

Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків. Внесок співавтора інтерпретації результатів дослідження.

6. Борисова ОВ, Петренко ГВ, Ши Шенин. Система організації підготовки тенісистів у Німеччині як модель удосконалення управлінських основ розвитку виду спорту// Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XII Міжнародної конференції, 17 травня 2019 року [Електронний ресурс]. – К., 2019.- С. 16-17. Доступно: https://unisport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez.

Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні дослідження та формулюванні висновків, внесок співавтора – в інтерпретації результатів. Внесок співавторів – в організації досліджень.

ДОДАТОК Б**ДАНИ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ
ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

№	Назва конференції	Форма участі
1	X Міжнародна наукова конференція молодих вчених «Молодь і олімпійський рух» (Київ, 24-25 травня, 2017 р.)	публікація
2	X Міжнародна наукова конференція молодих вчених «Молодь і олімпійський рух» (Київ, 10-12 квітня, 2018 р.)	публікація
3	XII Міжнародна наукова конференція «Молодь і олімпійський рух» (Київ, 17 травня 2019 р.)	публікація
4	Щорічні наукові конференції кафедрах неолімпійського і професійного спорту, спортивних ігор НУФВСУ (2017–2020 р. р.)	доповідь

ДОДАТОК В

Акт впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес Національного університету фізичного виховання і спорту України

Ми, ті, що підписалися нижче – перший проректор з науково-педагогічної роботи М. В. Дутчак та завідувач кафедри спортивних ігор С. Є. Шутова, склали цей акт про те, що в результаті роботи, виконаної в межах теми 2.20 «Удосконалення змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у спортивних іграх» згідно зі Зведеним планом НДР Національного університету фізичного виховання і спорту України (номер державної реєстрації 0116U001627), за період 2018 року виконавці теми Борисова Ольга Володимирівна, Ші Шенін, внесли такі рекомендації та пропозиції:

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
<p>Вдосконалення викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» (спеціалізація - теніс)</p> <p>Аналогів в практиці немає</p>	<p>- вдосконалення навчально-методичного супроводження і викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту»</p> <p>- подальший розвиток та узагальнення теоретичних положень про проблеми розвитку національних центрів підготовки тенісистів-професіоналів в умовах глобалізації сучасного спорту, комерціалізації та професіоналізації олімпійського спорту, національних особливостей науково-методичного, соціально-економічного, нормативного забезпечення та урахуванням пріоритетних напрямів трьох-, п'яти- та семирічного розвитку суспільства в КНР.</p> <p>- розвиток творчих здібностей фахівців, а також формування особистих якостей людини</p>	<p>- впроваджено у лекційний матеріал для студентів кафедри спортивних ігор НУФВСУ під час вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» (спеціалізація - теніс), що сприяло розширенню кола знань та вмій майбутніх фахівців</p>

Автори, розробники:

професор, д.фіз.вих.

Представник НУФВСУ:
перший проректор з науково-педагогічної роботи

Представник підрозділу, де виконувалось впровадження:
завідувач кафедри спортивних ігор

О. В. Борисова

Ші Шенін

М. В. Дутчак

С.Є. Шутова

4.12.2018

ДОДАТОК Г

Акт впровадження результатів досліджень в практику роботи Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун, КНР

Ми, ті, що підписалися нижче – перший проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України М. В. Дутчак, представники Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун (КНР), склали цей акт про те, що виконавець теми 2.20 «Удосконалення змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у спортивних іграх» згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2016-2020 роки (номер державної реєстрації 0116U001627) Ші Шенін в період 2018-2020 років вніс такі рекомендації та пропозиції:

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Наукова новизна та її значення з подальшого використання	Ефект від впровадження
<p>Розроблено рекомендації та пропозиції щодо удосконалення роботи національних центрів підготовки тенісистів та організаційної системи Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун (КНР)</p> <p>Аналогів у світовій практиці немає</p>	<p>науково обгрунтовані шляхи удосконалення організаційно-методичних засад функціонування центрів підготовки тенісистів Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун (КНР) на різних етапах підготовки з урахуванням сучасних світових тенденцій та реорганізації національної системи змагань</p>	<p>Рекомендації й пропозиції використовуються в діяльності Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун, національних центрів підготовки тенісистів, що сприяло підвищенню показників розвитку тенісу в країні, ефективності керування зазначеними установами та організаціями</p>

22.05.2020

Автор, розробник:

Представник НУФВСУ:

перший проректор з науково-педагогічної роботи

Представники Федерації малих м'ячів провінції Шаньдун

Керівник спортивної федерації малих м'ячів провінції Шаньдун

Головний тренер центру підготовки тенісистів

Ші Шенін

М. В. Дутчак

徐增田

ДОДАТОК Д

Акт
впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес
Центру підвищення кваліфікації та перепідготовки
Національного університету фізичного виховання і спорту України

Ми, ті, що підписалися нижче, представник НУФВСУ, перший проректор з науково-педагогічної роботи М.В. Дутчак та директор центру підвищення кваліфікації та перепідготовки В.В. Томашевський, склали цей акт про те, що за результатами роботи виконаної в межах теми 2.20 «Удосконалення змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у спортивних іграх» згідно зі Зведеним планом НДР Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 роки (номер державної реєстрації 0116U001627), за період 2020 року виконавці теми Борисова Ольга Володимирівна, Ші Шенін, внесли такі рекомендації та пропозиції:

<i>Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика</i>	<i>Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання</i>	<i>Ефект від впровадження</i>
<p>Вдосконалення викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» (спеціалізація - теніс)</p> <p>Аналогів в світовій практиці немає</p>	<p>- вдосконалення навчально-методичного супроводження і викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту»</p> <p>- подальший розвиток та узагальнення теоретичних положень про проблеми розвитку національних центрів підготовки тенісистів-професіоналів в умовах глобалізації сучасного спорту, комерціалізації та професіоналізації олімпійського спорту, національних особливостей науково-методичного, соціально-економічного, нормативного забезпечення та урахуванням пріоритетних напрямів трьох-, п'яти- та семирічного розвитку суспільства в КНР.</p> <p>- розвиток творчих здібностей фахівців, а також формування особистих якостей людини</p>	<p>- впроваджено у лекційний матеріал під час вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» (спеціалізація - теніс), що сприяло розширенню кола знань та вмій студентів</p>

Автори, розробники:

професор, д.фіз.вих.

О. В. Борисова

Ші Шенін

Представник НУФВСУ:

перший проректор з науково-педагогічної роботи

М. В. Дутчак

Представник підрозділу, де виконувалось впровадження:

директор центру підвищення кваліфікації та перепідготовки, доцент, к. фіз. вих.

В.В. Томашевський

02.09.2020

